

KULTURHUS BUNKEREN - ET LEVENDE BYDELSHUS I SKEJBY

Dokumentation og evaluering af borgerinddragelsen i fase 1

Rapport / September 2024

Line Bilberg, Casper Ingerslev
& Henriette Bjerrum

Videncenter
for Folkeoplysning

KULTURHUS BUNKEREN - ET LEVENDE BYDELSHUS I SKEJBY

Titel

Kulturhus Bunkeren - Et levende bydelshus i Skejby. Dokumentation og evaluering af borgerinddragelsen i fase 1

Forfatter

Line Bilberg, Casper Ingerslev & Henriette Bjerrum

Øvrige bidragydere

Rasmus Nørholm Truelsen

Rekvirent

Fonden Ryesgade 7

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Videncenter for Folkeoplysning

Udgave

1. udgave, Aarhus, september 2024

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.vifo.dk

ISBN

978-87-94468-35-0 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	7
Evalueringens formål og læsevejledning	9
Evalueringens kapitler	9
Kapitel 1: Kulturhus Bunkeren som sted og projekt.....	12
Projekt og organisering	14
Kapitel 2: Evalueringens metoder og datagrundlag.....	19
Kapitel 3: Med tragt og kompas: Projektgruppens tilgang til inddragelse.....	25
Borgerinddragelse som værdi.....	26
Arbejdsværktøjer og visualiseringer	26
Kapitel 4: Borgerinddragelsen – skridt for skridt.....	33
Spor 0: den selvkørende vidensindsamling	33
Spor 1: Fokusgruppeinterviews	37
Projektets øvrige vidensindsamling	42
Spor 2: Workshops.....	49
Kapitel 5: Deltageres oplevelse af inddragelse	54
Deltagerne føler sig hørt	54
Uvished om fremtiden	55
Samskabelse er en investering – også for deltagerne.....	56
Kapitel 6: Fra input til arkitekturstrategi.....	60
Beslutningsbehov og -processer.....	62
Kapitel 7: Erfaringsopsamling og det videre arbejde	69
Læringer fra inddragelsesprocessen	69
Læringer fra bearbejdningsprocessen.....	74
Tanker om fase 2	76
Kapitel 8: Refleksion og perspektivering.....	79
Værtskabets potentiale i transformationsprocesser	79
Kulturhus Bunkeren og midlertidigheden.....	80
Et uforløst potentiale?	81
De mange bundlinjer	81
Prioritering af inputs fra borgerne – en fortsat dialog.....	82
Litteratur	83
Bilag 1: Projektgruppens tilgang.....	84
Bilag 2: Rambøll interviewguide til fokusgrupper.....	90

Bilag 3: AART inspiration til fokusgruppeinterviews	95
Bilag 4: Oversigt over input fra fokusgrupperne	97
Bilag 5: AARTs skabelon til hands-on brugermøder	98
Bilag 6: Oversigt over inspiration fra andre kulturhuse.....	99
Bilag 7: Vifos opsamling af mailinputs	101
Bilag 8: Projektchefens indarbejdelse af mailinputs.....	105

Forord

”Fase 01, der har til formål at kickstarte, planlægge og afsøge projektets potentialer og udfordringer, er derfor tænkt som et udviklingsprojekt, hvor der skal være stort fokus på at bruge de mange input fra brugere, borgere, lokalsamfund, uorganiserede aktiviteter, foreninger mv. aktivt ind i processen.”

Projektbeskrivelse

Sådan starter Kulturhus Bunkeren afsnittet om samskabelse og udvikling i deres beskrivelse af projektet, der har en vision om, gennem samskabende arkitektur, at transformere den tidligere journalisthøjskole til fremtidens levende, bæredygtige bydelshus. Der er store ambitioner for en demokratisk tilgang til arbejdet med det byggede miljø.

Danmark har en lang tradition for borgerinddragelse og borgerindflydelse på mange områder. Det har dog ikke altid været en selvfølge i byudvikling og udviklingen af det byggede miljø. Realdania udgav i 2013 ’Dialog og deltagelse i BYUDVIKLING’, hvor de beskriver et igangværende paradigmeskifte mod mere borgerinddragelse. Byer skal udvikles for og med mennesker:

”Skal byudvikling lykkes, er det afgørende, at dialog prioriteres og har kvalitet. Det kræver ressourcer i form af kompetencer, tid, penge og fysiske rammer.”

Realdania 2013, s.3

Udgivelsen kom med anbefalinger til, hvordan dialogen kan sættes i spil, så det offentlige, det private og civilsamfundet sammen kan skabe gode levesteder. Borgerinddragelse er senere blevet en integreret del af byudvikling, og der findes mange beskrivelser af, hvordan projekter, der samarbejder på tværs af de tre sektorer, har grebet borgerinddragelsen an, og hvordan det byggede miljø udformes¹. Der er dog færre udgivelser, der går i dybden med, hvordan vision, proces og effekt af borgerinddragelsen hænger sammen. Ved at følge første fase af transformationen af Kulturhus Bunkeren giver denne evaluering et grundigt indblik i netop det.

Projektet omkring Kulturhus Bunkeren giver i denne fase – og i det videre forløb – interessante konkrete eksempler på, hvordan man ’gør’ borgerinddragelse, hvilke inputs der får gennemslagskraft, og hvordan borgernes inputs påvirker en udviklingsproces mod det, der skal blive et centralt bydelshus i en ny bydel?

Det store transformationsprojekt er i allerførste fase, og der er lang vej til det byggede miljø og den endelige udformning af bygningen. Det betyder, at den fysiske effekt af borgernes inputs endnu ikke kan afdækkes. Alligevel kan første fase give et spændende indblik i, hvem der inddrages, hvordan input indarbejdes og former projektet, hvilke

¹ Stedet tæller, Realdania (2021)

inddragelsesgreb projektgruppen bruger, og hvad dialogen betyder for det udvidede ejerskab og livet i huset.

Vi håber, evalueringen vil bidrage med ny viden om borgerinddragelse i transformationsprocesser og give andre bygherrer og civilsamfundsaktører inspiration. Desuden er det håbet, at evalueringen bidrager til at skærpe den fortsatte proces og borgernære udvikling af Kulturhus Bunkeren.

Tak til projektgruppen for åbenhed og samarbejde ved at lade os følge processen tæt gennem deltagelse i møder, via interviews og ved at give indblik i den løbende bearbejdning såvel som interne aftaler og procesdokumenter. Også tak til de deltagere, som har bidraget med deres fortællinger om oplevelsen af at blive inddraget og deres forventninger til forløbet herfra.

Videncenter for Folkeoplysning
Aarhus, 2024

Evalueringens formål og læsevejledning

For at dokumentere de bruger- og borgerinddragelsesprocesser, der er centrale for projektets ambition om at skabe lokalt ejerskab og liv, sætter denne evaluering fokus på, hvordan borgere og brugere bliver inddraget i skabelsen af Kulturhus Bunkeren, deres oplevelse af at blive inddraget, samt hvordan input fra borgerne bliver brugt i processen.

Evalueringen har fokus på at:

- dokumentere, hvordan og i hvilket omfang borgere og brugere bliver involveret i udviklingen af Kulturhusbunkeren
- dokumentere, hvorledes bygherre og projektchef arbejder med at opfylde projektets ambition om samskabelse, herunder hvordan input og viden dokumenteres og indgår i udbudsmaterialet til fase 2
- dokumentere, hvordan brugerne og borgerne selv oplever at blive involveret, og i hvilken grad det bidrager til at skabe lokalt ejerskab og liv i Kulturhus Bunkeren
- uddrage projektets læringspunkter om inddragelsesprocesser og inkluderende design.

Evalueringen indeholder otte kapitler, som beskrives på næste side. De otte kapitler kan inddeles i fire overordnede temaer:

Kort læsevejledning

- Baggrundsviden om stedet, transformationsprojektet og evalueringens metoder findes i kapitel 1 og 2
- Inspiration til inddragelsesmetoder og procesværktøjer samt analyse af deres konkrete indvirkning på projektet kan findes i kapitel 3 og 4
- Opmærksomhedspunkter vedrørende deltagernes rolle og behandlingen af input og eksempler på indbyggede dilemmaer kan findes i kapitel 5 og 6
- Evalueringens vigtigste læringspunkter og bidrag til den generelle viden om borgerinddragelse og byudvikling kan findes i kapitel 7 og 8

Evalueringens kapitler

Kapitel 1 introducer Kulturhus Bunkeren som sted og projekt. Kulturhus Bunkeren har med sin placering og organisering nogle særlige rammer og vilkår i forhold til at udvikle et kulturhus deri. Kapitel 1 beskriver derfor husets særlige karakteristika og introducerer ligeledes projektets vision og organisering.

Kapitel 2 beskriver evalueringens metoder og datagrundlag.

Kapitel 3 indleder analysen med et kapitel om borgerinddragelse som fælles værdi for projektet og den tilgang, projektgruppen har haft hertil. Kapitlet tager udgangspunkt i to værktøjer, som projektgruppen har anvendt: Tragten, som er en metafor for den åbne proces, hvor alle inputs lyttes til, samt effektkompasset, som er et styringsredskab til at skabe konsensus om den fælles vision.

Kapitel 4 beskriver den borgerinddragelsesproces, som er blevet gennemført. Projektgruppen er lykkedes med at engagere mange brugere og borgere, særligt via fokusgrupper og workshops, som var de mest håndholdte af flere inddragelsesindsatser. Færre har bidraget via de mere selvkørende indsatser, og projektgruppen prioriterede udvalgte målgrupper frem for helt åbne borgermøder. Kapitlet gennemgår de enkelte greb og metoder og beskriver, hvordan inddragelsesgrebene er tilrettelagt, gennemført og efterfølgende bearbejdet.

Kapitel 5 tager udgangspunkt i deltagernes oplevelse af at blive inddraget. Her har vi interviewet borgere og brugere, som har deltaget i inddragelsesprocessen, om deres oplevelse af processen, deres tilknytning til stedet og deres forventede engagement fremadrettet. Med udgangspunkt i to cases giver kapitlet et indblik i, hvad borgerinddragelsesprocesserne kan kræve af dem, der ønsker at være medskabende i processerne.

Kapitel 6 omhandler projektgruppens arbejde med at udvikle en arkitekturstrategi for Kulturhus Bunkeren. Kapitlet viser, hvorledes bygherre og projektgruppen har valgt af afslutte fase 1 med en relativt åben arkitekturstrategi, der tilstræber at holde mulighedsfeltet i fase 2 åbne. Med et projekt, der har villet inddragelsen i så stort et omfang, og hvor både borgere, brugere, og aktørerne i projektgruppen har forskellige fokuspunkter, ønsker og behov, er prioritering en dilemmafyldt del af processen. Kapitlet beskriver nogle af disse dilemmaer og har eksempler på både tilfælde, hvor det i skitseforslagene er lykkedes at imødegå forskellige behov i samme rum, og tilfælde, hvor man har måttet prioritere.

Kapitel 7 samler op på analysens kapitler og fremhæver tværgående læringspunkter om inddragelsesprocessen og bearbejdningsprocessen. Kapitlet afsluttes med centrale opmærksomhedspunkter i forhold til projektets næste fase.

Kapitel 8 reflekterer over evalueringens resultater og sætter læringspunkterne fra denne borgerinddragelsesproces i spil i forhold til erfaringer fra andre borgerinddragelsesprocesser i relation til byudvikling på landsplan.

Kulturhuset BUNKEREN Kulturhuset BUNKEREN Kulturhuset BUNKEREN

Kapitel 1: Kulturhus Bunkeren som sted og projekt

Fonden Ryesgade 7, stiftet af FO-Aarhus, købte i 2020 bygningen, der i dag er Kulturhus Bunkeren og tidligere udgjorde Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Bygningen driftes og udlejes af FO-Aarhus, der som oplysningsforbund og socialøkonomisk virksomhed vil fylde kulturhuset med lejere og aktiviteter. FO-Aarhus har i samarbejde med mange aktører og en bevilling fra Nordea-fonden udviklet et ambitiøst projekt med store visioner.

”Vision

Skabe et naturligt samlingspunkt, mødested og aktivitetshus med funktioner og tilbud, som er til gavn for hele den nye bydels brugere og borgere. Dette realiseres via transformation i to niveauer, hvor det ene niveau er en respektfuld transformation af det bevaringsværdige ikonbyggeri for at muliggøre de nye funktioner og det nye liv i og omkring huset. Det andet niveau er, at bydelshuset vil være et vigtigt åbningsgreb i bydelens transformation fra monofunktionelt erhvervsområde til blandet by med bolig og erhverv.”

Kilde: Projektmateriale

Omdannelsen af Kulturhus Bunkeren har to faser. Fase 1 indebærer en omfattende bruger- og borgerinddragelsesproces. Dette leder frem til fase 2, hvor inddragelsen af nye vidensperspektiver og de eventuelle synergier og ejerskab, det har skabt, skal manifestere sig i huset i transformationen af Kulturhus Bunkeren. Fase 1 er gennemført med udgangen af september 2024, og det er denne fase, evalueringen tager udgangspunkt i.

På den ene side er transformationen af Kulturhus Bunkeren en del af en større trend på landsplan, hvor store, ældre bygninger transformeres til kultur- eller borgerhuse. Det kan være fabrikker, kirker eller skoler, der får nyt liv gennem en transformation og genfortolkning af bygningerne. På den anden side er Kulturhus Bunkeren som sted og projekt noget helt særligt. Dette kapitel fremhæver de karakteristika, som har betydning for borgerinddragelsesprocessen og stedets potentialer og begrænsninger, og giver en kort introduktion til projektorganiseringen, som er et rammevilkår for hele projektet.

Fra journalisthøjskole til fælleshus

Den tidligere journalisthøjskole er en del af Aarhus' nyere historie og kulturarv, hvor alle landets journaliststuderende måtte forbi Aarhus gennem længere tid for at få deres uddannelse. Desuden er bygningen bevaringsværdig som det, der beskrives som et ikonisk brutalistisk byggeri. En stil, der har medført, at bygningen i folkemunde er gået under navnet 'bunkeren'. Huset er tegnet af den aarhusbaserede tegnestue Kjær og Richter og blev åbnet i 1973.

Bygningen er bevaringsværdig – ikke fredet – og i 2021 blev store dele af den gamle bygning revet ned til fordel for boligbyggeri. Vandrehallen, auditoriet og den centrale del af bygningen blev bevaret for at skabe rammerne om et fælleshus/kulturhus. Ejendomsudviklerne, der havde rådighed over området, solgte det, der nu er Kulturhus Bunkeren, til FO-Aarhus med en aftale om, at de nye indbyggere betaler en lille del af deres husleje til Kulturhus Bunkeren, som derfor skal ses som nabolagets fælleshus. En anden vigtig faktor for husets potentialer er, at der er tale om en sokkelgrund, og at al udenomsareal derfor

administreres af grundejerforeningen, heriblandt Østjysk Bolig, og eventuelt brug af dette areal skal ske i samarbejde med grundejerforeningen på stedet.

Både bygningens oprindelse og de nuværende vilkår har været betydningsfulde faktorer at tage højde for i fase 1 og har haft betydning for borgerinddragelsens rammesætning.

Ejer- og værtskabet

FO-Aarhus er selv en institution i byen og har siden 1973 været med til at præge folkeoplysningen og Aarhus. FO-Aarhus er et af landets største oplysningsforbund og har udviklet sig fra en aftenskole til et mere bredspektret tilbud. Som bygherre har FO-Aarhus en særlig profil, da FO-Aarhus som folkeoplysende forening har til formål at udbrede folkeoplysning og er kendt for et stærkt socialt og samfundsmæssigt engagement. I 1991 stiftede FO-Aarhus Fonden Ryesgade 7, som nu ejer flere bygninger i Aarhus, som bruges til forskellige formål.

Lige fra overtagelsen i 2020 satte FO-Aarhus fokus på at gøre Kulturhus Bunkeren til et levende sted og fik – udover beboerne i nabolaget – Museum Ovartaci ind som fast lejer. Desuden flyttede Skejby Rangers, en af FO-Aarhus' socialøkonomiske projekter, ind i huset. Skejby Rangers har fleksjobansatte medarbejdere, der yder transport- og ejendomsservice til virksomheder, og kunne derfor bidrage med at løse praktiske opgaver og indgå i Kulturhus Bunkerens daglige drift.

I januar 2024 ansatte FO-Aarhus desuden en projektchef til at stå for udviklingen af fremtidens Kulturhus Bunkeren. Projektchefen er tidligere leder af FO-Aarhus, som har et indgående kendskab til både FO-Aarhus og det lokale forenings- og forretningsliv, som han har været en del af gennem en livsalder.

Både ejerskabet og værtskabet har haft indflydelse på processen omkring stedet.

Drift og transition

Kulturhus Bunkeren er lige nu både et fungerende kulturhus og et sted i transition. For borgerinddragelsen er det særligt interessant i forhold til to greb: 1) midlertidighed 2) udvælgelse af deltagere.

Midlertidighed

Etablering af midlertidige byrum og aktiviteter bliver ofte brugt som en måde at vænne borgene til at bruge et område, før det byggede miljø er etableret². Her har Kulturhus Bunkeren mulighed for allerede at tilbyde udvalgte aktiviteter, tilbud og rammer.

På den ene side kan borgerinddragelse således opleves mere relevant for flere af deltagerne. I forbindelse med den relationsopbygning, der sker i løbet af en

² Se for eksempel 'Dialog og deltagelse i byudvikling', Realdania 2013, hvor det er en af de fire anbefalinger til borgerinddragelse.

borgerinddragelsesproces, er der et potentiale for hurtigt at blive en del af huset. Det er muligt, at 'midlertidigheden' bliver en del af den faste drift. Samtidig er der for alle – også faste lejere som museet – en usikkerhed i hele transitionsfasen over for, hvordan husets endelige form bliver.

Udvælgelse af deltagere

I mange byudviklingsprojekter er der et dilemma i at identificere, hvem det er meningsfuldt at inddrage. Når der endnu ikke er beboere eller brugere, kan det være svært at vurdere, hvem der kan tage ejerskab.

Med både lejere i huset, tilknyttede beboere, der bruger huset som fælleshus, øvrige naboer og et aktivt erhvervsliv i området omkring Kulturhus Bunkeren har der været borgergrupper, der var selvskrevne til at blive inddraget. Med fremtiden for øje kan det i en sådan proces være ekstra vigtigt at få målgrupper, som ikke allerede bruger huset, i tale, så udviklingen ikke blot sker i de spor, der allerede er lagt.

En del af noget større

Som mange andre danske byer er Aarhus i disse år i en rivende udvikling, hvor både byfortætning og nye byområder kommer til og skaber plads til en forventet befolkningstilvækst på knap 5.000 borgere om året. Kulturhus Bunkeren er placeret i Skejby, der tidligere primært var et erhvervsområde. De sidste ti år er boligmassen i området imidlertid vokset kraftigt, og der er flere boligbyggerier på vej. I den udvikling er Kulturhus Bunkeren i kommunens planer tiltænkt en central rolle som kultur- og fællesskabshub.

Kommunens afdeling for Teknik & Miljø har en helhedsplan for området, hvor en opskalering af bydelshuset og dets mangfoldige aktiviteter er en del af strategien 'mennesker først'. Sport og Fritid har ligeledes en strategi for at øge udbud. Her fokuseres på byens knudepunkter, hvor bydelshuset er udpeget som central i et af disse både grundet husets gode placering, det fremtidige virke som bydelshus og den umiddelbare nærhed til uden-dørs sportsarealer på nabogrunden. Derudover er stedet indtænkt i kommunens arbejde i EU-projektet 'Imperfect Cities'³.

Projekt og organisering

Med en bevilling fra Nordea-fonden på 5 mio. kr. er projektets fase 1 gennemført fra efteråret 2023 til sensommeren 2024. Her har borgere og brugere bidraget med inputs til at forme husets kommende aktiviteter og funktioner.

Formålet i fase 1 har været at få afdækket de byggetekniske potentialer og udfordringer baseret på vurderingen af den eksisterende bygningsmasse, rådgivernes faglige viden fra lignende projekter samt en omfattende samskabende inddragelsesproces med brugere og borgere. Om samskabelsen skriver projektgruppen bag følgende:

³ Portico, EU platform on Sustainable Urban Development (urban-initiative.eu)

”Det indledende arbejde i Fase 01 skal derfor håndteres som et samskabende udviklingsprojekt, hvor rådgiverne i tæt samarbejde med bygherre og dennes proceskonsulent skal sikre en iterativ proces, hvor projektets visioner og tanker synliggøres samtidig med, at de mange tanker omsættes til strategier og skitser i samarbejde med de fremtidige brugere af Bunkeren. Fase 01 vil dermed være katalysator for Fase 02, hvor de mange informationer, ideer, forslag, visioner, strategier og analyser omsættes, videreudvikles og konkretiseres.”

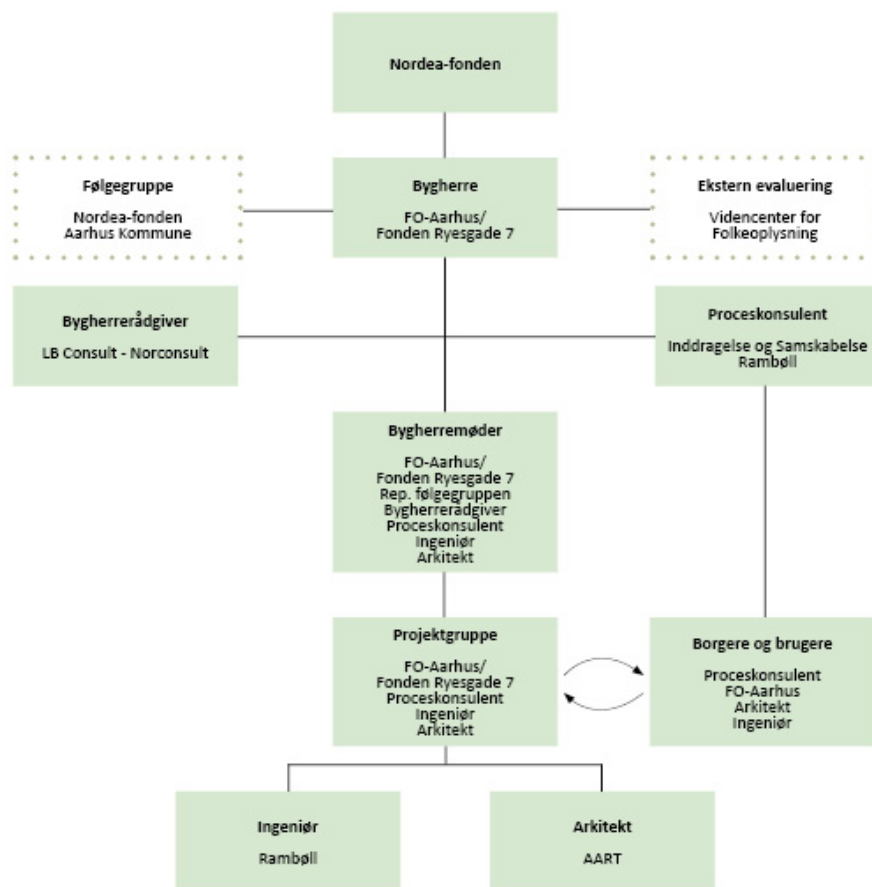
Fremgår af projektbeskrivelse/udbudsmateriale

Dertil har projektet modtaget 38 mio. kr. i EU-midler gennem Aarhus Kommune. Heraf er de 17 mio. dedikeret til renovering af bygningen, mens resten dedikeres til at skabe inkluderende fællesskaber under overskriften 'Imperfect City'. Projektet har således et stort fokus på inddragelse og inklusion – både i transformationen og i det liv, der skal være i huset på sigt.

Organisering

Bag transformationsprojektet står en række aktører, som arbejder sammen for at føre visionerne ud i livet. Disse fremgår af organisationsdiagrammet herunder. Nordea-fonden og Aarhus kommune sidder i en følgegruppe for fase 1 i projektet, mens Vifo evaluerer inddragelsesprocessen.

Figur 1: Diagram over aktører i projektet

Projektet i fase 1 er organiseret som vist på ovenstående diagram.

Med så mange aktører involveret i projektet har det krævet tydelig rollefordeling og en hel del dialog og koordinering. I budgettet beskrives en opgavefordeling mellem parterne, om end borgerinddragelsen beskrives som en iterativ proces, der løbende tilpasses og som sker i et tæt samarbejde mellem arkitekt, ingeniør og bygherre. En kort beskrivelse af rollerne for arkitekt, ingeniør og bygherre ses i følgende tekstboks.

Rollerne – kort fortalt

FO-Aarhus – projektchef/bygherre

FO-Aarhus og Fonden Ryesgade 7 er bygherre for projektet. Som projektdirektør af Kulturhus Bunkeren er Torben Dreier udpeget som projektchef for transformationsprojektet, herunder borgerinddragelsesfasen. Projektchefen er ansvarlig for fremdrift og risikostyring – og særligt i forbindelse med at opsøge og inddrage målgrupper og få disse involverede i Kulturhus Bunkeren. Torben Dreier har sammen med Ole Vagn Christiansen, tidligere næstformand i Museum Overtaci, faciliteret alle fokusgruppeworkshops.

Rambøll – proceskonsulent og ingeniør

Morten Bøgebjerg, chief project manager hos Rambøll, har været tilknyttet som proceskonsulent på projektet og dermed været ansvarlig for procesplanen og planlægningen af de indledende inddragelsesmetoder, som inkluderer fokusgruppeinterviews og vidensindsamling via spørgeskema på en QR-kode. Rambøll har haft ansvar for at behandle de indkomne inputs i forhold til at kunne bruge den i den følgende strategi.

Derudover har Rambøll været ansvarlig for en bæredygtighedsanalyse og en bygningsfysisk analyse af bygningen. Rambøll udfører således ingeniørfaglig rådgivning i projektet.

AART – arkitekter

Arkitektfirmaet AART er gennem en udbudsproces valgt til at være arkitekt på projektets første fase, hvor de på baggrund af de indkomne inputs skal udarbejde en arkitekturstrategi for den videre udvikling af huset.

AART har bidraget med et hold, der udfylder forskellige roller. Projektchef Rasmus Højkjær Larsen og inddragende arkitekt Anette Gammelgård har været særligt synlig i inddragelsesprocessen. De har faciliteret workshops og udarbejdet skitseforslag samt arkitekturstrategien.

For visuelt at understøtte idégenerering og mulighederne for huset i forbindelse med inddragelsesprocessen har AART haft en modelbygger til at lave en model af Bunkeren, hvor stueetagen kan tages af, og der kan flyttes rundt på vægge. Til den byggetekniske del har AARTs renoveringsarkitekt Sara Emilie Nilsson sideløbende med inddragelsesprocessen foretaget en kulturarvsanalyse med fokus på bygningsstruktur, rum og bygningsdele og detaljer. På baggrund af denne er der truffet beslutninger om, hvad der kan ændres, og hvad der bør bevares ved bygningen. Dette fremgår af arkitekturstrategien.

Med høje standarder for både borgerinddragelse, bæredygtighed og bevaring af kulturarv, samt hensyn til interessenter, er der mange facetter i transformationen, der samlet set gør det til en meget kompleks proces.

Sideløbende med borgerinddragelsesprocessen, som har bidraget til udviklingen af projektets arkitekturstrategi, har projektets arkitekter udarbejdet en kulturarvsanalyse, og de rådgivende ingeniører her foretaget en bygningsmæssig og teknisk gennemgang huset.

De sideløbende processer har på linje med borgerinddragelsesprocessen stor betydning for, hvilket bydelshus Kulturhus Bunkeren ender med at være, og hvilket liv der kommer til at udfolde sig der.

Evalueringen har således fokus på en af flere sideløbende processer. De andre processer er kun behandlet i de sammenhænge, hvor der er samspil med borgerinddragelsesprocessen og dialogens mulighedsfelt.

Kapitel 2: Evalueringens metoder og datagrundlag

Med afsæt i evalueringens formål har evalueringen taget afsæt i en række kvalitative kernemetoder. Disse fremgår i nedenstående tekstboks.

Evalueringens kernemetoder

Interview af projektgruppen med fokus på intentionen med samskabelse/inddragelse. Hvad forventer de sig af inddragelsen? Hvordan vil de balancere mellem faglighed og 'demokratisk arkitektur'? Hvordan vil de vægte arkitektur og design versus aktivitetsnære behov og ønsker?

Observation af møder og inddragelsesprocesser med fokus på, hvordan samskabelsen faciliteres. Hvordan inddrages brugere og borgere og i hvilket omfang? Hvordan og hvorvidt tydeliggøres det overfor brugerne/borgerne, at inputs bliver hørt og brugt aktivt? Her vil der således være fokus på kommunikationen og dialogen med brugere og borgere.

Interview med brugerne/borgerne med fokus på deres rolle i projektets udvikling. Hvordan oplever brugerne/borgerne inddragelsen samt deres rolle og indflydelse? Hvilken betydning har inddragelsen for brugerne/borgernes forventninger til fremtidig brug og stedets funktioner?

Systematisering og kodning af brugernes feedback og input samt sammenholdning af dette med projektets skitseforslag til fase 2.

Projektbeskrivelse for evaluering

Som boksen viser, har Vifo som evaluator fulgt projektets borgerinddragelse tæt, og evalueringen er blevet til i samspil med projektets aktiviteter og vidensindsamling. Projektgruppens metodevalg har derfor også betydning for evalueringens metode og datagrundlag.

Følgende tabel viser en oversigt over de metodiske valg, som projektgruppen har truffet til at inddrage borgere og brugere, samt Vifos supplerende aktiviteter. Den specifikke borgerinddragelse har projektgruppen inddelt i tre spor (spor 0, 1 og 2), mens der sideløbende med dette er genereret øvrig viden og inspiration. Dette fremgår under 'projektets øvrige vidensindsamling'. De evalueringsspecifikke tiltag er foretaget af Vifo og belyser, hvordan vi ud over at følge de planlagte greb har indsamlet viden om processen.

Tabel 1: Vidensindsamling i projektet

Spør	Projektgruppens borgerinddragelsesmetoder	Indkomne data	Vifos behandling af data
Spør 0 Den selvkørende vidensindsamling November 2023 - maj 2024	Spørgeskema via QR-kode	10 ⁴ har besvaret spørgeskema via QR-kode. Data herfra er ikke behandlet grundet få respondenter.	Testet spørgeskema og lokaliseret placeringer af QR-kode i huset og på Facebook.
	Opstillet videoboks til videoinputs	18 videooptagelser med inputs.	Set videoer og læst skriftlig opsamling på 18 videoinputs.
Spør 1 Januar 2024	Fokusgruppeinterviews	Syv planlagte interviews med i alt 39 deltagere. 11 ekstra interviews og møder med i alt 89 deltagere.	Deltagelse i ti fokusgruppeinterviews samt læst vidensopsamlinger herfra.
Projektets øvrige vidensindsamling November 2023 - maj 2024	Arkitekternes 'hands on brugermøder'	Inputs fra syv lejere via interviews / udfyldning af skabelon per mail.	Læst vidensopsamlinger fra møder.
	Interviews med andre kulturhuse	14 kulturhuse er interviewet pr. telefon	Læst skriftlig opsamling på læring fra telefoninterviews med 14 kulturhuse.
	Studietur ved andre kulturhuse	Besøg hos fire kulturhuse på Sjælland	Læst skriftlig opsamling på besøg hos fire kulturhuse på Sjælland.
	Modtagne inputs pr. mail	108 inputs fordelt på 26 mails.	Læsning og kodning af 108 inputs baseret på 26 mails.
	Facebook	Seks opslag der informerer om transformationen eller inviterer ind til deltagelse. Der er ikke indsamlet input via Facebook.	Fulgt og monitoreret opslag vedrørende transformationen af bygningen på Facebook og Instagram.
Spør 2 Juni 2024	Workshops	Syv workshops med 52 deltagere.	Deltagelse i syv workshops samt læst vidensopsamlinger herfra.
Evaluerings-specifikke tiltag November 2023 - september 2024			Gennemlæsning af 37 interne arbejdsdokumenter såsom procesplan, udbudsmateriale, referater og skitser. Gennemførelse af to interviews med repræsentanter fra projektgruppen i marts og august 2024. Deltagelse i bygherremøde juli 2024. Fokusgruppeinterviews med henholdsvis faste lejere/beboere samt unge, som har deltaget i borgerinddragelsesprocessen.

⁴ QR-koden er stadig åben, og yderligere 11 har besvaret siden opgørelsen hos Rambøll

Borgerinddragelsen blev fra start beskrevet som en iterativ proces, hvor metoderne kunne udvikle sig løbende i processen. Undervejs i borgerinddragelsesprocessen er der da også truffet ændringer, tilvalg og fravalg. Da evalueringen har fulgt den faktiske borgerinddragelse, er der således også ændringer fra den oprindelige plan. Disse ændringer redegøres der for i tabellen nedenfor.

Vifo identificerede i forbindelse med udviklingen af evalueringsdesignet otte forskellige målgrupper, som kunne være relevante at have særligt fokus på. Herunder var der fem specifikke brugergrupper samt de lokale beboere, stedets følgere på Facebook og den almindelige borger, som kunne komme i kontakt med stedet gennem temamøder, som var åbne for alle.

De fem brugergrupper har et stort overlap til de målgrupper, som projektgruppen valgte at inddrage via fokusgruppeinterviews. Ligeledes blev de lokale beboere inviteret ind. Det var tiltænkt at afholde åbne temamøder, men det blev ændret, så møderne blev afholdt som lukkede workshops for de målgrupper, der havde deltaget i fokusgrupperne. Facebooksiden er blevet anvendt til orientering om processen, men havde i perioden kun i lavt omfang interaktion med følgerne.

Tabellen viser den planlagte metode i forhold til hver gruppe, og derefter den faktiske metode. Vifo traf et valg om at deltage i fokusgrupper og workshops med alle målgrupper⁵ frem for den oprindelige plan med at modtage referater fra møder og workshops. På den måde har Vifo i praksis fulgt processen tættere end planlagt. Det har givet et bredt blik for, hvordan målgrupperne er blevet inddraget – og om der har været forskel på grupperne.

Tabel 2: Vifos metodiske tilgang fordelt på borger/brugergruppe

Brugergruppe	Planlagt metode	Faktisk metode
De faste lejere	Læse og kode feedback fra denne målgruppe. 1-2 fokusgruppeinterviews.	For alle fem brugergrupper har vi modtaget skriftlig feedback tilsendt projektchefen per mail. Dette er gennemlæst og kodet.
Eventlejere	Læse og kode feedback fra denne målgruppe.	
Besøgende	Læse og kode feedback fra denne målgruppe.	Vi har tilvalgt at deltage ved fokusgruppeinterviews og workshops med alle målgrupperne, som projektgruppen har arrangeret. Her har Rambøll været ansvarlig for kodning af data med fokus på at dokumentere indholdet i inputs.
Virksomheder	Læse og kode feedback fra denne målgruppe.	
Institutioner og foreninger i lokalområdet	Deltage i projektchefs planlagte workshop med målgruppen og afholde et fokusgruppeinterview med de foreninger, der bruger stedet som støttepunkt.	
		Ved afslutning af fase 1 har vi som evaluator gennemført to fokusgruppeinterview på tværs af målgrupper med fokus på oplevelsen af inddragelse.

⁵ Vi deltog dog ikke i alle fokusinterviews med unge, der foregik ad flere omgange

Lokale beboere	<p>Monitorering i antal deltagere på fællesspisninger og andre konkrete aktiviteter for inddragelse, samt deltagerobservation.</p> <p>Fokusgruppeinterview med fokus på de lokale beboeres oplevelse af inddragelsesprocessen og deres oplevelse af eget aftryk, ejerskab og betydning for designet til fase 2.</p>	<p>Antagelsen ved projektets påbegyndelse var, at borgere skulle inddrages ved åbne temamøder/workshops, der startede med en fællesspisning. Dette ændrede sig, således at inddragelsen skete i de forskellige, allerede definerede (lukkede) grupper.</p> <p>Derfor har vi som ved de fem brugergrupper deltaget i fokusgrupper og workshops med beboere og andre borgere. Det har også betydet, at monitoreringen har fokuseret på antal deltagere i inddragelsesprocessen fremfor antal deltagere i fællesspisninger.</p> <p>Ved afslutning af fase 1 har vi som evaluator gennemført to fokusgruppeinterview på tværs af målgrupper med fokus på oplevelsen af inddragelse.</p>
Åben temabaseret inddragelse (alle borgere)	<p>Deltagerobservation ved to møder, som afholdes i projektet. I den forbindelse afholdes interviews med deltagende borgere og brugere. Projektchef er ansvarlig for at koordinere borgermøder samt opsamle og dele inputs med evaluator.</p>	
Følgere på sociale medier	<p>Observation af online aktivitet på sociale medier. Evalueringen ville se på, om Kulturhus Bunkeren skaber kontakt til borgere angående udviklingsfasen eller inddrager borgere via Facebook.</p>	<p>Observation af online aktivitet på Facebook som planlagt. Siden påbegyndelsen af evalueringen har Kulturhus Bunkeren desuden fået en støtteside på Instagram, som også er inkluderet.</p>

Som beskrevet i vores kernemetoder har vi haft fokus på, dels hvordan og i hvilket omfang brugere og borgere er blevet inddraget i processen, dels hvordan de oplever deres egen rolle og indflydelse. Deltagelse i fokusgrupper og workshops har givet mulighed for at observere processen og eventuelle tegn på tilfredshed/utilfredshed samt ejerskabsfølelser/ligegyldighed.

Projektgruppens aktiviteter er suppleret med to fokusgruppeinterviews gennemført af Vifo med henblik på at give deltagerne mulighed for at fortælle om deres oplevelser med borgerinddragelsen. Her har der været inviteret otte faste lejere, seks beboere samt ti unge, som har deltaget i enten fokusgruppe, workshop eller begge dele. Der deltog en beboerrepræsentant, to faste lejere (hvoraf den ene er ansat i huset) samt to unge fra to forskellige foreningsmiljøer i Aarhus. Hertil har andre indbudte, der var forhindret i at deltage, givet skriftlig feedback. Deltagerne har ligeledes forholdt sig til skitseforslaget, men da der stadig er mange ubekendte elementer i forhold til skitserne, har interviewene også handlet om deltagerens oplevede usikkerhed om egen rolle og indflydelse i en inddragelsesproces med lange udsigter.

Gennem observation, deltagelse i et bygherremøde og via interviews med projektchefen/bygherre, proceskonsulenten og arkitekterne har vi fået indblik i projektgruppens intentioner og refleksioner over borgerinddragelsen, mens den har fundet sted. Dertil har det givet et indblik i deres overvejelser i forhold til at balancere borgernes inputs med andre elementer i transformationsprocessen, herunder en holdbar

forretningsmodel samt transformation af bygningen til en mere bæredygtig bygning og ønsket om at bevare det historiske udtryk.

Vifo har løbende været i dialog med og også givet feedback til projektgruppen i inddragelsesprocessen. Derfor har evaluator også haft en påvirkning på processen, mens den fandt sted. Det gælder ligeledes for evaluators tilstedeværelse ved fokusgrupperne og workshops, om end det primært har været som observatører.

Særligt for dialogen med projektgruppen kan fremhæves et feedbackmøde, der blev afholdt 8. marts 2024, kombineret med et interview. Her deltog projektgruppens projektchef, proceskonsulenten og den inddragende arkitekt. Her gav Vifo dels feedback på fokusgrupperne, dels et overblik over de inputs, der er kommet ind pr. mail. Dertil gennemførte Vifo et interview med fokus på projektgruppens ambition med inddragelse og deres foreløbige oplevelse af processen.

Som ovenstående tabeller viser, er der indsamlet mange typer af data i projektet. De forskellige data er behandlet på forskellig vis og af forskellige aktører. Som evalueringen er designet, er det primært projektgruppen, der har stået for den systematiske bearbejdning af brugerinputs til brug for arkitekturstrategien. Hvordan inputs er bearbejdet, delt og inddraget, er en central del af analysen og beskrives nærmere i kapitel 4.

Som evaluator har Vifo således primært haft fokus på projektgruppens arbejde med data. Dog har Vifo bidraget til projektets bearbejdning af inputs mere direkte på et enkelt punkt. Vifo har modtaget og systematisk bearbejdet de mails, Kulturhus Bunkeren har modtaget med feedback fra brugere. Alt i alt er 108 inputs samlet. Via en åben kodning og på baggrund af materialet er der defineret 12 temaer, som de tilsendte inputs vedrører (se bilag 7). Denne viden blev delt med projektgruppen ved feedbackmødet 8. marts, og listen er løbende opdateret.

ANALYSE

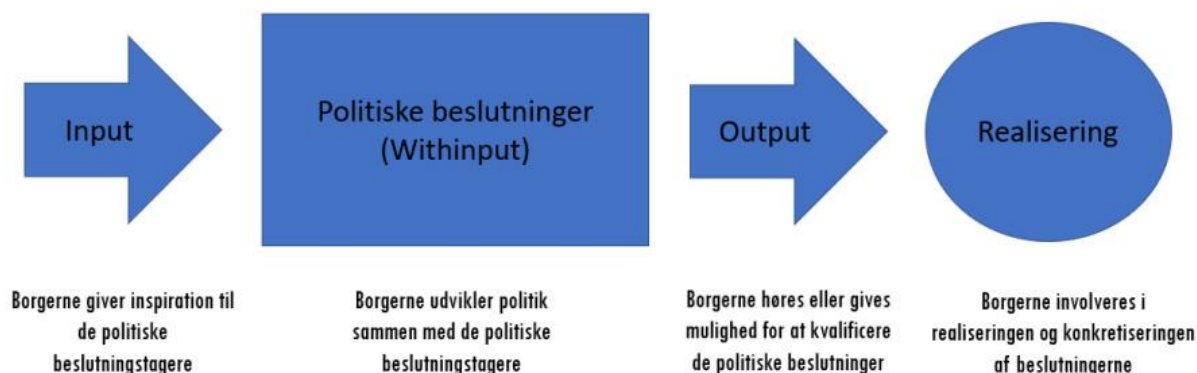
Kapitel 3: Med tragt og kompas: Projektgruppens tilgang til inddragelse

Projektgruppen bag Kulturhus Bunkeren har haft en ambition om 'samskabende arkitektur', hvor borgere og brugere inddrages i stort omfang, og som kan bidrage til at skabe ejerskab og forankring hos brugerne. På den måde har projektgruppen haft store ambitioner i forhold til at skabe gode rammer for engagement nu og på lang sigt i Kulturhus Bunkeren.

Inden for feltet er der i disse år et stort fokus på samskabelse, hvor 'offentlige aktører og borgere samarbejder om at udnytte alle parteres aktiver, ressourcer og bidrag bedre for at opnå empowerment, større effektivitet eller bedre resultater' jf. en definition af Anne Tortzen (2016), oprindeligt udviklet af Bovaird og Löffler (2014). Dette samarbejde opstår, når fælles handlinger iværksættes, og samskabelse sker dermed i høj grad i det, man kunne kalde realiseringen eller implementeringsfasen på baggrund af en inddragelsesproces.

Figuren herunder illustrerer forskellige tidspunkter i en udviklingsproces, hvor borgere kan inddrages. I fase 1 af transformationsprocessen i Kulturhus Bunkeren er der særligt tale om, at borgerne giver input. Det er dog et stort ønske, at de skal bidrage i realiseringen på et tidspunkt.

Figur 2: Model over tidspunkter og inddragelsesmuligheder

Figuren optræder i Ulrich, J., Leerberg, M., & Rosenmeier, J. (2020, med inspiration fra Andersen, Johannes (2015)).

Hvordan det konkrete samarbejde om Kulturhus Bunkeren kommer til at se ud i implementeringsfasen må tiden vise. De langsigtede samskabende effekter – som borgernes og brugernes ejerskab og forankring – er ligeledes noget, der først for alvor kan evalueres over tid. De inddragende processer i projektets fase 1 har dog været et vigtigt første skridt i ambitionen for at nå dette, og inddragelsen kan have stor effekt på oplevelsen af ejerskab og forankring.

Der findes ikke en entydig definition af inddragelse i litteraturen. Vi forstår begrebet som alle situationer, hvor borgere inviteres til at bidrage med idéer, viden og kompetencer til udviklingen af en offentlig løsning. Det kan være en ydelse såvel som en bygning. Den

brede definition af borgerinddragelse betyder også, at den indeholder mange grader af inddragelse – lige fra høringsvar til borgere, der påtager sig at løfte bestemte opgaver for en kommune eller anden organisation.

Borgerinddragelse som værdi

For Kulturhus Bunkeren og hele udarbejdelsen af fase 1 har troen på, at dialog, inddragelse og samskabelse skaber merværdi, allerede haft betydning i sammensætningen af projektgruppen. Det er tydeligt, at både bygherren, proceskonsulenten og arkitekten tillægger inddragelsesprocesserne stor værdi. FO-Aarhus har det inkluderende folkeoplysende liv som en central del af deres DNA. For proceskonsulenten er god og tidlig inddragelse en hjertesag. Det var for eksempel en vigtig faktor i udvælgelsen af arkitekten til fase 1.

”Men jeg var selv med til at nørde nøjagtigt i de der udbudskriterier, fordi jeg ville have, at jeg kunne se, at der var nogle, der kunne lave processer. Og det vægtede højt.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Arkitekten har stor erfaring med lignende processer og en overbevisning om, at tidlig dialog og borgerinddragelse har stor betydning for kvaliteten af det liv, der kommer til at udspille sig på stedet efter transformationen:

”Fordi vi kan se, at det med at få behovsafdækket tidligt og begynde at få kvalificeret, hvad er det egentlig, der skal være det levede liv i det her hus. Og det er derfor, vi faktisk er totalt begejstrede. Og det er jo fordi, vi ved, at det er det, der virker på den lange bane. Den grundige forberedelse, men også det levede liv.”

Inddragende arkitekt, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Den fælles tiltro til borgerinddragelsen har været vigtig i forhold til at navigere i et felt, der kan ændre retning mange gange. Et praksiseksempel på projektgruppens prioritering af den brede inddragelse er, at man ud over de oprindeligt syv definerede målgrupper valgte at inkludere yderligere tre målgrupper i de indledende fokusgrupper. Projektgruppen har således haft en åben tilgang til, at inddragelsen kunne føre dem nye veje, som de ikke selv havde tænkt på.

Arbejdsværktøjer og visualiseringer

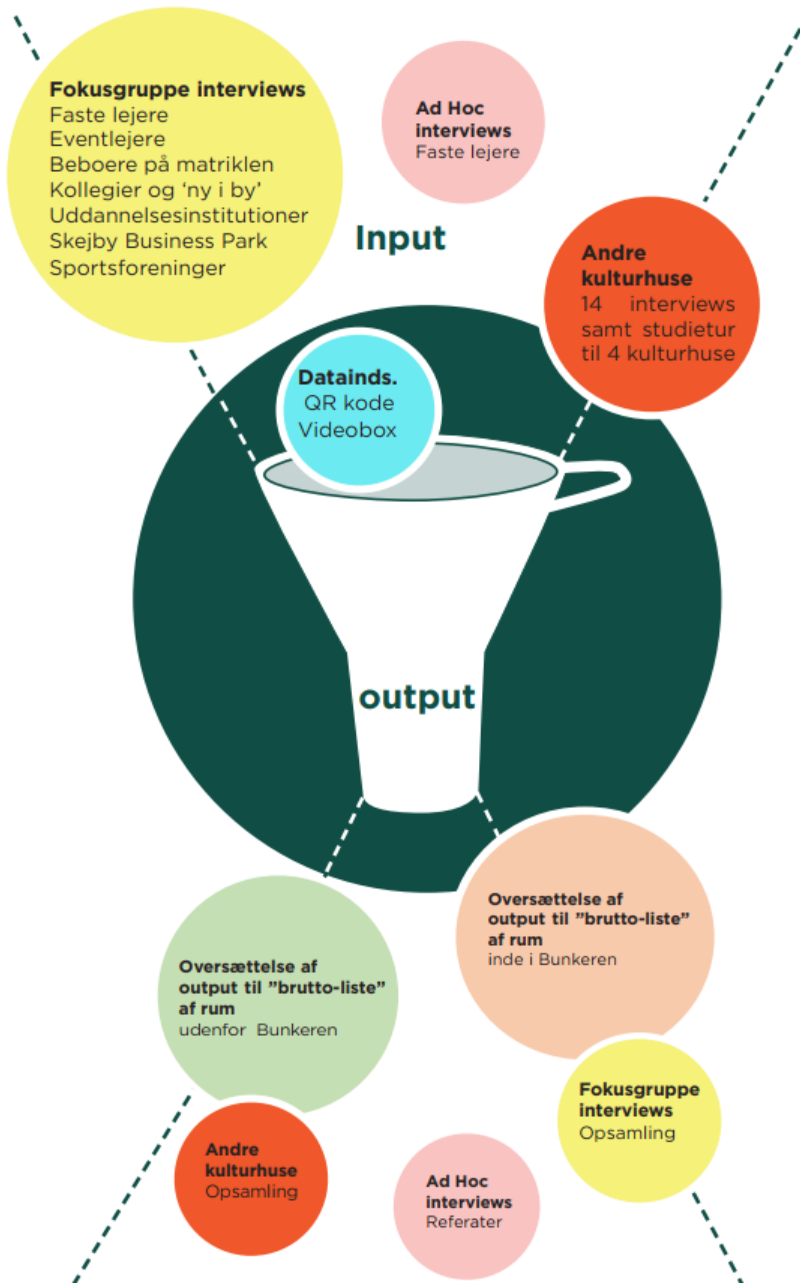
Det kan imidlertid være svært for andre, der ikke er vant til at arbejde med større processer, at forholde sig til arbejdsgangen og se, hvordan og hvornår man som borger eller interesseret kan bidrage. Som støtteredskaber har projektgruppen derfor arbejdet med ’tragten’ som metafor og ’effektkompasset’ som visualiserings- og konkretiseringsredskab. Begge dele er i høj grad anvendt i projektgruppens interne arbejde, men er også præsenteret for borgerne og brugerne, der har deltaget i borgerinddragelsen.

Tragten

Projektgruppen har brugt tragten som billede på, hvordan inputs bliver bearbejdet og taget alvorligt:

”Man skal se det her, synes jeg, som en tragt lige i øjeblikket. I øjeblikket er vi i toppen af tragten, hvor fokusgruppemøderne puttes ind i den her tragt fra oven. Endnu kender vi ikke hele omfanget af, hvad der ligger her fra oven i tragten. Vi ved, at der er nogle ting, der efterspørges, som f.eks. handicapadgang. F.eks. lysindfald til kælderen, toiletter, adgang til toiletter osv. Men alt det har vi samlet sammen.”

Projektchef, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Visualisering af tragten, AART

Alle inputs er 'puttet ind' i tragten. Her har Rambøll kodet og kondenseret materialet, som arkitekterne fra AART derefter har brugt som udgangspunkt for de efterfølgende workshops med samme målgrupper. Her har de arbejdet med, testet og kvalificeret forståelsen

og nuancerne af de inputs, der er kommet ind. Det har de ved at gennemgå de inputs, der blev givet i fokusgrupperne med mulighed for kommentering. Hertil præsenterede de nogle første skitser, som deltagerne kunne kommentere på og komme med yderligere inputs til. Der er således genereret nye inputs i de forskellige workshops, som også er føjet til tragten.

Inputs til skitser noteres og tilføjes ved en af syv workshops med borgere og brugere

Ved at 'holde tragten åben' længe og inddrage mange forskellige borgere og brugere, forsøgte projektgruppen at ramme målgruppernes behov bedst muligt. Som det beskrives med 'tragten', er inddragelsesfasen et sted, hvor der endnu ikke prioriteres mellem målgrupperne, men alle bliver hørt, og alle inputs tages med videre. Denne tilgang kan karakteriseres som det, Jens Ulrich, projektleder, forsker og underviser i samskabelse (co-creation) ved VIA University College, kalder ligeværdig inddragelse.

En ligeværdig inddragelse

Jens Ulrich beskriver i sin typologi om samskabelse (2016) fire typer af samskabelse, som offentlige aktører kan arbejde ud fra. De fire typer kaldes styret samskabelse, ansvarliggørende samskabelse, faciliterende samskabelse og ligeværdig samskabelse. De fire typer inddeles efter, hvordan de placerer sig på to akser. Den ene akse udgør den offentlige aktørs behov for at definere indholdet i samskabelsen og dermed graden af forudsigelighed i produktets udformning. Den anden akse handler om, hvorvidt det er den offentlige aktør eller borgerne, der er de mest centrale aktører i samskabelsen. Figur og nærmere beskrivelse af typologierne findes i bilag 1.

I ligeværdig samskabelse er resultatet ikke kendt, men kommunen (den offentlige aktør) sidder for bordenden og definerer problemet, som skal løses. Her kan borgere og brugere byde ind med idéer til løsninger og være med til at udføre dem.

Selvom Kulturhus Bunkeren er en anden case end de kommunale sammenhænge, som samskabelse ofte foregår i, kan tankerne i ligeværdig samskabelse alligevel sige noget om projektgruppens tilgang.

Den meget åbne tilgang, som projektgruppen har til borgerinddragelsen, tyder på, at de ikke ønsker at styre resultaterne af processen, men de vil gerne sidde ved bordenden og sætte retning for, hvilke udfordringer og potentialer borgerne og brugerne skal byde ind med idéer til. Samtidig ønsker de allerede i inddragelsesfasen at lægge kimen til, at brugere engagerer sig i huset, føler ejerskab og opdager fælles interesser med andre potentielle brugere af stedet, der kan være udgangspunktet for et samarbejde på sigt.

Som Jens Ulrich beskriver, kan man altid sætte spørgsmålstegn ved, hvor balancepunktet i en ligeværdig inddragelse skal ligge i praksis. Dertil kan det, når det drejer sig om tidlig inddragelse som i tilfældet med Kulturhus Bunkeren, være udfordrende at gennemskue, om der er tale om en skueproces eller en reel ambition om at integrere inputs. Dette bliver mere tydeligt under implementeringsfasen.

Men i inddragelsesprocessen omkring Kulturhus Bunkeren er der sat megen tid og ressourcer af til at få mange inputs med i processen. Der er ligeledes løbende tilføjet flere interviews for at få flere perspektiver med. Det er tegn på en ambition om reel inddragelse af mange forskellige målgrupper og perspektiver.

Den åbne tragt er således helt central for projektgruppens arbejde. Til at navigere i de mange inputs, gør de brug af et kompas.

Effektkompasset

Effektkompas™ er et strategisk værktøj, som AART anvender i deres projekter og har introduceret for projektgruppen. En af arkitekterne beskriver det således:

”Kompasset er jo som sagt sådan et navigations- og prioriteringsværktøj. En forventningsafstemning. Jeg synes også, at det giver overblik over, hvad det er, vi taler om, og hvad skal man huske. Visionerne er jo samlet herinde på projektet. Og det er jo også sådan en dialog, vi har haft. Har vi alle visioner med? Er det de rigtige?”

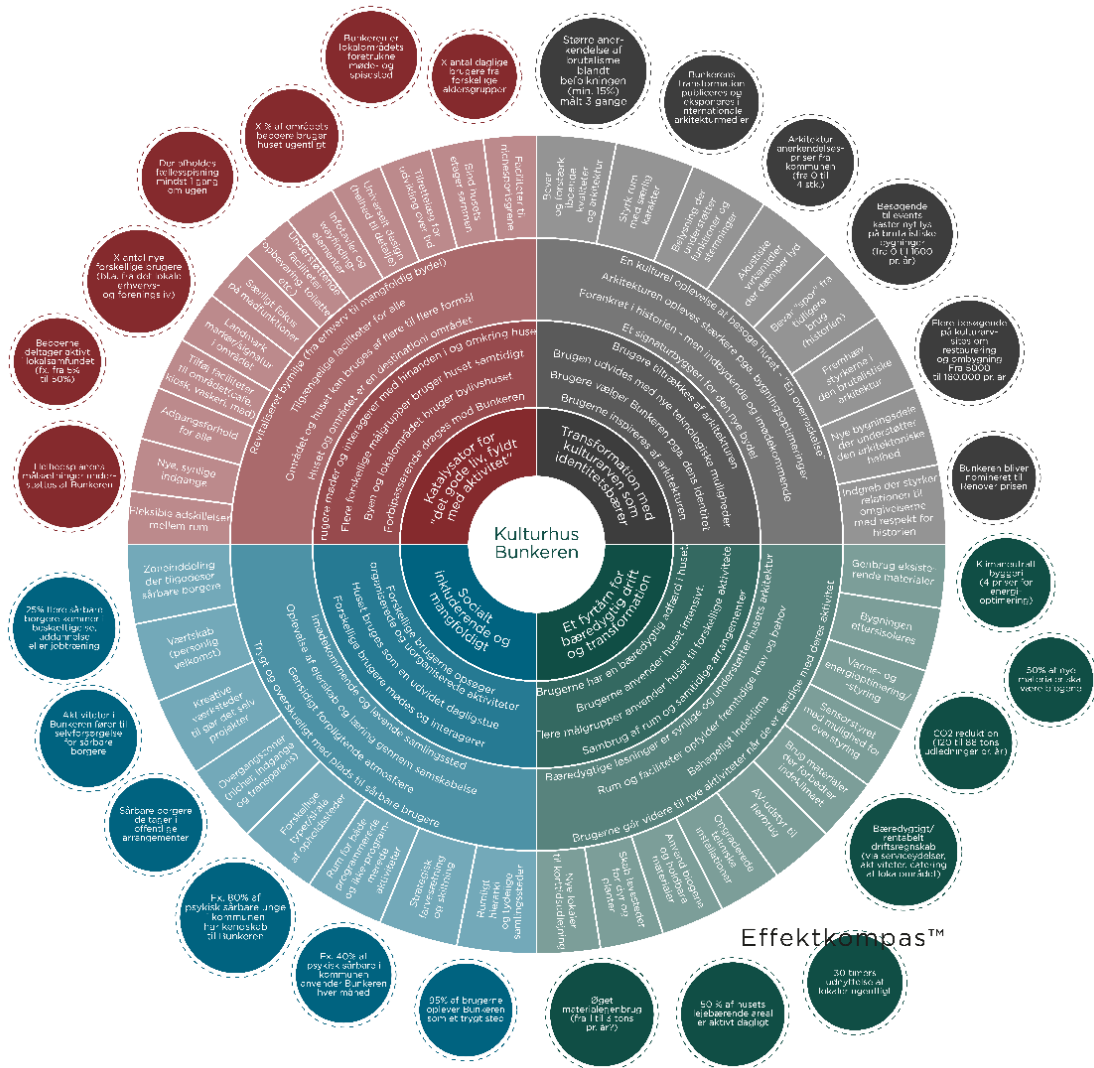
Inddragende arkitekt, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Effektkompasset fungerer således både som en huskeseddel og som et kompas, der pejler i en retning med udgangspunkt i nedskrevne visioner. Effektkompasset for Kulturhus Bunkeren er illustreret herunder og findes i en større version i bilag 1.

Effektkompasset læses fra midten og ud og starter med en *effektvision*, der er projektets vision for byggeprojektet. Dernæst beskrives den konkrete ønskede *brugeradfærd* og dernæst

brugeroplevelse (efter ibrugtagning), der skal understøttes for at indfri effektmålene. Yderst i den store cirkel findes de arkitektoniske virkemidler, som er den arkitektur, der med sine virkemidler understøtter den ønskede adfærd og oplevelse. I boblerne rundt om findes effektmål, der konkretiserer visionen til en række klart definerede og dokumenterbare effekter, der kan måles på.

Figur 3: Effektkompas

Version 13 af projektgruppens styringsredskab 'effektkompasset'

I effektkompasset har projektgruppen defineret fire effektvisioner, som fremgår i midten af kompasset og lyder:

- Transformation med kulturarven som identitetsbærer
- Et fyrtårn for bæredygtig drift og transformation
- Socialt inkluderende og mangfoldigt
- Katalysator for "det gode liv, fyldt med aktiviteter"

De fire delvisioner har skiftet ordlyd undervejs i processen, men er i øvrigt faste temaer, som udgør projektets pejlemærker. Effektkompasset er således på den ene side fast og på den anden side et flydende værktøj, der kan tilpasses løbende i processen.

Den viste udgave er version 13 af effektkompasset, hvilket i sig selv illustrerer, at effektkompasset er justeret mange gange i løbet af inddragelsesprocessen. Det er det blandt andet på baggrund af de inputs, der er kommet i inddragelsesprocessen. Man kan tale om, at der med effektkompassets styrende og samtidig justerbare elementer i Jens Ulrichs typologi både er styrede og mere ligeværdige inddragelsesprocesser på spil (Ulrich 2016). Dette kommer til udtryk på flere måder:

- De fire effektvisioner inviterer til forskellig grad af borgerinddragelse
- Effektkompasset beskriver den ønskede *brugeraadfærd* – et tegn på en grad af ønsket styring
- Effektkompasset beskriver de *arkitektoniske virkemidler* – nogle virkemidler har været gennemgående i hele forløbet, mens andre er tilføjet eller justeret løbende. Et tegn på, at kompasset er retningsættende, men alligevel tilpasses gennem borgerinddragelse
- Effektkompasset angiver projektets retning, men konkrete prioriteringer og strategiske valg må tages af bygherre ud fra den ønskede forretningsmodel

Grad af inddragelse

De to delvisioner i effektkompassets venstre side lægger meget op til inddragelse:

- Socialt inkluderende og mangfoldigt
- Katalysator for "det gode liv, fyldt med aktivitet"

Det er også især her, brugerne og borgerne selv vil komme til at spille en rolle i implementeringen, når der skal laves sociale aktiviteter i huset.

I forhold til de to delvisioner i kompassets højre side spiller faglige vurderinger, bæredygtighedsanalysen og kulturarvsanalysen, som henholdsvis Rambøll og AART har foretaget, en større rolle:

- Transformation med kulturarven som identitetsbærer
- Et fyrtårn for bæredygtig drift og transformation

Der lyttes dog også til inputs her, og mange brugere har holdninger til bygningens funktioner såsom lys og akustik såvel som bygningens historiske betydning.

Ønsket adfærd

Inden for de fire delvisioner har projektgruppen defineret adfærd hos brugerne, som de ønsker at transformationen bidrager til. Dette fremgår i ring nummer to inde fra midten af effektkompasset. Det kunne være 'brugerne vælger Bunkeren pga. dens identitet', 'brugerne har en bæredygtig adfærd i huset', 'huset bruges som en udvidet dagligstue', og

”brugere møder og interagerer med hinanden i og omkring huset”. Der er således på forhånd defineret nogle ønsker til brugernes interaktion, mens andre områder mere frit kan defineres med og af brugerne selv. Dermed vil projektgruppen gerne i nogle tilfælde styre udviklingen i en bestemt retning. Med tanke på akserne for graden af forudsigelighed i Ulrichs typologi (2016) er der således dele af borgerinddragelsen, hvor projektgruppen ikke er fuldstændigt åbne for uforudsigelige veje.

Arkitektoniske virkemidler

Når man sammenligner med tidligere udgaver af effektkompasset, ses det, at den overordnede retning i effektkompasset har været den samme siden det første arkitektmøde. Funktionen som kompas og retningsætter er således tydelig. Når man ser nærmere på de *arkitektoniske virkemidler*, viser det dog, at der er kommet justeringer og tilføjelser via borgerinddragelsen. Nogle af virkemidlerne er de samme hele vejen igennem, mens andre er blevet skærpet og nye virkemidler er tilføjet. Brugere og borgere har således haft indflydelse på, hvordan visionerne skal imødegås gennem de arkitektoniske virkemidler.

Et sammenspil med forretningsmodellen

Effektkompasset indeholder både ordnede visioner og konkrete virkemidler til, hvordan delvisionerne skal føres ud i livet. Alligevel er der en lang række mere specifikke spørgsmål og valg, der skal træffes i de enkelte rum i huset, og som ikke fremgår af effektkompasset. Her har bygherremandatet og forretningsmodellen spillet en stor rolle for, hvem der bliver tænkt ind i husets forskellige rum.

FO-Aarhus drifter og udlejer bygningen og har en forretningsmodel, hvor faste lejere betaler husleje og deler udgifterne til husets samlede forbrug gennem en fordelingsnøgle fordelt på hver lejers lejemål opgjort i kvadratmeter. Herudover sikres indtægter via udlejning af konference- og mødelokaler i forbindelse med events.

Uanset om det er private firmaer, offentlige aktører, socialøkonomiske virksomheder, eller foreninger og civilsamfundsorganisationer, så bidrager lejerne til driften af huset. Vægtningen af, hvilke aktører der får plads i huset, vil få stor betydning for kulturhusets kommende profil. Ind til videre ønskes det at have forskellige aktører i huset, og man satser derfor på ’lidt af det hele’.

Med effektkompasset i den ene hånd og den åbne tragt i den anden har projektgruppen både valgt en overordnet retning og bevarer samtidig en stor åbenhed overfor inputs. Følgende afsnit beskriver, hvordan de konkret har inddraget brugere og borgere og bearbejdet deres input.

Kapitel 4: Borgerinddragelsen – skridt for skridt

Inddragelsesprocessen består af flere indsatser, der tilsammen har dannet grundlag for arkitekturstrategien. De forskellige indsatser supplerer hinanden og bygger videre på hinanden.

Projektgruppen beskriver dem som tre spor, hvor spor 0 er en selvkørende borgerinddragelse (spørgeskema via QR-kode samt videoboks), spor 1 er fokusgruppeinterviews, og spor 2 er workshops. Derudover har der sideløbende fundet øvrig vidensindsamling og inspiration sted. De forskellige indsatser i inddragelsen fremgår af oversigtstabellen.

Tabel 3: Projektgruppens vidensindsamlingsmetoder

Spor	Metode	Antal
Spor 0 – Den selvkørende borgerinddragelse November 2023 – maj 2024	QR-kode	10 ⁶ har besvaret spørgeskema via QR-kode. Data herfra er ikke behandlet, grundet få respondenter.
	Videoboks	18 videooptagelser med inputs.
Spor 1 Januar 2024	Fokusgruppeinterviews	Syv planlagte interviews med i alt 39 deltagere. 11 ekstra interviews og møder med i alt 89 deltagere.
Projektets øvrige vidensindsamling November 2023 – maj 2024	Arkitekternes 'hands-on' brugermøder	Inputs fra syv lejere via interviews / udfyldning af skabelon per mail.
	Interviews med andre kulturhuse	14 kulturhuse er interviewet pr. telefon.
	Studietur ved andre kulturhuse	Besøg hos fire kulturhuse på Sjælland.
	Modtagne inputs pr. mail	108 inputs fordelt på 26 mails.
	Facebook	Seks opslag informerer om transformationen eller inviterer ind til deltagelse.
Spor 2 Juni 2024	Workshops	Syv workshops med 46 deltagere.

Hver indsats uddybes i de følgende afsnit. Både måden hvorpå der inddrages, men også hvordan inputs bliver brugt, er helt centralt for, at borgerinddragelse lykkes. Derfor vil hvert afsnit beskrive henholdsvis processen og projektgruppens bearbejdning af de indkomne inputs.

Spør 0: den selvkørende vidensindsamling

For at nå ud til en bredere målgruppe end dem, som er inviteret til fokusgrupperne, har projektgruppen opstillet både skilte med QR-koder til et spørgeskema samt en fysisk

⁶ QR-koden er stadig åben, og yderligere 11 har besvaret siden opgørelsen hos Rambøll

videoboks, hvor besøgende i huset kan give sine inputs til projektet. I alt er der kommet 28 inputs den vej igennem.

QR-spørgeskema

Spørgeskemaet er udviklet af Rambøll og består af ni spørgsmål. Det tager cirka fem minutter at besvare. I perioden december 2023 til og med februar 2024 var der 30, der interagerede med QR-koden, der fører ind til spørgeskemaet, men kun ti gennemførte besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen. Her vurderede Rambøll, at det var for smalt et grundlag at foretage analyse på, og det er derfor ikke en del af den vidensopsamling, Rambøll har lavet for de tidlige dele af borgerinddragelsen.

Det er interessant, at så få forbigående har givet deres mening til kende via QR-koden, som har været placeret på skilte og plakater på en række lokationer rundt i huset. Det er derfor både synligt og tilgængeligt. Det kan skyldes, at de brugere, der kommer i huset, i stort omfang allerede er blevet inviteret til at deltage i fokusgrupperne. Dertil er 'passive' spørgeskemaer lettere for forbigående at overse/ignorere end spørgeskemaer, hvor de har modtaget en personlig opfordring til at svare.

QR-koderne er stadig placeret rundt i huset, og spørgeskemaet er aktivt, således at der stadig kan komme inputs den vej igennem. Siden februar måned har yderligere 11 personer svaret på spørgeskemaet.

Skilte med QR-koder til spørgeskemaet er placeret rundt i Kulturhus Bunkeren. 30 har interageret med QR-koden, ti har givet input i indsamlingsperioden.

Videoboks

Videoboksen er placeret i husets gennemgående vandrehal. Inde i boksen er en iPad, hvorfra man kan optage en video af sig selv, hvor man formulere sine drømme og ønsker for

Kulturhus Bunkeren. Den er undervejs flyttet fra indgangspartiet (som på billedet) til at stå i midten af vandrehallen.

120 gæster har været forbi videoboksen, så det har tydeligt været interessant for brugere at interagere med boksen. Alligevel viser det sig, at kun 18 af de 120 videoer indeholder konkrete input til transformationen af Bunkeren, mens der er en stor andel af videoerne, som er børn og unge, der har haft lyst til at prøve den.

Videoboks i vandrehallen (120 har interageret med videoboksen, 18 har givet reelle inputs)

Ved gennemspilning af videoerne fra videoboksen viser det sig, at nogle af de bidragende ikke har svaret på, hvad deres drømme for huset er, men snarere deres personlige livsdrømme. Således har de opfattet opgaven anderledes, end det var formålet.

Formålet er dog heller ikke beskrevet i guiden for videooptagelsen inde i boksen. For kontekst skal man som bidragyder læse de to bannere, der står ved siden af boksen, og det tyder det på, at nogle gæster har overset.

Guide til videooptagelse i og uden på boksen. Her er konteksten ikke tydelig.

Det er sigende, at der på den ene side er et stort antal (især børn og unge), som har lyst til at agere med denne kanal, men samtidig at det ikke er blevet brugt til det tiltænkte formål. Det kunne være et tegn på, at boksen rummer et potentiale, og det er værd at overveje (og eksperimentere med), om der ville komme flere input, hvis man gjorde formålet tydeligere. Eksempelvis ved at stille et konkret spørgsmål som, 'Hvad kunne gøre Kulturhus Bunken mere attraktiv for dig?' Ligeledes kunne man forestille sig, at en kort introduktionsvideo kunne hjælpe med at guide brugeren.

Bearbejdning af input fra QR-spørgeskema og videoboks

Data fra spørgeskema er ikke blevet bearbejdet af projektgruppen, da der kun var 10 respondenter i indsamlingsperioden. Efterfølgende har yderligere 11 respondenter besvaret. Selvom det ikke er mange, kan der være relevante input, som kunne give mening at bringe i spil i fase 2.

De 18 videoinputs fra videoboksen er blevet set igennem af projektchefen og noteret på en liste i juli 2024. Visse pointer herfra indgår i arkitekturstrategien, hvorfor videoerne har kunnet fungere som en 'tjekliste' i afrundingen af fase 1. Flere videoinputs er først relevante i fase 2, og er således gemt, så det er muligt at vende tilbage til videoerne, når der i fase 2 skal træffes yderligere beslutninger.

Spor 1: Fokusgruppeinterviews

I december 2023 udarbejdede projektgruppen en liste over personer, der skulle inviteres til at deltage i inddragelsesprocessen. Her blev 167 angivet ved navn og funktion og opdelt i en række forskellige grupperinger. 12 personer blev desuden udpeget til at fungere som en slags følgegruppe i projektet, senere omtalt som strategiske ambassadører.

Syv grupper (104 personer) blev inviteret til fokusgruppeinterviews i januar 2024.

1. Faste lejere
2. Eventlejere
3. Beboere på matriklen
4. Kollegier og 'ny i by'
5. Uddannelsesinstitutioner
6. Skejby Business Park
7. Sportsforeninger

Op til de enkelte interviews blev endnu flere inviteret, og i alt var 142 personer inviteret til den første runde af fokusgruppeinterviews. Heraf har 53 tilmeldt sig, mens 39 har deltaget.

Tabel 4: Oversigt over inviterede og deltagere i fokusgrupper

Målgrupper	Antal inviterede	Antal tilmeldte	Antal fremmødte
Faste lejere Foreninger og virksomheder	25	15	12
Eventlejere Foreninger og virksomheder	37	9	5
Beboere på matriklen Beboere i Storbylandsby 2, Blækhuset, Lyspunktet og fra grundejerforeningen	26	14	11
Kollegier og 'ny i by' Lokale kollegier, Unity og Fællesrådet for Christiansbjerg	11	1	1
Uddannelsesinstitutioner Skoler i lokalområdet	11	4	3
Skejby Business Park Virksomheder i lokalområdet	17	7	4
Sportsforeninger Lokale foreninger og idrætsfaciliteter	15	3	2

Fokusgrupperne havde et varierende antal deltagere. Dette både grundet afbud samt at der i nogle grupper blev inviteret flere end andre. En ekstra udfordring var vejret, der i januar 2024 var præget af store mængder sne. Det skabte udfordringer, da glatte fortove og sne-dækkede veje gjorde det svært at komme frem, ligesom den offentlige transport til området ikke kørte regelmæssigt i den periode, hvor fokusgrupperne fandt sted.

Projektgruppen er godt tilfreds med antallet af deltagere og ikke mindst deltagernes engagement, som proceskonsulenten fortæller:

”Da vi sad og kiggede i navnelister, sagde vi, ’vi inviterer godt ind med 15 til hver. Og så hvis der kommer fem-seks stykker [er det godt]’. Men der er jo kommet flere, end vi troede. Selvom det var skide dårligt vejr og sådan noget. Så jeg synes, altså, opbakningen og engagementet (...) er jeg super glad for at se.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Ekstra fokusgrupper

Undervejs i processen oplever projektgruppen, at de mangler indsigter fra unge. De inspireres af andre kulturhuse, der arbejder med ’ungepaneler’, ligesom det var en pointe, som blev vendt ved feedbackmøde med evaluatør i marts måned.

Projektgruppen valgte derfor at sætte ind på at rekruttere unge til ekstra fokusgrupper. Som et af grebene inviterede projektchefen nogle af de unge, der allerede var i samarbejde med Kulturhus Bunkeren. Eksempelvis en gruppe FGU-elever, der udstillede kunst i vandrehallen i huset.

Ligeledes kom der et samarbejde op at stå med et hold antropologistuderende, der fik Kulturhus Bunkeren som en case, de kunne arbejde med i faget ’antropologi i praksis’. To grupper arbejdede med denne case, og inddrogede yderligere en række borgere og brugere. Herudfra kom de med deres bud på, hvordan man kunne nå ud til henholdsvis børnefamilier og lokale sårbare unge.

Dertil blev en række strategiske ambassadører med tilknytning til EU/Aarhus Kommune projektet Imperfect City inviteret ind. I alt er der inddraget 89 mennesker i disse forskellige ekstra interviews og møder med interessenter.

Tabel 5: Ekstra inviterede målgrupper

Målgrupper	Antal inviterede	Antal tilmeldte	Antal fremmødte
Skejby Business Park: Personaleforeninger	5	4	4
AP Events v. Annette Petersen	1	1	1
Imp. City: Strategiske ambassadører	22	19	19
FGU: Unge kunststudil- lere (Jeppe Degn)	10	10	10
Philip N. Munch (Job, Udsatte, Psykiatri)	1	1	1
Antropologistud. Hold 1: FGU-elever	21	21	21
Ungegruppe	5	4	4
Antropologistud. Hold 1: Lokale unge	6	6	6

Antropologistud. Hold 2: Børnefamilier	5	5	5
Gimles filmlinje Potemkin	18	18	15
Unge musikfolk (via Suni)	8	7	4
	102	96	89

Facilitering af fokusgrupper

Hver målgruppe blev interviewet for sig med henblik på, at skabe en tryk atmosfære, hvor man kunne komme til orde blandt andre med samme interesseområder. Fokusgruppeinterviewene foregik i glassalen i Kulturhus Bunkeren. Her var der dækket op til deltagerne, og der stod navneskilte på bordet med navn og organisation for hver indbudt person. Interviewet tog en time, og man kunne tilmelde sig en rundvisning forud for interviewet.

Rundvisningerne var valgfrie og planlagt til at foregå forud for alle interviews med undtagelse af faste lejere og eventlejere, der på forhånd kendte stedet godt. Det gav et godt udgangspunkt for samtalen de steder, hvor flere deltagere havde været på rundvisning. Det gav mulighed for at henvise til konkrete steder i bygningen, hvortil alle var indforstået og kunne 'tænke med'. Rundvisningerne blev tilpasset til målgruppen ved at tale om konkrete muligheder og eventuelle arrangementer.

Alle fokusgruppeinterviews blev indledt med en præsentationsrunde. Med den indledende præsentationsrunde blev det tydeligt, hvor folk kom fra, og hvem de eventuelt repræsenterede, og dermed blev det også lettere for de øvrige deltagere at se synergier på tværs.

Rambøll havde på forhånd udarbejdet en interviewguide (se bilag 2), der skulle sikre, at forskellige områder blev dækket i samtalen. AART havde hertil lavet et inspirationsmateriale med billeder af, hvad et bydelshus kan rumme (se bilag 3). Derudover var samtalen fri, og deltagerne fik lov at tage samtalen derhen, hvor de selv syntes, der er udfordringer eller potentialer.

Det var projektchefen for Kulturhus Bunkeren samt den tidligere næstformand i Museum Ovaraci, som hver især faciliterede de forskellige fokusgrupper. De anvendte primært interviewguiden som en afsluttende tjekliste.

"Jeg brugte ikke modellen. Så det var ikke så struktureret (...) Men jeg synes, de kommer rundt omkring tingene. Det er det vigtigste. Og folk havde noget på hjerte."

Projektchef, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Den frie tilgang betød også, at fokusgrupperne blev forskellige, alt efter hvem der var til stede.

Bearbejdning af input fra fokusgrupperne

Rambøll behandlede de syv oprindelige fokusgrupper gennem en tekstbaseret netværksanalyse, der visualiserer de 75 mest nævnte ord og temaer, der blev omtalt i fokusgruppeinterviewene, samt hvilke ord der optræder i forbindelse med hinanden. På den måde har

Ifølge proceskonsulenten viser netværksanalysen især to interessante ting. Den ene er, at samtalerne har været forbi en lang række forskellige emner.

”Vi har lavet en tekstanalyse på tværs af de syv fokusgrupper (...), og når man kigger på den, og selvfølgelig også går ned i konkrete udsagn og så videre og så videre, så har jeg det egentlig sådan, at jeg synes, at samtalerne tydeligvis har været bredt omkring.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Den frie rammesætning af fokusgrupperne kan være medvirkende til, at deltagerne er kommet med mange forskelligartede inputs, og at spændvidden har været stor.

Det andet, proceskonsulenten fremhæver, er, at når man dykker ned i netværksanalysen og dens dualitet, indikerer den, at deltagerne også tænker på behov, der ligger ud over deres egne. Ifølge proceskonsulenten viser dette, at deltagerne ikke bare tænker på sig selv, men projektets hele.

”Jeg synes, det er interessant, altså positivt ment en god refleksion, at folk går lige så meget op i huset, som de går op i fællesskaber. Hvis man var egoist, så ville man sige, min sportsklub har brug for x, y, z (...). Men de kærer sig om huset, og de snakker identitet og arv, og pas nu på stedet, men sørg også for, at der ikke er 40 grader i vores øvelokale.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Foruden den overordnede netværksanalyse har Rambøll også samlet op på inputs fra de enkelte fokusgruppeinterviews. Her afspejles gruppernes forskellige udgangspunkter, men som ovenstående pointe viser, er der også synergier mellem målgruppernes synspunkter. For hver målgruppe har Rambøll samlet pointerne på én side. Hele listen findes i bilag 4. Her fremgår et eksempel:

Eksempel på opsamling fra fokusgruppeinterview

Interessenter for faste lejere

Fysiske rammer, der skaber fællesskab mellem brugere og besøgende

- De forskellige brugere giver udtryk for, at de ikke er bekendt med, hvad de andre foretager sig.
- De foreslår derfor, at der kan indsættes glasdøre, så det er mere gennemsigtigt, hvad der foregår i huset.
- Flere af foreningerne ønsker at kunne fremvise deres arbejde for husets besøgende:
 - Væverne vil gerne kunne udstille deres værker.
 - Blavlerforeningen vil gerne kunne placere bistader på taget og gøre det åbent for gæster.

Fysiske rammer, der understøtter bygnings tilgængelighed

- Bedre parkering og skiltning – særligt for Museum **Ovartacis** mere sårbare besøgende.
- Gangen til kælderens må gerne være bredere, ligesom handicaptolletet kan placeres mere hensigtsmæssigt.

Fysiske rammer, der understøtter de nuværende brugeres aktiviteter i huset

- Lokale bands
 - Bedre faciliteter til indspilning af musik.
 - Bedre lydisolering, da musik kan høres af husets øvrige brugere og være til gene ligesom det hæmmer den musikalske udfoldelse.
 - Musiklokalet i kælderen bliver meget varmt.
- Jobtræning Aarhus
 - Små mødelokaler, da de ofte har møder med blot to mennesker fx placeret på Torv 1 og i glas.

”Det er også meningen at taget skal være åbent, og at man skal kunne tage en kop kaffe med derop, eller sine børn og snakke om blomsten og byen!”

”Når vi drøner rundt, så møder vi ofte en lukket og låst dør. Det skal den måske være, men kunne man gøre noget for at åbne det op, så man naturligt kunne komme hinanden mere ved? Men også for besøgende i huset, at man kunne kigge mere ind!”

”Den største udfordring er lydisolering. Den anden er nok, at fordi vi er i kælderen, så er der 40 grader i indspilningslokalet, mens der i det andet lokale er en rar temperatur!”

”I virkeligheden begynder oplevelsen udenfor. Er der parkering, hvordan ser der ud og kan man finde vej?”

RAMBØLL

Pointerne fra fokusgruppeinterview med faste lejere samlet og behandlet af Rambøll til brug for den videre proces.

Ekstra ungeinterviews

På baggrund af de ekstra ungeinterviews, der blev gennemført i inddragelsesprocessen, er pointerne fra alle samtaler med og om unge blevet kondenseret og samlet på én side, som fremgår herunder. Disse interviews blev besluttet senere i processen og indgår ikke i den netværksanalyse, der blev lavet efter de syv på forhånd planlagte interviews.

Listen indgår i den samlede registrering af inputs, som har dannet grundlag for arkitekturstrategien. Under overskrifterne 'den fysiske bygning', 'hverdagsbrug og arrangementer' samt 'rammevilkår' beskriver de unge et behov for rum med mange muligheder. Mange af de unge er foreningsaktive og tænker på brugen af huset både fra et foreningsperspektiv og et privat perspektiv. Der efterspørges eksempelvis studiepladser og pop-up events samt udlån af lokaler og værksteder.

Opsamling på interviews med unge

Tværgående pointer fra unge/ungemiljøer

Den fysiske bygning	Hverdagsbrug og arrangementer	Rammevilkår
<ul style="list-style-type: none">➤ Bedre akustik er et grundlæggende behov for aktørerne. Gælder almindeligt ophold i bygningen og i særdeles ved afholdes af events/koncerter.➤ Stort ønske fra flere aktører om multifunktionelle og fleksible rum og møbler fx ift. rumstørrelse/ruminddeling, justerbart lys, mobilt lydanlæg, scene osv. Dette hensyn kan dog nemt føre til anonyme, institutionaliserede og karakterløse rammer, hvilket ifølge flere aktører er u hensigtsmæssigt – særligt i et udlejningsøjemed. Derfor vigtigt, at bygningen og rummene også har karakter og atmosfære, hvilket bl.a. kan opnås ved brug af farver, tæpper, planter og vand. Én forslår fx at Glassalen laves til en jungle fuld af planter.➤ Der skal være nem adgang til faciliteter fx flere toiletter og elevator. Det gælder særligt hvis bygningen har mange forskellige brugere på samme tid – hvordan undgår man at besøgende forstyrres hinanden unødigt?➤ Udnyt de høje lofter til fx mindre etager/hemse.	<ul style="list-style-type: none">➤ Forstærk det højskolelignende miljø fx med genforeningsarrangementer for tidligere højskoleelever, workshops og foredrag. En slags walk-in højskole, hvor besøgende gratis kan smage på højskolelivet.➤ Initiativer, der inviterer unge iværksættere ind fx gennem 'open calls', hvor unge kan afprøve og udvikle idéer i et trygt miljø fx med sparring fra mere erfarne unge og voksne.➤ Mindre kulturelle begivenheder som fx minikoncerter og teaterstykker.➤ Arrangementer, der appellerer til lokale beboere og kan få dem til at tage ejerskab over bygningen fx fællesspisning, strikkeklubber osv. Engagement af lokale er med til at sikre atmosfære og liv, der vil gøre bygningen og lokalerna mere attraktive til udlejning og events.➤ Flere studiepladser, som der er mangel på i byen.	<ul style="list-style-type: none">➤ Det skal være nemmere at få viden om, hvordan lokaler kan bruges og bookes samt hvilke faciliteter der følger med udover selve lokalet.➤ Bedre mulighed for at kunne booke lokaler og værksteder mere spontant uden det kræver en lejekontrakt fx hvis man ønsker at gøre brug af lokaler en dag eller weekend.➤ Giv foreninger korttidskontrakter (fx 1 år) til lokaler, hvor de kan forme lokalet som de ønsker.➤ Mulighed for overnatning i lokaler (eller bygninger i nærheden) vil åbne op for andre typer af arrangementer.➤ En tovholder eller kontaktperson i Kulturhus Bunkeren, der kan understøtte arrangører fx ifm. afholdelse af koncerter og events. Vigtigt, at tovholderen også har mandag til tage beslutninger.➤ PA-anlæg, scene og lys der kan bruges fleksibelt i forskellige rum.

Pointerne fra interviews med unge er samlet i tre overskrifter: 'den fysiske bygning', 'hverdagsbrug og arrangementer' og 'rammevilkår'.

Projektets øvrige vidensindsamling

Arkitekternes brugermøder

For arkitekterne har det været vigtigt at møde nogle af de faste lejere i det miljø, de færdes i til dagligt i Bunkeren. Derfor lavede de en række 'hands-on' brugermøder. Her interviewede de nuværende lejere ud fra en interviewguide (se bilag 5), mens andre selv besvarede spørgsmålene pr. mail. I alt har syv faste lejere bidraget her. Arkitekterne har særligt været optaget af, hvilke synergier de faste lejere kunne se for sig med andre lejere. Kan de se nogle grupper, som kunne være relevante at have lokale ved siden af?

En arkitekt fortæller eksempelvis om sit møde med biavlerne. De kan se sig selv samarbejde med en række aktører i huset: Sælge honning i museets gavebutik, oprette skånejobs med fokus på formidling for beboere tilknyttet huset og tilbyde oplevelser og vidensformidling for skoleklasser og familier i byen.

"Altså, for eksempel sådan biavlerne, det var bare et helt vildt fedt møde. De havde alle mulige gode ideer. Og når man så spurgte direkte, 'hvem vil I gerne arbejde sammen med'. Jamen, der var måske noget undervisning. Der var faktisk rigtig mange grænseflader til både beskæftigelse, erhverv og også sådan lidt mere en legende tilgang. De har jo rent faktisk et produkt, man kan sælge ude på museet."

Inddragende arkitekt, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Mange inputs lignede dem, der kom ud af fokusgruppeinterviewene, men for AART arkitekter var det essentielt at se huset i brug med egne øjne. Foruden den almindelige besigtigelse af bygningen ønskede de også at få brugernes inputs til det meget tekniske og praktiske, som man ikke var sikker på, at fokusgrupperne ville have fokus på.

"Vi ville gerne lave en besigtigelse, hvor vi kaldte den sådan 'hands-on'. Og i virkeligheden det der med at have fortællingerne fra de folk, der har erfaringerne med huset. Både på indeklimaet, hvad fungerer godt, hvad fungerer ikke. Og det var en god anledning til sådan helt i øjenhøjde at sætte os ned. Og det var faktisk nogle rigtig velforberejede samtaler, vi har fået rigtig meget ud af."

Inddragende arkitekt, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Disse interviews handlede om informanternes brug af stedet og deres egne behov - ikke så meget huset som helhed. Dertil gav de arkitekterne mulighed for det personlige møde med brugerne, eftersom de ikke havde været til stede ved de indledende fokusgruppeinterviews.

Bearbejdning af input fra brugermøder

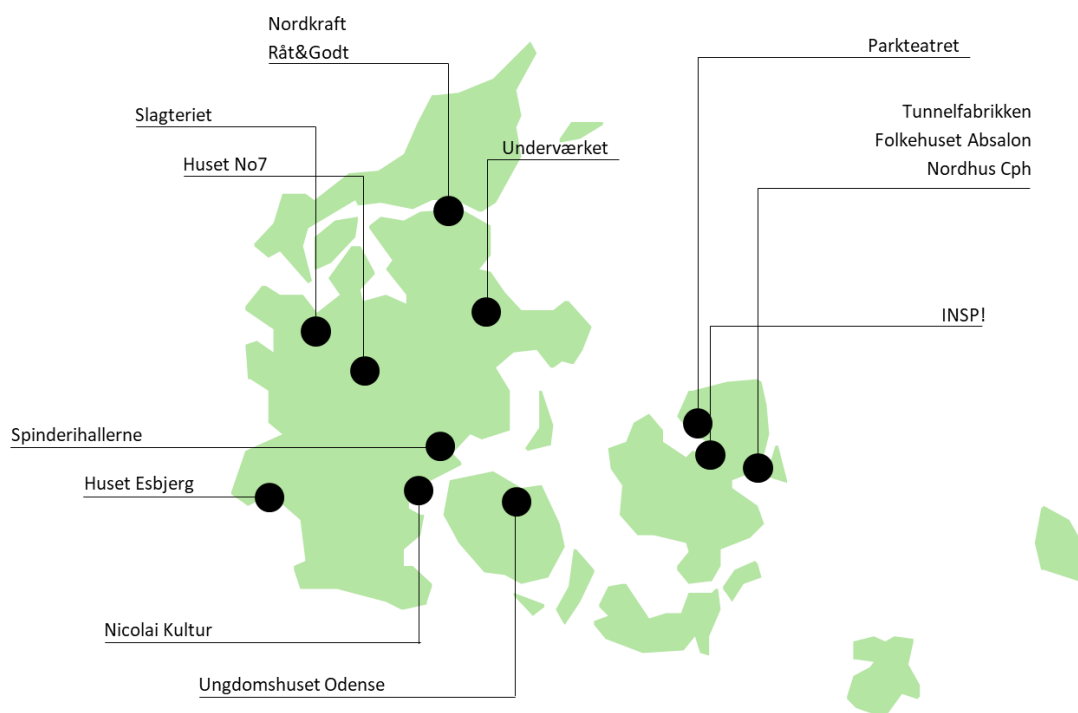
Input fra brugermøderne giver god baggrundsforståelse. Alle input er noteret og gemt sammen med inputs fra de øvrige indsatser og kan genbesøges i fase 2.

Interviews og studieture til andre kulturhuse

Projektgruppen ønskede også at tage ved lære af andre kulturhuses erfaringer. Derfor interviewede projektgruppen en række forskellige kulturhuse rundt i landet. 14 kulturhuse er interviewet, og projektgruppen har derudover besøgt fire af kulturhusene på en fælles studietur.

Figuren herunder viser de kulturhuse, som projektgruppen har fået inspiration fra. Der er tale om kulturhuse med forskellige profiler og spredt i geografi.

Figur 5: kulturhuse, der er interviewet

Projektgruppen har talt med kulturhuse fra hele landet

Bearbejdning af input fra andre kulturhuse

Hovedfokus i samtalerne med andre kulturhuse har været kulturhusenes egne oplevelser af elementer og valg, der har været definerende for deres udvikling. Projektgruppen har spurgt kulturhusene om fem temaer:

- En målgruppe, man ikke havde tænkt over
- En aha-oplevelse
- En særlig problemstilling
- En overraskende samarbejds mulighed
- En økonomisk udfordring.

Rambøll har lavet en vidensopsamling fra interviewene med de 14 kulturhuse, som kan findes i bilag 6.

Særligt betydningsfuldt for processen har været det punkt, der handlede om 'En målgruppe, man ikke havde tænkt over'. Som det allerede er beskrevet, havde flere af de andre kulturhuse nedsat et 'ungepanel', hvilket gav stof til eftertanke. I første omgang var det medvirkende til, at projektgruppen valgte at interviewe flere unge gennem fokusgruppinterviews.

Ungepanelet er et eksempel på, at andre kulturhuses erfaringer kan være et gavnligt supplement til den lokale borgerinddragelse. Der synes at være erfaringer, som kan være

fordelagtige at sætte i spil allerede i denne fase. I hvert fald har projektgruppen via inspiration fra andre kulturhuse valgt at engagere mange unge i huset, og det kan få en stor indflydelse på deres brug af huset og ejerskab senere.

Inspiration fra andre kulturhuse udgør en del af fundamentet for arkitekturstrategien. Rambølls vidensopsamling er gemt sammen med de øvrige inputs og kan genbesøges i fase 2.

Mail-inputs

Allerede inden borgerinddragelsen i fase 1 har man i Kulturhus Bunkereren haft tradition for at bede (event)lejerne om at komme med ris og ros pr. mail, når de havde afholdt et arrangement. Disse mails er samlet og sendt til Vifo, som har kodet alle inputs. De mails, vi har modtaget, går tilbage til juni 2022. Vi har modtaget 26 mails, hvoraf 19 mails indeholder konkrete inputs. Tilsammen beskriver de 108 konkrete elementer. Den fulde liste findes i bilag 7.

Bearbejdning af mail-inputs

Responserne i de indkomne mails varierer fra 'tak for lån' til mails, hvor lejerne har taget sig tid til at komme med feedback på mange områder. De forskellige inputs er systematisk kodet, og viser en række forskellige temaer, som fremgår af figuren herunder. Hver boks indikerer antallet af inputs inden for det pågældende tema. Samme lejer kan godt have flere inputs inden for samme tema, hvis vedkommende har listet væsensforskellige inputs inden for det pågældende tema.

Figur 6: Mail-inputs fordelt i 12 temaer

108 inputs fra 26 mails kodet i 12 forskellige temaer. Den fulde liste over inputs findes i bilag.

Temaerne relaterer sig primært til bygningen og faciliteterne og ganske lidt til det levede liv og aktiviteterne. Dette skyldes formegentlig, at det i høj grad drejer sig om eventlejere, som er blevet opfordret til at komme med ris og ros vedrørende arrangementer, de allerede har afholdt.

Dog foreslås både folkekøkken og fællesspisningsarrangementer af fire personer, mens der er fem lejere, der har foreslået konkrete events eller samarbejder. Blandt de 30 inputs til indretning og lokaler handler det desuden også om at skabe en hyggelig og imødekomende atmosfære samt ønsker til ting, der kan understøtte det levede liv i huset og for- eningslokalerne.

I forhold til atmosfæren fremhæves vandrehallen af mange som et sted, der kan gøres mere 'hyggelig' med bedre akustik, lys og zoneinddeling. Det levede liv kan understøttes gennem eksempelvis fri adgang med egen nøgle, skabsplads eller muligheden for at spille bordtennis, dart eller pool i huset, som nogle af lejerne fremhæver.

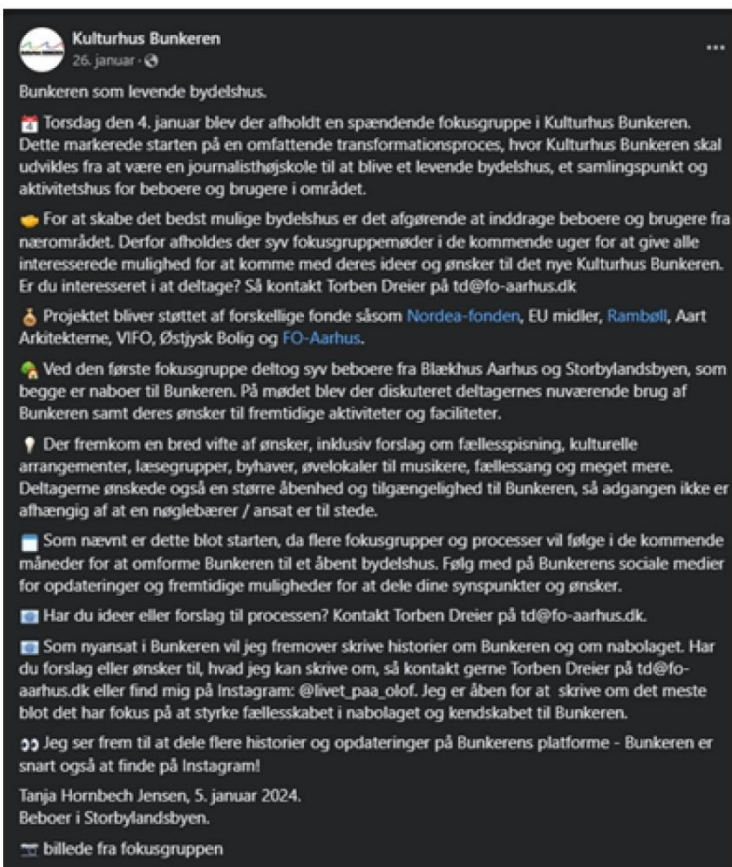
Disse inputs blev i første omgang præsenteret for projektgruppen i marts 2024 og er løbende blevet opdateret. Nyeste version er tilsendt projektgruppen i juli 2024, hvorefter projektchefen har gennemgået de 108 inputs og forholdt sig til, hvorledes disse inputs skal indarbejdes i skitseforslag eller senere i processen. Dette arbejde findes i bilag 8. Det søges at imødegå langt de fleste input, men nogle input står stadig uafklaret, da det afhænger af, om der kan findes samarbejdspartnere, der vil løfte en opgave (lave særlige arrangementer), samt om der kan findes en forretningsmodel (ud over nuværende aftaler), som kan finansiere det ønskede input (cykelværksted, systue, træningslokale mv.).

Facebook

Kulturhus Bunkeren har en aktiv profil på Facebook, som anvendes til at reklamere for events og skrive nyheder om transformationen af huset. Pr. september 2024 har Kulturhus Bunkeren 1.300 likes og 1.700 følgere.

Som evaluator har vi set nærmere på, hvorvidt Facebooksiden har spillet en rolle i forbindelse med inddragelsen. Det har den, da den både har været brugt til at give følgerne information om transformationen af bygningen og inviteret dem til at tage del i processen. Dog er der lav grad af interaktion, hvis man ser på, hvorvidt borgere og følgere aktivt engagerer sig i kommentarsporet og deler indhold med andre i deres netværk.

Selvom det ikke er via sociale medier, at Kulturhus Bunkeren lykkes med at skabe mest dialog og inddragelse, så er det en ekstra kanal til at nå ud til flere borgere i processen. Eksempler på brugen af Facebooksiden til information om processen og direkte rekruttering og invitation til deltagelse i inddragelsesprocessen kan ses herunder.

Eksempel på rekruttering til interview

Opslag med 2 likes, 1 deling, ingen kommentarer

Foruden Facebooksiden er der oprettet en support-side på Instagram dedikeret til at støtte Kulturhus Bunkeren, kaldet Bunkerens Venner. Den blev startet i maj 2024, og profilen har i september 2024 65 følgere. Instagramprofilen styres af en beboer i området, der er ansat i skånejob to timer om ugen til at være ansvarlig for sociale medier. Det er ligeledes beboere, der er målgruppen for denne profil. Profilen reklamerer som Facebooksiden for arrangementer, men giver også indblik i transformationsprocessen.

Herunder ses som eksempel et opslag fra juni 2024, der løfter sløret for nogle af de temaer, som er kommet frem i borgerinddragelsesprocessen.

Eksempel på opslag på Instagram

Transformation

2024

2028

BUNKERENS VENNER

bunkerens_venner • Følg

bunkerens_venner Temadag på Bunkeren

Mandag den 10. juni var der temadag på Kulturhus Bunkeren, hvor både naboer, Bunkerens faste lejere og andre var inviteret. Det var en dag fyldt med spændende diskussioner og masser af gode idéer til, hvordan Bunkeren kan udvikles fremadrettet.

Selvom der endnu ikke er truffet nogen beslutninger, da projektet stadig er i en meget tidlig fase, står det klart, at alle tre etager i Bunkeren vil få en aktiv rolle fremover.

Kælderen:
Her er der snak om at skabe en spændende afdeling, der midlertidigt bærer navnet "Underverdenen". Hvor forskellige klubber og foreninger tænkes at skulle høre hjemme. Desuden skal være forskellige faciliteter som fx en bar, billiard-bord, bordtennis og værksteder, hvor man kan mødes og udfolde sine kreative evner.

Stueetagen:
Det nuværende auditorium vil fortsat blive brugt til større arrangementer som de allerede vildt populære "Aarhus Synger Sammen", biografaftener og foredrag. Derudover tænkes der i at skabe et miljø, hvor der både er plads til loppemarkeder, fællessangs-arrangementer mm. på de store åbne gangarealer, men hvor der også bliver mulighed for at lukke dem af, så der kan holdes flere arrangementer samtidig uafhængigt af hinanden.

Tagetagen:
Der arbejdes på at skabe et spændende udendørs miljø, hvor Aarhus Bivierforening vil få en plads, og hvor der tænkes i at skabe et stort inddragende udendørs område for både store og små.

Selvom intet er besluttet endnu, er det næsten sikkert, at der kommer til at være en lille café, bar, kaffebar, kantine, spisested

2 Synes godt om
13. juni

Tilføj en kommentar ...

Opslaget beskriver nogle af de temaer, som er diskuteret med borgere og brugere i processen. Der er 2 likes og 0 kommentarer.

Bearbejdning af input fra sociale medier

Facebooksiden anvendes aktivt, men bruges i denne sammenhæng mest til at orientere følgerne, fremfor interaktion. Der er således ikke kommet eller bearbejdet input via Facebook eller Instagram.

Spør 2: Workshops

Oprindeligt var tanken, at spor 2 skulle være en række åbne temamøder. Idéen var fire temaer, som alle på tværs af målgrupper var inviteret til at tage del i. Temaerne skulle udvælges på baggrund af de inputs, der kom frem i fokusgrupperne. Ved det første arkitektmøde forestillede man sig temaer a la de fire nedenfor.

Tabel 6: bud på temamøder

Brugerspor 2 - Temaworkshops (funktioner og rum) (AART)	
Tema 1 - Fællesarealerne - sektionsoptdeling og indretning til flerbrug.	Vandrehallen, Fælleslokaler, kantinen, Kurt Strandbar, kælderens
Tema 2 - Ude-inde kontakt - Synlighed og bydelskontakt	Wayfinding, udearealerne, Indgange, skiltning, skærme, etc.
Tema 3 - Inventar og materialer	Farver, materialer, fast inventar, nyt udstyr, flytbare møbler og vægge etc.
Tema 4 - Bydelshus - dagligdagens rum (ikke arrangementer)	Tryghed, opholdszoner, lektiepladser, hænge ud steder, madudsalg etc.

Bud på temamøder fra første arkitektmøde

Projektgruppen besluttede dog at droppe de åbne temamøder og i stedet beholde de grupper, der var defineret til fokusgrupperne. Det gjorde man med tanke på, at flere ville finde det trygt at tale frit, fordi det var med folk, de kendte, eller som var en del af samme målgruppe. Af praktiske årsager blev nogle af målgrupperne dog slået sammen, så det endte med syv workshops med nedenstående målgrupper. I alt blev 275 personer inviteret, 67 tilmeldte sig, og 52 deltog i workshop.

Tabel 7: Workshops

Målgruppe	Antal inviterede	Antal tilmeldte	Antal fremmødte
Faste lejere	25	11	11
Eventlejere og beboere fra Storbylandsby 2	49	10	8
Beboere, foreninger, klubber	38	3	4
Virksomheder og uddannelsesinstitutioner	32	7	7
Strategiske ambassadører	22	11	9
Unge	43	10	7
Ejendomsudviklere og kommune	66	15	5

I praksis var personoverlappet fra fokusgrupperne til workshops varierende og i nogle tilfælde meget lavt. Nogle organisationer sendte en anden repræsentant, mens andre organisationer/privatpersoner kun havde mulighed for at deltage ved den ene eller anden inddragende indsats. Ved nogle workshops var der ingen deltagere, der også havde deltaget i fokusgruppeinterview.

Dog syntes deltagerne ved workshops at være fint klædt på til at bidrage ved workshops. Dette kan skyldes en god rammesætning og det konkrete indhold at kommentere på. Dertil har mange af deltagerne haft kendskab til processen, fordi de allerede er brugere af huset eller en del af husets/projektchefens netværk.

Facilitering og rammesætning

Workshopsne havde i højere grad end fokusgrupperne en tydelig rammesætning af mødet. AART startede ud med at præsentere en dagsorden for dagen, som kan ses nedenfor.

Eksempel på dagsorden for workshop

<p>1. VELKOMST OG PRÆSENTATIONSRUNDE</p> <p>2. MØDETS FORMÅL - kort gennemgang af dagsorden og rammesætning</p> <p>3. STATUS PÅ HVOR VI ER NU I PROCESSEN - kort overblik over inddragelsesprocessen - kort genbesøg af jeres tidligere input</p> <p>4. PRÆSENTATION AF KONCEPT & SKITSER - (Genbesøg) projektvisionerne - Forslag til arkitektonisk greb & overordnet disponering</p> <p style="text-align: center;">PAUSE</p> <p>5. WORKSHOP - DRØFTELSE AF POTENTIALER OG TILTAG - drøftelse af potentialer og tiltag - fælles opsamling på gruppernes dialog</p> <p>5. FREMADRETTET PROCES</p>

Workshops var rammesat med en dagsorden

På samme måde som fokusgrupperne startede workshops med en præsentationsrunde. Herefter fortalte arkitekterne om de inputs, der var kommet frem under fokusgrupperne, specifikt for deres målgruppe, samt hvad de havde hæftet sig ved. På den måde forsøgte arkitekterne at være transparente om bearbejdningen af inputs fra fokusgrupperne, og det gav deltagerne mulighed for at tilføje og nuancere de inputs, som allerede var givet. Da det ikke nødvendigvis var de samme deltagere i workshoppen som i fokusgruppeinterviewet, blev programpunktet ikke som planlagt et 'genbesøg', hvor det sikredes, at projektgruppen havde forstået inputs korrekt.

I højere grad blev det en præsentation af inputs fra folk fra samme målgruppe, som deltagerne kunne få lov at kommentere på. Dette fungerede som et fælles grundlag at debattere ud fra, og det blev stadig en anledning til at kvalificere bearbejdningen af inputs, hvor der kom andre perspektiver og nye nuancer med ind over.

Den anden del af workshoppen bestod i, at AART fremviste skitseforslag, de havde tegnet på baggrund af input fra fokusgrupperne. Også her blev der åbnet for at kvalificere og komme med nye perspektiver og nuancer. Da deltagerne var inddelt i målgrupper, havde AART arkitekter også nogle særlige rum og tegninger, som de gerne ville have bestemte målgrupper til at forholde sig til. Eksempelvis blev foreninger bedt om særligt at forholde sig til kælderen, hvor mange foreninger i dag holder til, og som man gerne vil gøre attraktivt for forskellige foreningstyper. Der var generelt et godt engagement og mange inputs og idéer fra deltagerne.

Deltagere byder ind med inputs ved workshop faciliteret af AART.

Bearbejdning af inputs fra workshops

Borgerinddragelsens workshops er et eksempel på, hvordan projektgruppen har arbejdet med inputs fra spor 1 og kvalificeret dette i spor 2, samtidig med at der blev genereret flere inputs.

Ved workshops blev både inputs fra fokusgrupperne og skitseforslag drøftet i stor stil, og der var flere eksempler på, at workshops skabte nye indsigter. Et konkret eksempel var, at man på dette stadie havde tænkt sportsfaciliteter og bistader som to aktivitetszoner placeret ved siden af hinanden. Her kunne biavlerforeningen informere om, at bier og sved er en farlig kombination, da bier tiltrækkes af sved. Den konkrete visualisering af inputs gjorde

dermed, at der kom nye nuancer frem. Det har påvirket skitseforslaget således, at de to aktivitetszoner nu er placeret længere fra hinanden.

De nye nuancer og inputs blev ved workshops noteret på post-its og tilføjet til tegningerne. På den måde blev nye inputs registreret, hvorefter de blev fotograferet og vedlagt et referat, der blev sendt ud til de medvirkende. I referaterne er der også en kondensering af de inputs, der blev vendt på den specifikke workshop. På den måde er inputs fra workshops dokumenteret. Dette har bidraget som grundlag for arkitekturstrategien, og de mere specifikke inputs kan genbesøges i fase 2.

Alle inputs til tegningerne blev under workshoppen noteret på post-its.

Med workshops blev det tydeligt, at nogle aktører i huset kan understøtte hinanden og samarbejde, mens der andre steder skal tages hensyn og prioriteres.

De potentielle synergier blev tydelige, fordi folk mødes på tværs og responderer på hinandens idéer. Nogle foreninger så eksempelvis potentiale i at have et lokale tæt på værkstederne, så de kunne få hjælp til at lave kostumer.

Forskellige ønsker og hensyn blev tydelige, hvor der var forskellige ønsker til samme rum. Eksempelvis blev Kurt Strandbar drøftet som et rum med potentiale for at være et fælles 'klubhus' for foreninger, hvis man åbnede det mere op. Samtidig var der andre foreninger, der gerne ville bruge rummet, men som havde brug for små trygge zoner, der kunne skærme sårbare brugere fra store åbne rum med mange mennesker. Her ønskede begge parter tydeligt at indgå et kompromis, hvor der var plads til alles behov.

Kapitel 5: Deltageres oplevelse af inddragelse

Som en del af evalueringen har Vifo talt med nogle af de brugere og borgere, der har deltaget i inddragelsesprocesserne. Der var indbudt otte faste lejere, seks beboere samt ti unge til at bidrage via to forskellige fokusgruppeinterviews. I alt har syv deltagere bidraget med synspunkter vedrørende processen. Det er et lille udsnit af den samlede deltagergruppe, men informanterne repræsenterer fint nogle af husets målgrupper med forskellige behov. Der var således informanter, som allerede er en del af huset, repræsentanter for foreningsliv og en enkelt, som tilhører 'borger'-kategorien.

Interviewene havde fokus på den generelle oplevelse af at være en del af en borgerinddragelsesproces. Samtidig blev samtalerne mere konkrete med en gennemgang og snak om AARTs nyeste skitseforslag. En enkelt deltager, som er ansat af Kulturhus Bunkeren, havde set skitserne til et informationsmøde to dage før, men for resten af informanterne var skitserne nye. Det blev understreget, at alt herfra stadig kan forandre sig, og at der stadig er strategiske valg, der mangler at blive truffet.

Ud fra disse foreløbige vilkår er de væsentligste pointer fra interviewene

1. at deltagerne i høj grad har følt sig set og hørt i processen
2. at der er en uvished om planen herfra og information derom
3. at det kan kræve meget at være en del af en samskabelsesproces.

Deltagerne føler sig hørt

Den generelle oplevelse af at deltage i den borgerinddragelse, som er foregået i forbindelse med fase 1, er meget positiv. Det gælder både for de informanter, der har deres daglige gang i huset, dem, der i tæt dialog med projektchefen om deres egen foreningers potentielle fremtid i huset, og den informant, der var lidt i tvivl om, hvordan hun var blevet inviteret ind i processen.

En informant skriver om den workshop, vedkommende var med til:

"Den del (...) jeg deltog i, var meget informativ, godt præsenteret og med gode muligheder for at komme med input. Jeg glæder mig til at følge den kommende udvikling."

Feedback, mailinput

En anden informant er ikke kun glad for sin egen involvering, men synes, det er vigtigt, at nærområdet inddrages i dialogen. Særligt ser hun det som dejligt, at de beboere, der allerede har en aktie i stedet med Kulturhus Bunkeren som deres officielle fælleshus, bliver hørt:

"Noget af det, jeg synes, der har været godt i den her proces, det er beboerinvolveringen. Vi andre, vi kan have en masse meninger, men jeg synes faktisk, det er vigtigt, at det er brugerne, der i den grad bliver hørt."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

En af deltagerne, som satte sin fod i Kulturhus Bunkeren for første gang i forbindelse med borgerinddragelsen, fortæller, at hun også oplevede at blive taget seriøst og lyttet til. Hun oplevede endda, at hun efter dette har været en slags ambassadør, fordi hun nu kender stedet og anbefaler det til sine venner. Selve borgerinddragelsen har dermed også haft potentiale til at generere ny tilknytning til stedet (tiltrækning af flere målgrupper) og nye 'ambassadører'. Hun siger bl.a.:

"Når jeg snakker om, at jeg var til det her møde, så kan jeg mærke, at jeg får lidt sådan en stolthedsfornemmelse. Det [kulturhuset] bliver så sejt! Og jeg prøver at pitche det lidt til mine venner rundt omkring."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 2

At deltagerne oplever, at de er blevet inddraget og lyttet til, er helt centralt for projektet, og for at borgerinddragelsen bliver mere samskabelse end blot en skueproces. Her er der også god feedback. Fire ud af fem, der deltog i fysiske interviews, følte sig rigtig godt hørt, men det var tydeligt, at det var på forskellige niveauer. Særligt to af informanterne kunne se deres målgrupper i skitseforslagene.

En repræsentant for beboere, der har råderet over et lokale i huset, blev glad for de tanker, der var gjort omkring deres rum i forhold til adgang udefra og vand til tekøkken m.m.:

"Jamen, jeg har fået meget med."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

En repræsentant for en forening, der har en aftale om at være en del af huset efter transformationen, var også meget positiv:

"Men jeg tænker da, at i forhold til det, vi har talt om, og det, vi har påpeget på forskellige tidspunkter, så føler jeg mig da meget hørt."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

De andre har en mere generel tilfredshed med at blive lyttet til. Så på dette meget foreløbige stadie er der en god fornemmelse af at være reelt medskabende. En af informanterne, der er ansat i og af Kulturhus Bunkeren, var dog opmærksom på, at der var mange uafklarede spørgsmål, særligt for dem, der ikke er en del af informationskredsløbet.

Uvished om fremtiden

Den uvished om, hvad der sker herfra, og behovet for mere løbende information om, hvordan og hvornår man kommer igennem transformation, optog de informanter, der allerede nu bruger eller ønsker at bruge kulturhuset. De er optaget af, at det lige nu ser godt ud på tegnebrættet, men de ved, at der er lang vej igen. Derfor er det vigtigt for dem

- at de får løbende information
- at de kan få afklaring af deres egne roller og muligheder
- at de er sikre på videre borgerinddragelse og dialog i fase 2

Eksempelvis fortæller en af deltagerne, at vedkommende kommer fra en forening, som har været involveret i udviklingen af huset på idébasis længe, og ventetiden og uvisheden kan til tider skabe usikkerhed i baglandet. Her er løbende information om processen yderst vigtig, især til de medlemmer som ikke er involveret direkte i processerne.

En anden deltager fortæller ligeledes, at vedkommendes forening ikke har fået afklaret, hvorvidt og hvor deres forening får plads i huset. Det betyder noget for de inputs, vedkommende giver om huset. Vedkommende beskriver det som et limbo og fortsætter:

”Vi har ret mange ting, der kunne gøre det federe for os, og det vil jeg jo også gerne vide, om jeg skal skrue mere op eller ned for, og det kommer jo meget an på, om vi bor her. Fordi det giver jo ikke mening, at man for eksempel gør alting mega mobilt, hvis ikke vi er her hele tiden. Altså, så er det måske ret mange kræfter for at gøre alting mobilt, når vi ikke er her og bruger faciliteterne på daglig, altså, på ugentlig basis. Så jeg tror, inden man går for meget videre, så kunne det være fedt at vide, er vi involveret?”

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 2

Uvisheden kan skabe bekymringer. Som Jens Ulrich beskriver i forhold til ligeværdig inddragelse (Ulrich 2016), kan der altid sættes spørgsmålstejn ved, hvorvidt inddragelsen egentlig er ligeværdig, eller om borgernes input bliver hørt, men ikke for alvor lyttet til og inddraget. Især i tidlige inddragelsesfaser kan det være svært at gennemskue. For at undgå sådanne bekymringer kan man med fordel være tydelig om processen, f.eks. ved at give løbende opdateringer til dem, der har bidraget, samt ved at inddrage dem igen, når arkitekturstrategien fra fase 1 skal konkretiseres i fase 2.

Informanterne adresserer uvisheden ved at understrege, at det er vigtigt, at de fortsat inddrages, og at de meget gerne vil bidrage igen i fase 2. Der er således gode forudsætninger for en yderligere inddragelse, når tingene skal konkretiseres – og deltagerne oplever også at have særlig viden at byde ind med.

”Er vi så sikre på, der kommer en omgang til, hvor vi kan gå helt ned i materien? ... Der håber jeg rigtig meget på inddragelse. Også hvor jeg kan gå tilbage til mit bagland og sige, ’hvad tænker I er hensigtsmæssigt her?’ Så den fase har jeg store forventninger til.”

”Der er blevet truffet nogle beslutninger, som ikke er logiske ... Derfor tror jeg, det er vigtigt, at vi hver især kommer med, når detaljerne skal på plads.”

Deltagere, opfølgende fokusgruppeinterview 1

Inddragelse i forbindelse med fase 2 er særlig vigtigt, fordi konkretiseringen vil kræve mere detaljerede valg, hvor de specifikke målgrupper netop er eksperter på deres områder. Det gælder biernes adfærd såvel som de arbejdsgange, der er i huset, når selskaber er i bygningen eller ting skal fragtes fra kælder til museet.

Samskabelse er en investering – også for deltagerne

Selv i denne meget tidlige fase af transformationsprojektet er det tydeligt, at hele processen også er ressourcekrævende og en prioritering for deltagerne. Informanterne her har som

sagt forskellige profiler. For den almindelige borger, der indbydes til at medudvikle på visionerne, er det blot tiden, der investeres, og der er mest spænding forbundet med den fremtidige proces.

For de 'medskabere', der er tættere på, er der langt mere på spil. To cases fra de opfølgende interviews giver eksempler på, hvad det for nogle kræver at gå ind i en sådan samskabelsesproces.

Fase 1 har været en forholdsvis kort og intensiv borgerinddragelsesproces, men for de to cases, har dialogen været i gang gennem længere tid.

Case 1

Det ene eksempel er en biavlerforening, der forventer at blive en af de faste lejere i huset. De har været i dialog med projektchefen, længe før fase 1 var en realitet.

"Altså, vi har været med i meget lang tid. Flere år. Faktisk fra at, ja, næsten helt fra starten, i hvert fald på idéplanet, har vi haft møder med [projektchefens navn]."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

Det betyder også, at de har oplevet, at dialogen og målet flyttede sig undervejs. I starten var der tale om ganske simple tiltag:

"Vi talte om, at vi bare skulle smide nogle brædder op på taget, og så var det det. Og måske i bedste fald en stige, vi kunne kravle op på og sådan noget."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

Som ambitionerne i Kulturhus Bunkeren steg, blev foreningens samspil med stedet også anderledes. De fik sammen tegnet og søgt til et naturformidlingscenter med bier og de omkringliggende enge som omdrejningspunkt.

"Og så fik vi allerede de der 500.000 af Friluftsrådet. Så skulle vi bare lige have fat i de sidste 100.000. Så på den måde har det jo ændret sig."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

Det er en forandring, der påvirker hele foreningen. Der er 150 medlemmer, og lige nu oplever de deres mødested i Brabrand som utidssvarende. Formanden for foreningen og bestyrelsen, der jævnligt deltager i møderne, forstår godt ændringerne og kan fastholde visionen, men som han fortæller:

"Vi er udfordrede i forhold til vores medlemmer, som har svært ved at forstå, hvad er det så? Nu har I snakket om det her – taget oppe på Bunkeren – i så lang tid. Og hvad sker der? Og hvornår bliver det? Hvor vi ved flere lejligheder har sagt, at vi tror, I bestyrelsen tror vi, at det er givet godt ud at væbne os med tålmodighed. Fordi vi tror, at det kan være en stor fordel for vores forening at blive en del af det her."

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 1

Samtidig med, at de frivillige bruger tid og energi på borgerinddragelsesprocessen og sammenspillet med Kulturhus Bunkeren, har de således en vigtig diplomatisk opgave i forhold til baglandet. Her sætter de deres eget mandat på spil for at holde fokus på visionen og fremtiden i Kulturhus Bunkeren.

Formanden er dog glad for processerne i fase 1. Han synes, at det er dejligt, at Kulturhus Bunkeren er så opsøgende i forhold til inputs. Foreningen oplevede i den tidligere dialog, at det meget var dem, der måtte insistere på dialogen.

”Der skulle vi hive meget for at komme i dialog, oplevede vi. (...) Der gik det ikke så smurt. Det gjorde det ikke. Der trådte vi meget vande i nogle perioder.”

Deltager, opfølgende fokusgruppinterview 1

Tæt fortsat dialog er vigtig for foreningen, ligesom afklaringer i forhold til mere praktiske aftaler om lokaleleje i kælderen, og hvordan foreningen kan begynde at tage stedet i brug, er vigtigt.

Case 2

Denne organisation er allerede en del af husets hverdag. De repræsenterer nogle af de beboere i området, der betaler en del af deres husleje til at kunne bruge stedet som fælleshus. De har deres eget lokale, men har også adgang til at bruge mere af huset efter aftale. Som det er lige nu, er forholdene ikke altid optimale, men også i hverdagen samler Kulturhus Bunkeren inputs:

”[Projektchefen] kommer for eksempel og spørger. Han kunne se en dag, hvordan jeg fes frem og tilbage, fordi vi ikke har noget køkken. Altså, det er virkelig upraktisk. Hver gang der er et arrangement, så skal jeg helt op i den anden ende [af bygningen for at hente vand]. Så kunne han godt se, at det ikke er så smart, at vi ikke har noget vand eller noget inde. Det er virkelig upraktisk altså. Så på den måde, synes jeg, vi bliver taget alvorligt, men jeg er godt klar over, at det er en langsommelig proces.”

Deltager, opfølgende fokusgruppinterview 1

De oplever allerede, at der er et stort sammenspil med husets personale om at løse hverdagsudfordringer og at afprøve nye aktiviteter. Informanten giver udtryk for, at det er en spændende proces at være med i, og hun er vant til, at tingene forandrer sig:

”Altså, jeg er vant til, at det er sådan. Da jeg blev ansat i 2016, der fik jeg at vide, at i 2018 – 1. februar 2018 – ville boligerne stå derovre, og det blev først færdigt for et år siden. Så er der to entreprenører, der går konkurs, og så finder de ud af, at jorden er forurennet.”

Deltager, opfølgende fokusgruppinterview 1

Samtidig vil hun – især for beboernes skyld – gerne se, at skitseforslagene og transformationen snart bliver sat i værk. Selvom hun ikke helt tør tro det, håber hun på en hurtig forandring:

”Så jeg er ikke så naiv længere, jeg har ikke det store problem. Det er derfor, jeg tænker, at det bliver sgu nok først, når jeg går på pension. (...) Så jeg synes, det kunne være rart, at man ret hurtigt ville kunne bruge [lokalet], fordi det er ikke særlig indbydende på den måde. Det er meget mørkt og sådan. Så det kunne være rart, men jeg er bare glad for, at vi er en del af processen, og så håber jeg, det går rigtig hurtigt.”

Deltager, opfølgende fokusgruppinterview 1

Her er altså en dobbelthed i forhold til på den ene side at have en stor kapacitet til at håndtere midlertidighed, udfordringer og processer, mens der på den anden side er et håb om en hurtig eller i hvert fald snarlig forandring og en plan. For dem, der allerede er i huset, er der dog også en konkret bekymring om, hvad det betyder for deres aktiviteter og brugere, når selve byggeriet/renoveringen går i gang.

For begge cases er der hos informanterne en iboende tillid til den relation, de har til hhv. projektchefen, de ansatte i huset og til at processen vil bære dem frem til en blivende forandring, hvor de er en stor del af det levede liv i bydelshuset. Denne tillid er muligvis særlig stor, fordi begge parter har en tilknytning og relation allerede. For andre inddragede, ville perspektiverne se anderledes ud.

For de fleste vil de tre overordnede læringer fra interviewene dog være relevante. Vender vi tilbage til de tre punkter, peger de samlet set på, at borgerinddragelsesprocesser både begejstrer og forpligter.

Tabel 8: Opsamling på deltagerens oplevelse af borgerinddragelse

Oplevelse af borgerinddragelse	Konsekvenser for Kulturhus Bunkeren
At deltagerne i høj grad har følt sig set og hørt i processen.	Det skaber (forny) engagement. Det skaber kendskab blandt nye målgrupper. Deltagere er klar til anden runde. Deltagere fungerer som ambassadører for stedet.
At der er en uvished om planen herfra og information derom.	Der er brug for praktiske og strategiske valg tidligt i fase 2, så deltagerne kender deres rolle og kan byde kvalificeret ind. De nærmeste samarbejdspartnere har brug for løbende information og dialog.
At det kan kræve meget at være en del af en samskabelsesproces.	Der kan være særlige hensyn at tage til deltagerne i borgerinddragelsesprocessen, alt efter hvilken profil de har.

Kapitel 6: Fra input til arkitekturstrategi

Hele målet med fase 1 er gennem grundige analyser og borgerinddragelse at gøre Kulturhus Bunkeren klar til fase 2, så bygherre har et kvalificeret grundlag at arbejde videre med.

Ved afslutningen af fase 1 afleverer projektgruppen en arkitekturstrategi, der baserer sig på borgerinputs såvel som den bygningsundersøgelse, bæredygtighedsanalyse og kulturarvsanalyse, der er blevet foretaget. Arkitekturstrategien færdiggøres, samtidig med at denne evaluering færdiggøres. Det betyder, at visse strategiske valg ikke er truffet endnu, og at denne evaluering bygger på en foreløbig version af arkitekturstrategien fra 2. september 2024.

Borgerinddragelsen i fase 1 har været en åben proces, hvor alle inputs er noteret. Men for at lave arkitekturstrategien og de tilhørende skitseforslag (tegninger) må projektgruppen bevæge sig en tak ned i tragten, hvor der skærpes og træffes nogle valg i forhold til de indkomne inputs. Den projektledende arkitekt og proceskonsulenten beskriver skiftet i processen således:

”Vi lytter, og så tegner vi, og så lytter vi, og så tegner vi. Og sådan var [processen planlagt]. Men projektet har nok også brug for, tror jeg, sådan en lille modningspause på en eller anden måde, hvor det lige bliver masseret på plads.”

Projektledende arkitekt, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

”Hvis man siger, at vi har åbne processer, og vi har lukkede processer, så har vi jo sådan set været i én lang åben proces. Nu lukker vi lige lidt her til sidst. Men jo ikke særlig meget.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

Som proceskonsulenten beskriver, er tragten snævret lidt ind, men ikke meget. Arkitekturstrategien beskriver en overordnet retning for transformationen med fokus på multifunktionalitet og forbedring af forhold såsom indeklima, tilgængelighed og synlighed. På den måde er arkitekturstrategien forholdsvis åben.

For at sikre, at inddragelsesprocessens inputs bliver taget med videre til fase 2, har arkitekterne i arkitekturstrategien indarbejdet såkaldte bruttolister, der oplister borgernes og brugernes ønsker for husets egenskaber, faciliteter, inventar og udstyr. Listerne udgør et udvalg af mulige ønsker, som kan imødegås ved beslutning herom i næste fase.

Dette kapitel har fokus på, hvordan inputs fra borgerne inddrages i produkter og processer ved slutningen af fase 1, og viser,

- at deltageres inputs indtænkes i arkitekturstrategien og de foreløbige skitser
- at inputs om behov og ønsker 'oversættes' til skitserne
- at deltageres inputs bidrager til forhandlingerne om (strategiske) valg
- at der er fokus på at sikre deltageres inputs til videre brug i fase 2
- at det vil være nødvendigt i højere grad at sortere i inputs og hensyn til målgrupper i fase 2.

Foreløbige skitseforslag fra juli 2024

I arbejdet med arkitekturstrategi har projektgruppen valgt at holde mulighederne åbne, men at indarbejde et overslag over, hvad der forventes af udgifter til de enkelte rum på et mere overordnet plan.

Arkitekterne har gennem workshops haft særligt fokus på de enkelte målgruppers behov og ønsker, som projektet har inddraget. Men både arkitekterne og proceskonsulenten ser sig selv som 'oversættere', hvor de lytter til de inputs, der er kommet ind i tragten, og leder efter de underliggende ønsker. På den måde er input bearbejdet og bliver ikke nødvendigvis tegnet 1:1. Workshopsne har været et led i, at arkitekterne fik kvalificeret deres tolkning af brugerne og borgerne selv.

"Der er jo ingen, der har sagt orangeri, men der er nogle, der har sagt, hvordan skal jeg [bruge huset i forhold til at mødes med venner, spise og 'hænge ud'], og der er jo meget oversættelse for os, også i det her. Ligesom at én bad om, at vi bare kunne flytte alle væg-gene, alle betonvæggene, men der skal vi også oversætte til fleksibilitet."

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

Konceptskitser af 'FO-rangeriet', AART – et bud på en arkitektonisk tilføjelse på baggrund af ønsker om et attraktivt sted at mødes, spise og 'hænge ud'.

Beslutningsbehov og -processer

Hvad angår skitseforslaget har det været nødvendigt at tegne nogle konkrete forslag, da ikke alle bruttolistens idéer kan inkorporeres i tegningerne. Enkelte foreninger er foreløbigt tegnet ind i plantegningen, men overordnet er lokaler ikke fordelt, og der bliver satset på multifunktionelle rum. I processen er der indimellem opstået modstridende behov, som man bliver nødt til at løse – enten ved at imødegå alle behov eller ved at foretage (strategiske) valg i forhold til det liv, der på længere sigt skal leves i Kulturhus Bunkeren.

Disse valg træffes af bygherre. I det daglige arbejde i projektgruppen er bygherre repræsenteret gennem projektchefen som repræsentant for Fonden Ryesgade 7.

Bygherre er imidlertid både Fonden Ryesgade 7 og FO-Aarhus og begge institutioners bestyrelser, som har deltaget på bygherremøde sammen med yderligere repræsentanter fra de to organisationer (se organisationsdiagram side 16).

For at sikre klarhed over prioriteringer, har arkitekterne oprettet et 'afklaringsnotat til skitseforslag', hvor arkitekterne stiller en række spørgsmål til bygherre i forhold til ønsker og prioritering i de enkelte rum. Arkitekterne kommer selv med analyser og anbefalinger, men efterspørger bygherres endelige beslutning. Afklaringsnotatet giver dermed indblik i de overvejelser, som både arkitekt og bygherre gør sig på baggrund af borgerinddragelsen – i samspil med bygningsundersøgelsen, bæredygtighedsanalysen og kulturarvsanalysen samt den forretningsmodel, som Fonden Ryesgade 7 og FO-Aarhus ønsker at drifte stedet ud fra.

Udklip fra afklaringsnotatet

Kulturhus Bunkeren - Afklaringsnotat til skitseforslag			version 1.0	dato: 04.07.2024			
Nr.	Emne	Beslutning/afklaringspunkt	Rådgivers kommentarer	Rådgivers anbefaling	Bygherres beslutning	Bygherres kommentarer	rev.
X.X	Emne område i huset, møblement eller specifik funktion, der skal træffes beslutning om.	Spørgsmål, som bygherre skal tage stilling til for at rådgivere kan udarbejde et skitseforslag, forretningsmodel og dermed estimere anlægs- og driftbudget.	Uddybende info, som skal hjælpe bygherre med at træffe beslutning.	Rådgivers vurdering er på baggrund af bygningsanalyse og brugerinddragelse. Anbefalingerne tager ikke højde for en evt. overskridelse af det forventede anlægsbudget (fondsdonation og kommunale midler). Denne estimeres på baggrund af bygherres ønskede løsninger.	Skriv hvis muligt en klar beslutning her. Beslutningerne indgår i skitseforslaget og den prisættelse, som afslutningsvis skal finde sted.	Skriv gerne evt. mangler eller supplerende ønsker her.	dato for seneste svar fra bygherre.
1.1	Køkken	Ønsker bygherre at der skitseres en løsning, hvor Bunkeren indrettes med 2 separate køkkener? Et køkken til en professionel restauratør og et køkken til FO.	Hvis der skal skitseres 2 køkkener, skal bygherre tage stilling til hvilken type af køkkener der er tale om. Er der tale om 2 professionelle produktionskøkkener eller et supplerende køkken til FO Leks. et mindre anretterkøkken, som kun skal bruges af husets ansatte og evt. lejere? Det nuværende køkken egner sig ikke til opdeling pga. de serieforbundne rum og der vil derfor skulle findes plads i de omkringliggende rum.	AART anbefaler, at der i forbindelse med nyindretning af delområde 1, indarbejdes en mindre køkkenfunktion, der evt. kan fungere som anretterkøkken, til forberedelse af madvarer til en evt. café. Denne køkkenfunktion skal etableres uafhængigt af evt. personalekøkken, hvis der finder fødevarerproduktion sted.	Ja, et folkekøkken i Storbylandsby 2s nuværende lokale med luge ud til Torv 1 og adgang til opvaskerum i nuværende køkken. Bliver samtidig husets værtsfunktion og med cafeborde på Torv 1.		
1.2	Køkken	Skal en nyindretning af det eksisterende køkken inkl. tekniske installationer budgettættes som en del af skitseforslaget og dermed indgå i ansøgningen til Nordes.	Hvis køkkenet skal renoveres, så skal der gøres i forbindelse med den øvrige renovering/transformation, da køkkenet er installationstungt og skal projekteres i sammenhæng med øvrige tekniske anlæg. Rådgiver er oplyst om at der er 500.000 kr. til et renovere køkkenet. Det kan ikke dække udgifter til installationer.	Rådgiver anbefaler at renovation af køkkenet tænkes sammen med fondsansøgningen. Selvom selve køkkenet evt. kan finansieres fra en anden kasse, så skal de tekniske installationer skiftes i sammenhæng med det øvrige.	FO-Aarhus skal svare på om de vil stå for driften af et professionelt produktionskøkken. Hvis ja, så er der krav om personale, omklædning og bad, som kan være inden for nuværende område.		
1.3	Køkken	Ønsker bygherre at brugere af Bunkeren har adgang til et køkken, som kan lejes i forbindelse med arrangementer?	Et køkken til udlægning kunne evt. være i form af et mindre køkken indenfor delområde 1. Der skal dog rettes opmærksomhed mod grænsefladerne mellem et køkken til brugere og et køkken	Rådgiver anbefaler, at der i forbindelse med delområde 1, etableres en køkkenfunktion, som brugerne har adgang til. Der skal som minimum være adgang til et tekøkken langs	Ja, og det bliver i så fald folkekøkkenet, vi lejer ud		

Borgerinputs bidrager i beslutningsprocesserne

Først og fremmest viser afklaringsnotatet flere eksempler på, at både arkitekterne og projektchefen har brugerinputs i baghovedet, når de kommenterer på de forskellige elementer og funktioner i huset. Der bliver eksempelvis skrevet:

"Rådgiver anbefaler, at der for hvert rum i huset indregnes en estimeret udgift/m² til inventar, AV-udstyr og lign. Rådgiver foretager en indledende vurdering af behovet på baggrund af brugerinput."

Arkitekter, afklaringsnotat

"Caféfunktion = folkekøkken og salgsdisk placeres i delområde 1 (Storbylandsby 2's nuværende lokale). Med adgang til folkekøkkenet med luge ud til Torv 1. Det gode værtskab. Café og madbar opleves som hjertet i huset."

Projektchef (bygherre), afklaringsnotat

Inputs fra videoboksen er ligeledes tænkt ind i form af legefaciliteter til børn, rygearealer og indtænkning af husets historie. Det er således tydeligt i afklaringsnotatet, at projektgruppen tager inddragelsesprocessen alvorligt og ønsker at indarbejde inputs.

Inddragelse er også at lytte til, hvad brugerne ikke ønsker sig. Dokumentet viser, at der i første omgang ikke sker noget med Museum Overtaci. Dette skyldes, at de ansatte på Museum Overtaci ikke ønskede de forslag, der lå i første skitse.

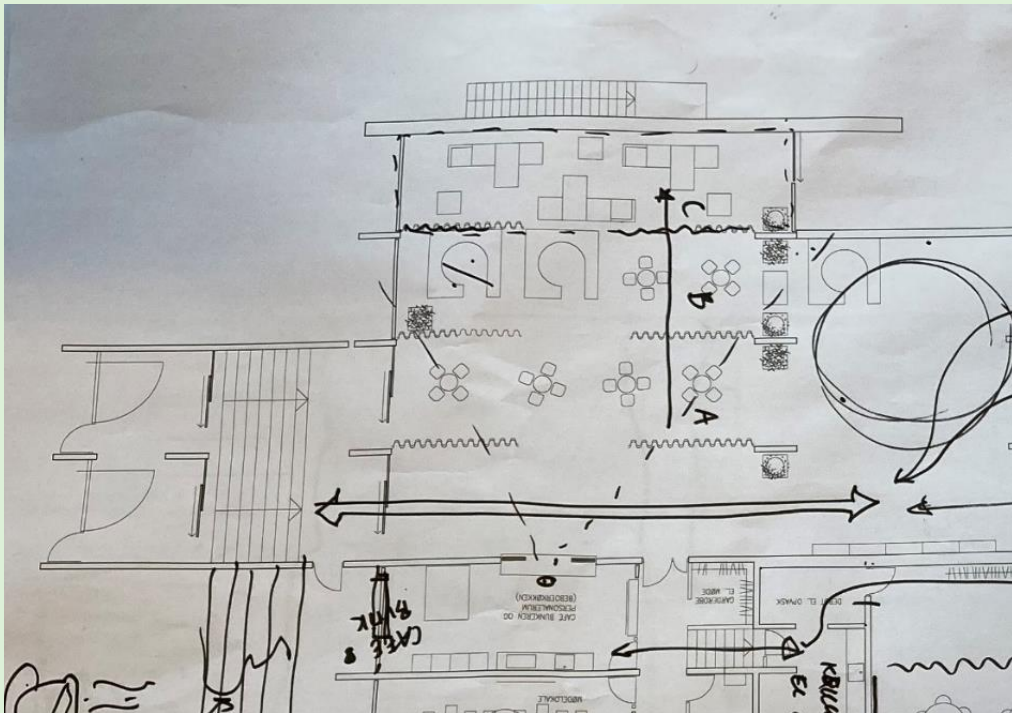
Modstridende behov – en fælles løsning

Projektgruppen arbejder overordnet med multifunktionalitet og fleksible rum. Det er ønsker, som er efterspurgt af mange brugere og borgere, særligt blandt dem, der gerne vil lave arrangementer i huset. Det giver også fleksibilitet i forhold til forretningsmodellen og det faktum, at der vil komme nye lejere til gennem årene.

Denne fleksibilitet og åbenhed kan i nogle tilfælde konflikte med ambitionen om at skabe trygge zoner for husets sårbare målgrupper. Derfor afvejes forskellige greb med at åbne op og skabe zoner i de forskellige rum.

Tegningerne til caféområdet viser et eksempel på et rum, hvor man søger at favne begge behov. Ved hjælp af gardiner skabes et rum, der er fleksibelt. Det kan gøres stort som samtidigt inddeles i mindre zoner. De besøgende kan vælge siddeplads i et åbent rum eller bag et eller flere lag af gardiner, som vist på tegningen herunder, hvor zone A er mere åbent og siddepladserne i zone C er mere gemt væk.

Tegninger af café

Plantegning. Der er taget hensyn til sårbare målgrupper med siddepladser bag lag af gardiner (zone A-C)

Koncepttegning cafétorv med zoner bag lag af gardiner

Modstridende behov – nødvendige valg

I afklaringsnotatet ønsker arkitekterne stillingtagen til Kurt Strandbar, hvor man på den ene side ønsker at åbne op, lade der komme mere lys ind og skabe rum for et fælles mødested/'klubhus' for foreninger. Omvendt kan det blive for åbent til, at det er trygt og rart for sårbare målgrupper at opholde sig der. Den balance er svær, og arkitekterne foreslår at åbne op, vel vidende, at dette rum vil blive for åbent for nogle brugere:

"Arealet bliver mere åbent og dermed sværere at afskærme og der vil i højere grad være tale om et areal til både ophold og gennemgang."

Arkitekt, afklaringsnotat

Her må bygherre prioritere i de forskellige ønsker. Bygherre ønsker at rummet skal bevare sin intimitet med mindre og trygge zoner frem for et lyst og åbent rum. Dog tilvælges en glasvæg, der stadig lukker mere lys ind.

"Intimiteten i Kurt Strandbar skal bevares, men der kan så komme mere lys ind."

Projektchef (bygherre), afklaringsnotat

Eksemplet med Kurt Strandbar viser et af de dilemmaer, der kan være, når projektgruppen skal vælge rummets funktioner og indretning, og hvem der skal tilgodeses i de enkelte rum.

Stedets historie ses tydeligt i Kurt Strandbar, der ligger i husets kælder. Det er et rum med mange små zoner og pt nødvendigt gennemgangsrum til husets toiletter.

En åben arkitekturstrategi – muligheder eller afklaringer?

Arkitekturstrategien er åben, også mere åben end projektgruppen havde forestillet sig ved opstart af projektet. Dette skyldes dels projektets indbyggede fokus på borgerinddragelse, som har været omfangsrigt og førsteprioriteten i fase 1. Den omfangsrige borgerinddragelsesproces betyder, at projektgruppen er forblevet i den åbne ende af tragten og har tilføjet nye inputs over lang tid og ad flere omgange.

Prioriteringen i at forblive længe i den åbne fase er særligt for dette projekt. Det 'forsinker' også skitseprocessen, som vil blive mere konkret i fase 2. Den projektledende arkitekt fortæller, at de normalvis på nuværende tidspunkt ville aflevere et 'mere færdigt' produkt.

"Det er så usædvanligt, det her med at have det her omfang og de her midler til at drive brugerprocesser (...) og at vi ikke skal være helt henne ved målstregen, når vi er færdige med den her proces her."

Projektledende arkitekt, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

En anden grund til den meget åbne arkitekturstrategi ved slutning af fase 1 kan være projektets og organiserings kompleksitet. Som organisationsdiagrammet viser, er der mange beslutningstagere og hensyn, der skal balanceres for at fremtidssikre Kulturhus Bunkeren

med en klar forankring i visionen. Der er mange forhandlinger og afstemninger, der skal tages i større grupper.

Desuden kan husets særlige karakteristika som et hus, der allerede i er brug, mens der er fokus på fremtidsvisionen, også bidrage til, at der er flere hensyn, der tages undervejs. Selvom projektgruppen har virket godt sammentømret, har de tre aktører hver sine kerneopgaver i projektet. Det kan være medvirkende til, at de også har forskellige ønsker og prioriteringer ved denne fase, hvor visse elementer skal konkretiseres i forbindelse med skitseforslag og arkitekturstrategi.

Med effektkompasset har projektgruppen haft et redskab til at skabe konsensus i, hvilken retning transformationen skal tage. På de brede linjer er der enighed om, at der skal ske en transformation mod energireduktion med respekt for husets kulturarv, samt at huset skal tilgodese sårbare målgrupper og skabe rammer for det gode liv fyldt med aktivitet. Ud over at sårbare målgrupper har en særlig plads, er der dog ikke truffet valg om, hvilken plads forskellige målgrupper skal have i huset. Proceskonsulenten siger om dette:

”Lige så snart det glider over i sådan noget her, lister over rum og sådan noget, så holder jeg op med at tænke på, hvor det [idéerne] kommer fra.”

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

For projektchefen, som er ansvarlig for husets daglige drift, og som har den direkte kontakt med husets brugere, er billedet lidt anderledes. Projektchefen har lavet en forretningsmodel ud fra de nuværende lejere, og dermed har de allerede en central plads i tænkningen af huset.

Når man har et hus i dobbeltfunktion med drift og udvikling, er der hensyn både til allerede engagerede lejere, mens der kan være et ønske om at holde huset åbent for nye målgrupper.

Fordele ved den åbne arkitekturstrategi

Som nævnt er det overordnede arkitekturstrategiske greb fleksibilitet og multifunktionalitet, så rum og arealer ikke er bundet op på en specifik målgruppe.

Ganske få steder har man valgt at tegne et ’programmeret areal’ med en fast funktion. Det gælder eksempelvis omklædningsfaciliteter i kælderen. Her har man vurderet, at det programmerede areal giver muligheder for at tiltrække nye målgrupper til huset, og har derfor valgt det til.

Det generelle fokus på åbenhed kan være en fordel for grupper, som ikke har været centrale i fase 1. For eksempel har projektgruppen undervejs i forløbet oplevet, at der manglede nogle målgruppers bidrag. I første omgang drejede det sig om unge, som derefter fik gode muligheder for at blive hørt. En anden målgruppe er børnefamilier, som en gruppe antropologistuderende havde fokus på. De havde dog svært ved at rekruttere informanter, og der var således ikke mange inputs, der tog udgangspunkt i familier og aktiviteter for børn. Dette også selvom mange deltagere bidrog med perspektiver af privat karakter og

ikke kun i kraft af deres arbejdsmæssige eller foreningsmæssige tilknytning. Børnefamilierne er således en gruppe, der er blevet indtænkt sent som selvstændig målgruppe, og de få inputs (bl.a. fra videoboksen) er tilføjet til bruttolisten.

Opmærksomhedspunkter ved den åbne strategi

For andre brugere kan det være en ulempe, at der i den nuværende strategi er få dedikerede rum. For de faste lejere kan der være en særlig usikkerhed om lokaler. Nogle grupper er tegnet ind i de nuværende tegninger. Det gælder eksempelvis beboerne fra Storbylandsby 2's lokale og bistaderne på taget. Mens det faste personale og Skejby Rangers ikke har fået tildelt konkrete lokaler. Som det blev fremhævet i kapitel 5, kan uvished og manglende afklaring være en udfordring i forhold til at fastholde borgere og brugeres engagement.

Kapitel 7: Erfaringsopsamling og det videre arbejde

Læringer fra inddragelsesprocessen

Som beskrevet i kapitel 4 har projektgruppen anvendt både meget håndholdte inddragelsesformer i form af brugermøder, fokusgruppeinterviews og workshops, mens andre inddragelsesformer har været mere selvkørende som videoboksen i vandrehallen og QR-koden til et spørgeskema, som blev delt på Facebook og trykt på plakater, der hænger i Kulturhus Bunkeren. 'Den håndholdte indsats' ser ud til at være den inddragelsesform, som har givet mest indhold at arbejde videre med.

De håndholdte metoder

Projektgruppen er lykkedes med at skabe interesse og opbakning til at deltage i borgerinddragelsesprocessen. Som beskrevet har der i fokusgrupper og workshops været et stort fremmøde af deltagere. Det er ligeledes deltagere, som har engageret sig, og som har været nysgerrige både på de forhold, der havde betydning for deres egen organisation/forening, men også helt overordnet engagerede i huset.

"Der er den her dualitet i samtalen om huset og udviklingen af huset og mødestedet, og udviklingen af de fællesskaber, det skal kunne give. Det er jeg rigtig, rigtig glad for. Fordi det viser mig, at det er en ... at mennesker virkelig gerne vil det her sted. Både som mødested, og som hus. Så det er jeg sådan ret glad for at se. Og en anden ting, der har jo været et stort fremmøde."

Proceskonsulent, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

Projektgruppens fælles udgangspunkt med borgerinddragelse som værdi vurderes at være vigtig i forhold til både gennemførelse af processen samt behandling af data. Det har også været vigtigt med projektgruppens tætte samarbejde omkring borgerinddragelsen. Med opgaverne fordelt imellem aktørerne har det givet muligheder for en bred og omfattende borgerinddragelse.

'Værten'

Vil man skabe levende bygninger og væresteder, har der gennem de senere år været et stigende fokus på værtskabets betydning⁷. Både i idrætsfaciliteter og biblioteker står værtskabets betydning tydeligere frem.

⁷ Eksempelvis: Lokale og Anlægsfondens indsatsområder - Status og opsamling ved indgangen til 2021 - https://www.loa-fonden.dk/wp-content/uploads/2022/12/indsatsomra-der-loaf-141220_web.pdf
Facilitetsstrategi for idrætsfaciliteter på Frederiksberg - <https://www.idan.dk/media/5jnp12uy/frederiksberg-strategi.pdf>
Fremtidens Kulturbyggerier - https://www.loa-fonden.dk/wp-content/uploads/2022/11/fremtidens_kulturbyggerier_loa_print_final.pdf

Ser man på processen, har det tydelige værtskab, som flyttede ind på stedet straks efter overtagelse i 2021, haft stor betydning. Både værtskabet i form af FO-Aarhus som lokal-kendt aktør og projektchefen. Projektchefen har både haft rollen som repræsentant for byggergruppen og vært og har haft en helt central rolle i processen.

Først og fremmest er projektchefen et kendt ansigt i byen og har et stort netværk, som er blevet aktiveret i forbindelse med borgerinddragelsen. Projektchefen stod selv for flere af de indledende fokusgrupper, og det var tydeligt ved flere af dem, at der var et personligt kendskab til ham. Også i de fokusgruppemøder og workshops, hvor han ikke deltog, blev der ofte refereret til ham som en afgørende faktor for at være til stede. Der var således mange deltagere, som har en personlig relation til ham og derfor har ønsket at hjælpe projektet godt videre. Det kan således være en stor styrke i en borgerinddragelsesproces at have så netværksstærkt og tydeligt et værtskab.

Med en stærk vært centralt i projektet kan det være særligt vigtigt også at sørge for andre perspektiver, hvis processen skal holdes åben og bred. Processen viser imidlertid også, at projektgruppen hentede inspiration udefra og fik suppleret de oprindelige deltagere med andre målgrupper, så det ikke kun var projektchefens umiddelbare netværk, der blev inddraget, men også netværks netværk.

Visualiseringer

Et andet stærkt redskab i projektet har været visualiseringer. Først og fremmest blev en rundvisning i huset tilbudt til alle deltagere ved fokusgrupper. De fokusgrupper, der havde været på rundvisning sammen, havde et fælles afsæt for den efterfølgende dialog.

Til brug ved workshops havde AART lavet visualiseringer i form af skitseforslag (plantegninger og 3D-tegninger) samt en fysisk bygget model af Kulturhus Bunkeren.

Brugen af skitseforslag

I de første workshops som arkitekterne afholdt, var skitseforslagene centrale for dialogen.

Workshopdeltagere i dialog om skitseforslag

En vigtig faktor her var, at arkitekterne i dialogen hele tiden understregede,

- 1) at skitserne var blevet til efter dialog og input fra fokusgrupper og interviews
- 2) at skitserne var til debat
- 3) den eksisterende bygnings begrænsninger.

De tre punkter var både med til at understrege, at der bliver lyttet til deltagerne i processen, at processen holdes åben og at ikke alt kan lade sig gøre. Det sidste kunne både være i forhold til tilladelser til at ændre den eksisterende bygning og de begrænsninger, en sokkelgrund giver.

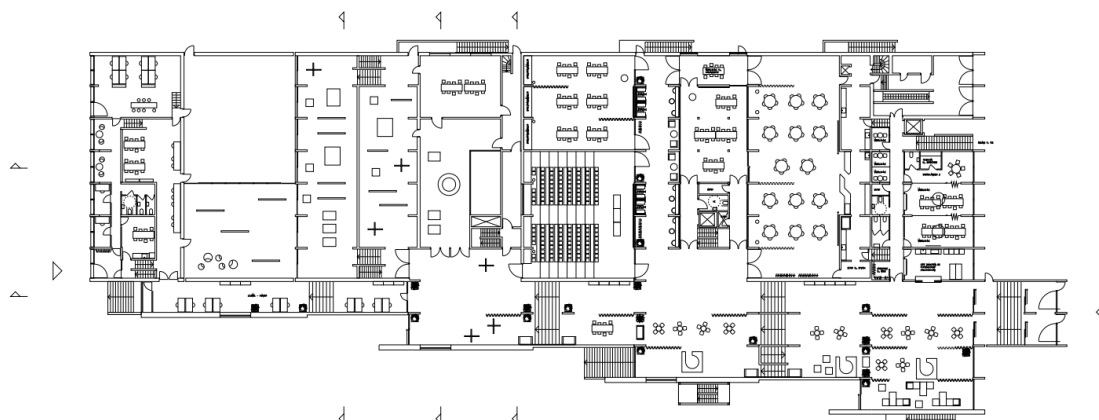
Det var tydeligt, at skitseforslagene er et godt redskab til at engagere deltagerne. Farverige koncepttegninger tegnet i et 3D-tegneprogram gav tydelige billeder og forestillinger. Nogle deltagere kunne se sig selv i dem, mens andre kom med nye forslag, som byggede videre på skitserne.

Et opmærksomhedspunkt i den videre proces vil imidlertid være, hvorvidt det meget stærke medie har skabt klare forventninger hos deltagere og kommende brugere og samarbejdspartnere trods arkitekternes fokus på, at skitserne er første skridt på en lang vej frem mod et bygget miljø.

Plantegninger

Foreløbige plantegninger har ligeledes været en del af de skitseforslag, som har været præsenteret i forbindelse med workshops. 3D-tegningerne og plantegningerne hang side om side under workshops, men det var tydeligt, at 3D-tegningerne var dem, der fangede deltagerens opmærksomhed. Hvor 3D-tegningerne er et stærkt visuelt medie, kan

plantegningerne være sværere at afkode. Plantegningerne er blevet brugt aktivt i det omfang, der var spørgsmål til 3D-tegningerne, eller der var brug for uddybning af rummenes sammenhæng. De har således været et supplement til 3D-tegningerne.

Plantegning stueetage

Den fysiske model

I forbindelse med projektet er der blevet fremstillet en fysisk model, hvor taget og stueetagen kan tages af, og væggene flyttes rundt. På den måde kan modellen give en rummelig fornemmelse af huset og de muligheder, bygningen rummer. På billedet herunder ses modellen sat op til workshop med de strategiske ambassadører. Modellen kom dog ikke meget i spil, da 3D-tegningerne endnu engang blev samtaleemnet, og der ikke var tid til at bringe modellen yderligere i spil. Modellen er kun i lavt omfang blevet anvendt direkte i forbindelse med workshops. Den er dog placeret i husets vandrehal og skaber blikfang hos de forbipasserende.

Den fysiske model, AART

De selvkørende borgerinddragelsesmetoder

Ressourcemæssigt kan det være meget tillokkende at arbejde med selvkørende inddragelsesmetoder. Det kan være en måde at komme bredere ud og netop nå borgere og brugere, man ikke engang kendte til. Som beskrevet er input fra disse metoder imidlertid begrænset.

Videoboksen lokkede dog mange til. Det er således et medie, som er interessant at interagere med, og derfor i et læringsperspektiv interessant at arbejde videre med. Kan man hjælpe brugerne til bedre at give feedback på det, man ønsker sig, kan videoboksen være et spændende redskab i den videre proces.

Ikke anvendte inddragelsesmetoder

Som det er beskrevet, har de håndholdte og relationsbårne inddragelsesmetoder tiltrukket mange, og mange har ligeledes deltaget aktivt og engageret sig i det. Omvendt har der været få helt åbne processer. Oprindeligt i projektplanen var det tænkt, at man ville holde åbne borgermøder, hvor alle interesserede kunne deltage. Det blev lavet om til fordel for at geninvitere målgrupperne fra fokusgrupperne til lukkede workshop med det formål at kvalificere input i trygge fora. Deltagerne, der har bidraget, er således i højere grad håndplukket, end det først var tænkt. Også selvom projektgruppen har været opsøgende i forhold til at invitere nye ansigter ind.

Læringer fra bearbejdningsprocessen

Som beskrevet i kapitel 4 har projektgruppen noteret og bearbejdet al data i projektet. Data er bearbejdet forskelligt afhængigt af inddragelsesformen og tidspunktet for indsamlingen, og de forskellige parter i projektgruppen har haft forskellige roller i bearbejdningen af data.

Dette afsnit samler op på projektgruppens arbejde med dette og viser

- at de indkomne input i stort omfang er dokumenteret og bearbejdet. Det tyder på en god vidensdeling i projektgruppen.
- at mange hensyn og facetter har gjort processen kompleks, og det har været vanskeligt at træffe afgørelser og indarbejde dem i skitserne i denne fase
- at de inddragede brugere og borgere har følt sig lyttet til, men efterspørger løbende information om processen og yderligere inddragelse i fase 2.

Dokumentation og vidensdeling

Når der er mange aktører involveret, og opgaver uddeles på flere hænder, er god dokumentation og vidensdeling helt central.

Spørger man projektgruppen selv, har det store omfang af borgerinddragelsen og fordelingen af arbejdet på mange aktører været særligt for dette projekt. Det har stillet store krav til dokumentation og struktur.

”Vi er rigtig mange forskellige aktører, der jo har været en del af at facilitere den her brugerproces. Og på den måde er den også meget usædvanlig. Fordi vi er mange mennesker, der har berøring med mange forskellige brugere. Og vi er ikke alle sammen med i alle forhold. Nej. Og det stiller jo store krav til, at vi ligesom løbende dokumenterer og har en struktur på det her. Det synes jeg, vi er lykkedes okay med. Man kan sige, vi har også lige skulle øve os lidt på det. Og på nogle møder fik vi enormt meget feedback, og på nogle fik vi lidt mindre og sådan noget der. Men altså, man kan sige, vi har jo en stor opgave nu her, hvor vi alle sammen samler til bunke og giver det form og også får prioriteret det.”

Projektledende arkitekt, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

Vifo har fulgt databearbejdningen på sidelinjen gennem tilsendte vidensopsamlinger og ved deltagelse i ét bygherremøde. Derfor er der mange drøftelser om inputs, som vi ikke har kendskab til, og som evalueringen dermed er begrænset af. Vi har ikke indblik i, hvordan projektgruppen har brugt alle inputs, men det virker til, at alle inputs er behandlet grundigt af den ansvarlige aktør og vidensdelt med resten af projektgruppen og følgegruppen både i skriftlige opsamlinger såvel som drøftet ved bygherremøder. Der er ligeledes henvist til konkrete inputs på interne møder, ved interview med evaluator og over for deltagerne ved workshops. Det synes således, at hele projektgruppen har taget inddragelsesfasen og de indkomne inputs alvorligt, og at inputs er blevet sat i spil.

Arkitekturstrategien

Det har været vigtigt for projektgruppen, at der er konsensus i bygherregruppen om arkitekturstrategien, hvorfor den som beskrevet i afsnittet 'fra input til arkitekturstrategi' er endt med at være forholdsvis åben. Også mere åben end forventet. De mange input er sat i spil i arkitekturstrategien gennem en række bruttolister, der inden for forskellige temaer oplister mange af de indkomne inputs.

Åbenheden i arkitekturstrategien skyldes til dels, at der er prioriteret megen tid på inddragelsen, og det er vægtet højt at få mange inputs, og man har løbende valgt at tilføje flere målgrupper, fordi det gav vigtige perspektiver. Det har derfor været omfangsrigt at arbejde, og det kan være et opmærksomhedspunkt, at omfangsrige borgerinddragelsesprocesser fører til omfangsrige bearbejdningsprocesser. Det har i dette projekt ført til en relativ kort skitseringsfase:

"Det er jo det der med, når man faktisk er interesseret i, hvad det er, brugerne de siger. Og prøver at integrere det. Det kan så godt give nogle udfordringer, når man er i en proces, hvor det fortsætter så lang tid, som det gør. Fordi på et tidspunkt så skal man jo faktisk også tegne noget. Ja. Så det er lige det der med, hvornår man oversætter noget fra processen. Det skal man selvfølgelig være opmærksom på, når man tilrettelægger så omfangsrigt et forløb, som det her er."

Projektledeende arkitekt, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

Åbenheden i arkitekturstrategien skyldes også, at de forskellige aktører i projektgruppen har haft forskellige roller og fokusområder, som de finder vigtige for huset. Det har givet udfordringer i at nå en fælles afklaring på nogle områder i denne fase. Åbenheden i arkitekturstrategien har fordele og ulemper, men det er vigtigt, at der bliver truffet nogle valg og prioriteringer i fase 2, og at aktørerne i projektgruppen ikke oparbejder hver deres ståsted, men finder en god fordelingsnøgle i forhold til at tilgodese forskellige målgrupper.

Dialogen med de inddragede

De inddragede brugere og borgere har i høj grad følt sig inddraget og lyttet til i forbindelse med borgerinddragelsesprocessen. Allerede forud for fase 1 har flere brugere og aktører i husets netværk været inddraget.

Projektgruppen valgte at inddrage de samme målgrupper i fokusgruppeinterviews og workshops, og det betød, at målgrupperne her var en del af et loop, hvor de gentagende blev inviteret ind. Det ser imidlertid ud til, at dialogen med borgerne er sat på pause. For nogle af deltagerne har det givet en grad af uvished om fremtiden, og det er derfor centralt, at projektgruppen sikrer, at der kommer information løbende i processen for fortsat at understøtte engagementet gennem en lang proces. Der er blandt flere deltagere stadig interesse i og et ønske om yderligere inddragelse i fase 2.

Tanker om fase 2

Med den åbne arkitekturstrategi er det ikke muligt endeligt at afdække borgerinddragelsens spor i det kommende byggeri. Meget vil afhænge af det videre arbejde i fase 2. Hovedspørgsmålet er naturligvis, hvordan de mange inputs fra fase 1 vil manifestere sig på længere sigt, og hvordan de vil påvirke huset. I fase 2 bliver det interessant at følge, hvordan funktionerne i den fysiske bygning konkretiseres, og om involveringen af nye og kendte målgrupper i huset skaber grobund for, at nye lejere kommer til og engagerer sig i huset.

Det bliver spændende at følge, hvorvidt der stadig vil være ressourcer og vilje til at fortsætte den iterative proces, som har været så central i fase 1. Hensigterne er der i den nuværende projektgruppe, der ønsker at inddrage på flere måder, og hvor blandt andet fysiske prøvehandling tænkes ind:

“Vi kan prøve at lave det, der hedder prøvehandling, hvor vi simpelthen nu kan bygge nogle ting derude. Arkitektskolen har blandt andet lovet, de vil godt bidrage med at have det som et semesterprojekt, hvor de sidder og skitser nogle løsninger, og så kan det simpelthen blive bygget. Og det er jo også en gave, at Skejby Rangers er med. Man skal jo også stikke dem tegningerne, så kan man bygge det. Og så kan man faktisk prøve af at få noget feedback på, hvad er det, der fungerer, og hvad er det, der hæmmer eller fremmer, at det kan virke. Så sådan nogle ting kan jo kvalificere.”

Inddragende arkitekt, fokusgruppeinterview 1 med projektgruppen

“Når vi kommer dertil, hvor vi ligesom skal sige, ‘okay, det er det her hus med den her økonomi og de her forudsætninger’. Så skal man vælge de rigtige brugere, og det er også måske specielt husets faste lejere, for lige at teste eksempelvis projektområdet. Toilet, garderober, faciliteter, køkkener og alle de her forskellige ting her. Fordi der bliver det jo meget sådan 1:1. ‘Hvordan tror du det her fungerer?’”

Projektledende arkitekt, fokusgruppeinterview 2 med projektgruppen

Fase 1 har langt fra kun haft fokus på inddragelsens betydning for det byggede miljø. Målet med fase 1 var at sikre, at Kulturhus Bunkeren bliver et levende, inkluderende sted, hvor borgere og brugere inddrages i udviklingen af både den fysiske bygning, aktiviteterne i huset samt brugernes ejerskab.

Fase 1 har været meget succesfuld i forhold til at skabe opmærksomhed og ejerskab. Der er kommet input både omkring den fysiske bygning og omkring de aktiviteter, som borgere og brugere ønsker at deltage i eller selv at facilitere. Dermed er der også engageret borgere og brugere, som allerede udviser et vist ejerskab og ønske om at forpligte sig i projektet. Imidlertid kan de lange processer være en barriere. For at bevare det store engagement bliver det afgørende, om Kulturhus Bunkeren i fase 2 formår at holde kontakt og sikre, at information om processen deles med dem, der har engageret sig i huset.

Vægtning

Selvom arkitekturstrategien kunne have været mere konkret, så har projektgruppen vægtet meget tid og ressourcer på borgerinddragelsen, som var formålet med fase 1. I fase 2 skal der træffes vigtige valg om, hvilket kulturhus Bunkeren ønsker at være. Det er på samme

tid et beboerhus, et bydelshus og en folkeoplysende socialøkonomisk virksomhed, der også skal have omsætning, for at kunne løbe rundt. Det kan være en svær balancegang, som eksempelvis køkkenfunktionen viser. Her ønsker man at imødekomme både et ønske om en café for besøgende, mulighed for professionelt produktionskøkken samt et folkekøkken for de beboere i Storbylandsby 2, som bruger Kulturhus Bunkeren som fælleshus. Det kan blive en udfordring at imødekomme det hele, og det kan have stor betydning for den profil, kulturhuset får.

I fase 2 bliver det vigtigt at 'bevæge sig længere ned i tragten'. Her bliver det interessant, hvordan forskellige inputs vægtes. I fase 1 er det blevet tydeligt, at der er forskellige strategier og årsager til vægtning af input. Der er strategiske hensyn, økonomiske hensyn, relationelle hensyn og værdiorienterede hensyn.

- Strategiske hensyn er eksempelvis i forhold til at sætte Kulturhus Bunkeren på dagsorden i de rette fora og at vægte inputs, der kan ses en strategisk relevans i.
- Økonomiske hensyn gælder særligt forretningsmodellen, der baserer sig på, at kulturhuset skal generere et overskud, og samtidig balancere sine forskellige funktioner som beboerhus, borgerhus og samlingssted for foreninger og venue for kommercielle aktører.
- Relationelle hensyn handler om, at nogle brugere og borgere allerede har engageret sig i huset gennem længere tid og har forpligtet sig på en længere bane. Skal disse have forrang over løst tilknyttede borgerinputs, f.eks. dem, der er involveret 'i andet led' gennem de antropologistuderende, samt dem, der ser spændende muligheder, men som endnu ikke har noget på spil?
- Værdiorienterede hensyn er eksempelvis den sociale forpligtelse overfor psykisk sårbare, der prioriteres særligt i huset. Det gælder også ønsket om at bruge Skejby Rangers folk i transformationen.

Selvom det kan være en udfordring for den nuværende beslutningsproces, at kulturhuset har mange roller at spille, så rummer det ligeledes et potentiale for netop at skabe et mangfoldigt kulturhus, hvor folk mødes på tværs af baggrund såvel som interesser.

Vidensgrundlag

Dernæst er der interessant, hvordan den viden, som borgerinddragelsen har genereret, videreføres i fase 2. Hvorvidt projektgruppesammensætningen vil blive ført videre, så det indgående vidensgrundlag bevares. I forbindelse med fase 2 kommer der for eksempel en udbudsrunde for arkitektdelen på fase 2. AART kan søge på lige fod med andre arkitektfirmaer.

Vidensopsamling har været højt prioriteret i løbet af processen. Projektgruppen har haft en stor dokumentationsopgave i forbindelse med behandlingen af de mange inputs. Der er således lavet bruttolister og indarbejdet inputs i skitseforslaget såvel som i

arkitekturstrategien. Projektgruppens overvejelser er desuden dokumenteret i form af referater fra bygherremøderne. Alligevel er der viden og overvejelser, som vil gå tabt, hvis en ny arkitekt vinder udbuddet i fase 2. Ligesom der vil være et stort relationelt arbejde, der skal genbesøges.

Kapitel 8: Refleksion og perspektivering

”Det er svært at give en generel opskrift på ’den rigtige borgerinddragelse’, da det er meget afhængigt af konteksten, dvs. emnet for diskussionen, stadiet i planprocessen og den lokale debatkultur. Det er vigtigt først og fremmest at skabe nogle rammer, som tiltrækker et bredt publikum (og ikke kun 50+), og som virker inspirerende på de fremmødte. Og sidst, men ikke mindst, handler det om, at gode debatter ikke bliver til ’one night stands’, men følges op af en videre bearbejdning (...)”

Andersen og Møller 2021, s.117

Mette Lis Andersen og Jes Møller ønsker med bogen *Bedre Byskik* (2021), at ”give et kritisk (og kærligt) blik på den aktuelle byudvikling i danske byer”, herunder på de dele, der vedrører borgerinddragelse. De taler ind i en kommunal kontekst og fortsætter senere:

”Pointen er, at borgerinddragelse i byudviklingen er en kunstart, som både kræver nogle særlige faglige forudsætninger i forvaltningen og et politisk mod til at møde borgerne åbent og lyttende.”

Ibid. s.117

De to citater understreger, at der ikke er en facitliste for god borgerinddragelse. Man kan bruge erfaringer og anbefalinger fra andre processer, men hver gang vil være noget særligt og specielt. Rapporten her startede med at skitsere fire forhold, der er særlige for Kulturhus Bunkerens⁸, men som evalueringen har vist, er også projektorganiseringen og de centrale aktørers profiler og holdninger vigtige for processen.

Projektgruppen er i stor udstrækning lykkedes med at skabe inddragende rammer, der virker inspirerende på de fremmødte. De har arbejdet benhårdt på at få fat i et bredt publikum. Og det mod, som Andersen og Møller taler om, kan måske understreges med evalueringens pointe om, at borgerinddragelse skal være en grundlæggende (og fælles) værdi, hvor borgerne ikke bare bliver hørt, men reelt bliver lyttet til og taget seriøst, som er det, der skaber en borgerinddragelse, der ikke bare bliver skueproces.

Fase 1 kan således ses som et skolebogs eksempel på god borgerinddragelse. Men når der ikke er et facit, er der altid til- og fravalg og behov for refleksion. Især hvis andre skal lære af processerne.

Værtskabets potentiale i transformationsprocesser

I forhold til at skabe liv i det byggede miljø, har Kulturhus Bunkerens tydelige værtskab gennem både FO-Aarhus og projektchefen givet processen helt særlige vilkår. Et tydeligt

⁸ Lokale og Anlægsfondens indsatsområder - Status og opsamling ved indgangen til 2021 (2020), Facilitetsstrategi for idrætsfaciliteter på Frederiksberg (2022), Fremtidens Kulturbyggerier (2022)

og tidligt værtskab, der flytter ind på stedet, kan således være en inspiration til andre transformationsprojekter.

Et sådant værtskab kan

- tegne stedets profil tydeligt
- være igangsættende på eksperimenter, der fører frem mod visionen
- skabe tætte relationer til potentielle brugere.

I Kulturhus Bunkerens tilfælde har effekten været forstærket af, at projektchefen er vant til at være igangsætter og netværksskaber og har brugt sit netværk til at skabe engagement og aktiviteter i Kulturhus Bunkeren.

Som evalueringen viser, kan det dog også være vigtigt at supplere en central projektchef med en god organisation og proces, så projektchefens rolle ikke bliver definerende for, hvem der bliver inddraget eller får adgang til huset, men at der fortsat tænkes nye perspektiver ind. Her er fortsat fokus på inddragelse og dialog vigtig.

Kulturhus Bunkeren og midlertidigheden

”Nogle kommuner har som led i byudviklingsprojekter givet byens borgere en mulighed for at benytte ældre bygninger og midlertidige byrum i en periode, hvor det har i bedste tilfælde ført til en læring om, hvilke fælles faciliteter det pågældende byområde bør indeholde, også når det kommer til ‘den færdige by’. Desværre er midlertidigheden andre steder kommet i alvorlig miskredit, fordi alle de spændende ting, der foregik i et ældre erhvervs- eller havneområde, mens man ventede på ‘den egentlige byudvikling’, blev lukket ned i samme øjeblik, byggekranerne blev kørt ind.”

Andersen og Møller 2021, s. 29

Kulturhus Bunkeren er som beskrevet allerede et hus i drift. De har mulighed for at eksperimentere med både aktiviteter og målgrupper. Det midlertidige, der har succes og relevans, kan blive en del af transitionen og opnå en permanent karakter. De aktører – individer såvel som foreninger eller forretninger – der er med til som de første at skabe liv på stedet, kan således blive belønnet for deres initiativer og ressourcemæssige investering i stedet. Denne mulighed giver et stærkt engagement og kan give bygherren et team af medskabere. Det kan derfor være en inspiration til andre bygherrer, om de midlertidige aktører kan tænkes ind – også efter kranerne bliver kørt ind.

Som evalueringen også viser, er det værd at overveje, hvordan driften og fremtidsvisionerne skal balanceres, og hvor mange spor der skal lægges fast allerede før transformationen af et kulturhus. Der er det vigtigt, at allerede de første lejere og aktiviteter stemmer overens med visionerne for transformationen. Et konkret eksempel i Kulturhus Bunkeren er Museum Ovaraci, som har en 30-årig lejeaftale. Her er det vigtigt, at museet med sit fokus på psykisk sårbar og kunst beriger den overordnede vision for stedet som et inkluderende kulturhus.

Et uforløst potentiale?

Kulturhus Bunkerne er som beskrevet født med en banebrydende organisering. Ud over at være bydelshus, har det officielt status som fælleshus for flere nabobebyggelser. Denne organisering/konstruktion rummer spændende potentialer for at skabe liv i et bydelshus. Samtidig kan det være et bud på, hvordan man i fremtiden bedre kan samtænke boligforeningers fælleslokaler med et bredere fritidsliv i lokalområderne. Fremfor nu, hvor der er klare begrænsninger for, hvem der må bruge boligforeningernes lokaler og tilbyde aktiviteter der.

Efter fase 1 er det dog stadig et – til dels – uforløst potentiale. Den ene af beboelserne har ansat støttepersonale og er allerede i gang med at bruge Kulturhus Bunkeren som ramme for deres aktiviteter. Der er dog stadig et stort potentiale i for eksempel at blive et socialt samlingspunkt for (de unge) beboere i nabobyggeriet.

De mange bundlinjer

”Byudvikling er alt andet end en eksakt videnskab. For det første er det en scene for mange forskellige fagligheder og perspektiver på, hvad der er vigtigt for at skabe gode byer. For det andet er det en kamplads for mange forskellige interesser, når kommuner, developere, rådgivere, erhvervsdrivende og grønne organisationer skal udveksle synspunkter.”

Andersen og Møller 2021, s.112

Som fremhævet tidligere, er borgerinddragelsesprocessen blot én af de processer, der har været i gang i fase 1. Den klimavenlige og bæredygtige omstilling er også i højsædet, bevaring af bygningens arkitektur er vigtig, ligesom udvikling af en forretningsmodel er i fokus.

Det er ikke på samme måde som i den almene byudvikling en kamplads, men som nævnt i kapitel 7 bliver det interessant at se, hvilke balancer der findes frem til i fase 2. De forskellige valg kan være afgørende for, hvem Kulturhus Bunkeren bliver inkluderende for.

I en undersøgelse af aftenskolernes lokalebrug i København var der stor variation i, hvilke kulturhuse aftenskolerne som foreninger havde mulighed for at bruge (Thøgersen et al. 2023). De attraktive og lækre huse med store cafeer blev for dyre at bruge som foreninger med høje lejepriser. Der kunne også være forpagtningsaftaler, der kombinerede udleje med mødepakker. Det gjorde det svært for foreningslivet at vælge det til.

Kulturhusene i København er kommunale, men har krav til både indtjening og iværksættelse af egne aktiviteter. Kulturhus Bunkeren er med FO-Aarhus og Fonden Ryesgade 7 som ejere og driftsansvarlige langt mere fritstillet til at fastlægge deres strategier. Fase 1 har også vist, at der kan være forskellige behov i spil fra de målgrupper, Kulturhus Bunkeren gerne vil have ind i huset, hvor det kan være svært at favne alle. Der er forskel på, hvad der er vigtigt for erhvervslivet og for unge:

En erhvervsmand siger eksempelvis:

”At AV kører, at servicen kører, at forplejningen er god, og at dialogen i koordineringsfasen også kører (...) det er fandme vigtigt, når vi kører arrangementer, at det bare kører.”

Deltager i projektets fokusgruppeinterview med virksomheder i lokalområdet

En ung siger eksempelvis:

”Det skal være billigt, eller det må ikke være for dyrt i hvert fald. Det var egentlig også en pointe, vi snakkede om sidst, at i caféen, at det ikke skulle være 45 kr. for en kop kaffe.”

Deltager, opfølgende fokusgruppeinterview 2

Prioritering af inputs fra borgerne – en fortsat dialog

”Når mange interesser er på spil, kan ikke alle forvente at få deres synspunkter tilgodeset, men dialogen og forventningsafstemningen er helt afgørende for borgernes oplevelse af at deltage.”

Andersen og Møller 2021, s.117

I fase 1 har projektgruppen været god til at balancere mellem at være meget åben og fair over for alle input på den ene side – og på den anden side være tydelige i deres rammesætning om det mulighedsfelt, inputs kunne få indflydelse på. En vigtig rammesætning var Kulturhus Bunkeren som bevaringsværdig, som altid blev italesat. Effektkompasset blev brugt til at minde om de centrale værdier, der ikke kunne laves om, og i hvert møde blev det understreget, at inddragelsen skete tidligt i processen.

Denne tydelighed i rammesætningen af inputs er vigtig i en borgerinddragelse, men som citatet overfor antyder, er det også vigtigt, at når tragten snævres ind, skal der fortsat være en åbenhed om de valg, der træffes. Som beskrevet bliver beslutninger og prioriteringer af de målgrupper og aktiviteter, som skal tegne fremtidens Kulturhus Bunkeren, en central del af fase 2. Det kan være afgørende for engagementet i huset, at åbenheden og dialogen fortsætter – også når bygherre og projektgruppen går ind i en mere handlende fase og ikke nødvendigvis oplever et behov for direkte feed in/feedback.

Litteratur

Andersen, Johannes (2015). "Medborgerskab – begreb, roller og nye muligheder", i David Thore Gravesen (red.), Pædagogik: Introduktion til pædagogens grundfaglighed, Aarhus: Systime Academic.

Andersen, Mette Lis og Jes Møller (2021). Bedre byskik. Demokratisering – fællesskab - bæredygtighed

Realdania By (2013). Dialog og deltagelse i byudvikling

Realdania (2021). Stedet tæller

Tortzen, Anne (2016). Samskabelse i kommunale rammer – hvordan kan ledelse understøtte samskabelse? Ph.d. afhandling, RUC

Malene Thøgersen, Maria Elisabeth Nissen Jensen & Henriette Bjerrum (2023). Lokaler til aftenskoleundervisning. Dokumentation og analyse af behov, udfordringer og potentialer i Københavns Kommune

Ulrich, Jens (2016). Samskabelse - en typologi. Clou skriftsserie, 2016(001), 1-15. Artikel 2016-001.

Ulrich, J., Leerberg, M., & Rosenmeier, J. (2020). Borgerinddragelsesprocesser: borgerinddragelse i forbindelse med udviklingen af Lemvig Sundhedshus. Center for Ledelse og Organisationsudvikling, Via University College. CLOU Skriftsserie Bind 2020 Nr. 002.

Eksempler på værtskabets betydning

Lokale og Anlægsfondens indsatsområder - Status og opsamling ved indgangen til 2021 (2020) (https://www.loa-fonden.dk/wp-content/uploads/2022/12/indsatsomra-der-loaf-141220_web.pdf)

Facilitetsstrategi for idrætsfaciliteter på Frederiksberg (2022) <https://www.idan.dk/media/5jnp12uy/frederiksberg-strategi.pdf>

Fremtidens Kulturbyggerier (2022) https://www.loa-fonden.dk/wp-content/uploads/2022/11/fremtidens_kulturbyggerier_loa_print_final.pdf

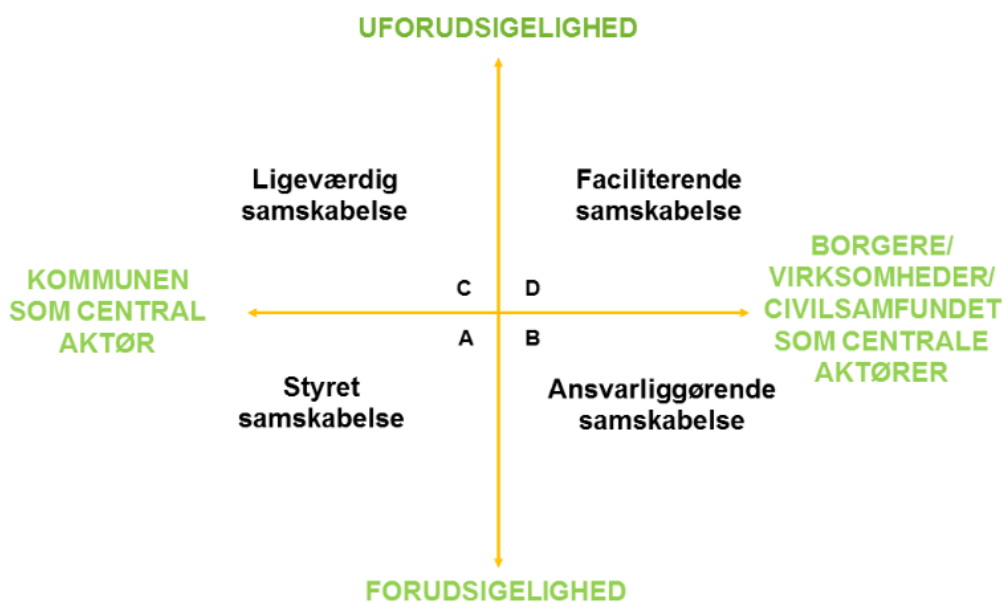
Bilag 1: Projektgruppens tilgang

Typologi om samskabelse

Jens Ulrich beskriver i sin typologi om samskabelse (2016) fire typer af samskabelse, som offentlige aktører kan forstå og arbejde med samskabelse ud fra. Han inddeler samskabelse ud fra, hvordan de placerer sig på to akser, hvoraf den ene udgør den offentlige aktørs behov for at definere indholdet i samskabelsen og dermed graden af forudsigelighed i produktets udformning. Den anden akse handler om, hvorvidt det er kommunen eller borgere/virksomheder/civilsamfund, der er de mest centrale aktører i samskabelsen.

De fire typer kaldes styret samskabelse, ansvarliggørende samskabelse, faciliterende samskabelse og ligeværdig samskabelse. De fremgår af denne figur.

Figur 7: Typologi

Figur (Ulrich 2016) side 3.

I styret samskabelse er det kommunen, der driver udviklingen med baggrund i ekspertise og faglig viden. Borgerne begrænses til at spille en implementerende rolle. Et eksempel kunne være affaldssortering i hjemmet.

Den ansvarliggørende samskabelse baserer sig på hjælp til selvhjælp, og hvor kommunen har defineret nogle mål, som de ønsker, at borgerne skal få evner til at opnå. Her er rehabilitering et godt eksempel.

I ligeværdig samskabelse er resultatet ikke kendt, men kommunen sidder for bordenden og definerer problemet, som skal løses. Her kan borgere og brugere byde ind med idéer til løsninger og være med til at udføre dem.

I den faciliterende samskabelse kommer borgerne/brugerne til kommunen med et ønske eller problem, de gerne vil arbejde med. Aktørerne kan selv udfylde rollerne, men har måske brug for ekspertise, lokaler eller materiel for at løse opgaven. Her er borgerne både dem, der initierer, udvikler og implementere.

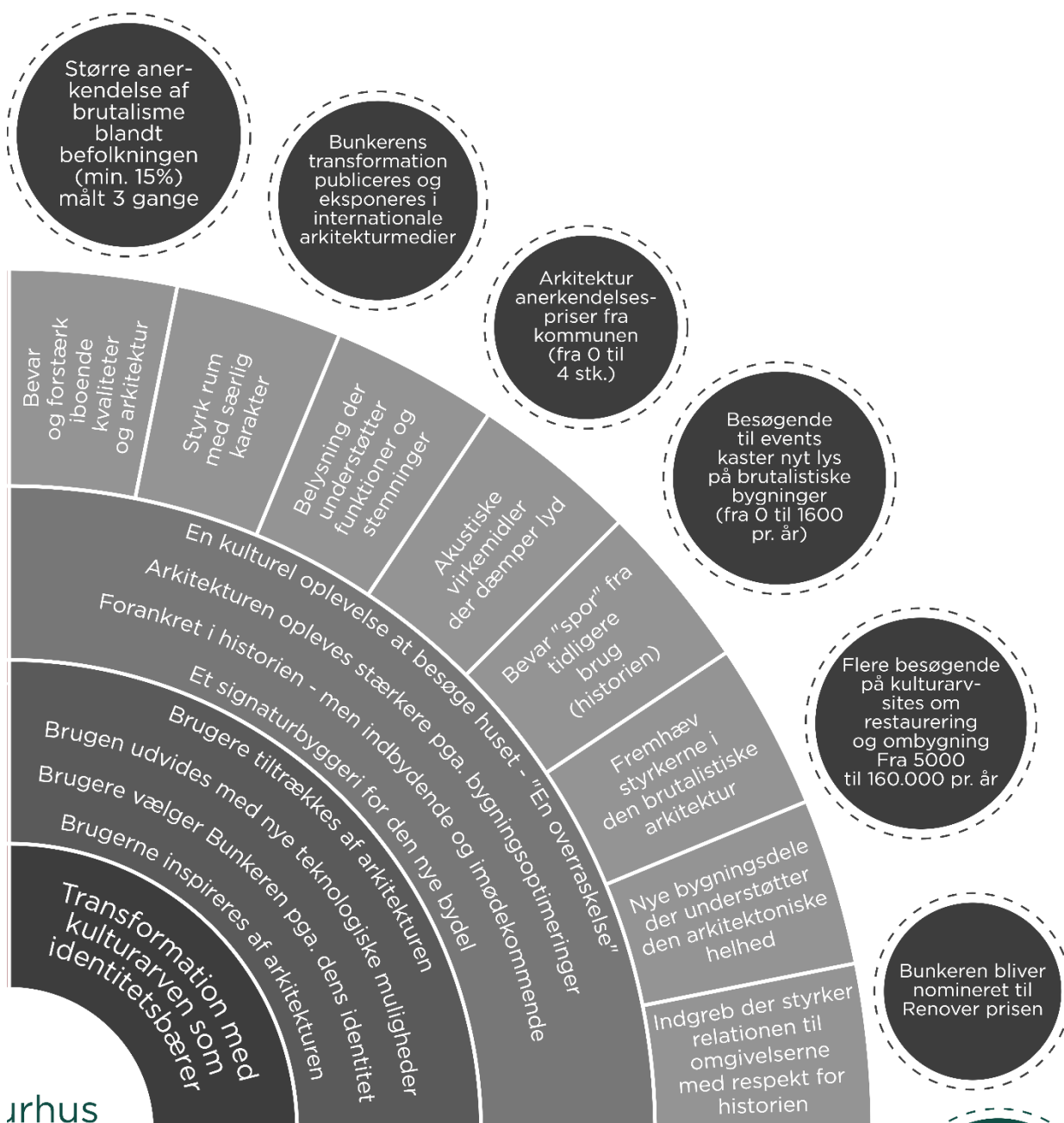
Selvom begreberne her er brugt i en kommunal sammenhæng, skriver Jens Ulrich, at begreberne kan anvendes i en bredere kontekst. Begreberne kan da også give perspektiver på de inddragelsesprocesser, som Kulturhus Bunkeren har gennemført i fase 1. Konteksten for brugen af begreberne er således tilpasset, så de handler om inddragelsesprocesser og om-dannelsen af et kulturhus.

Effektkompasset

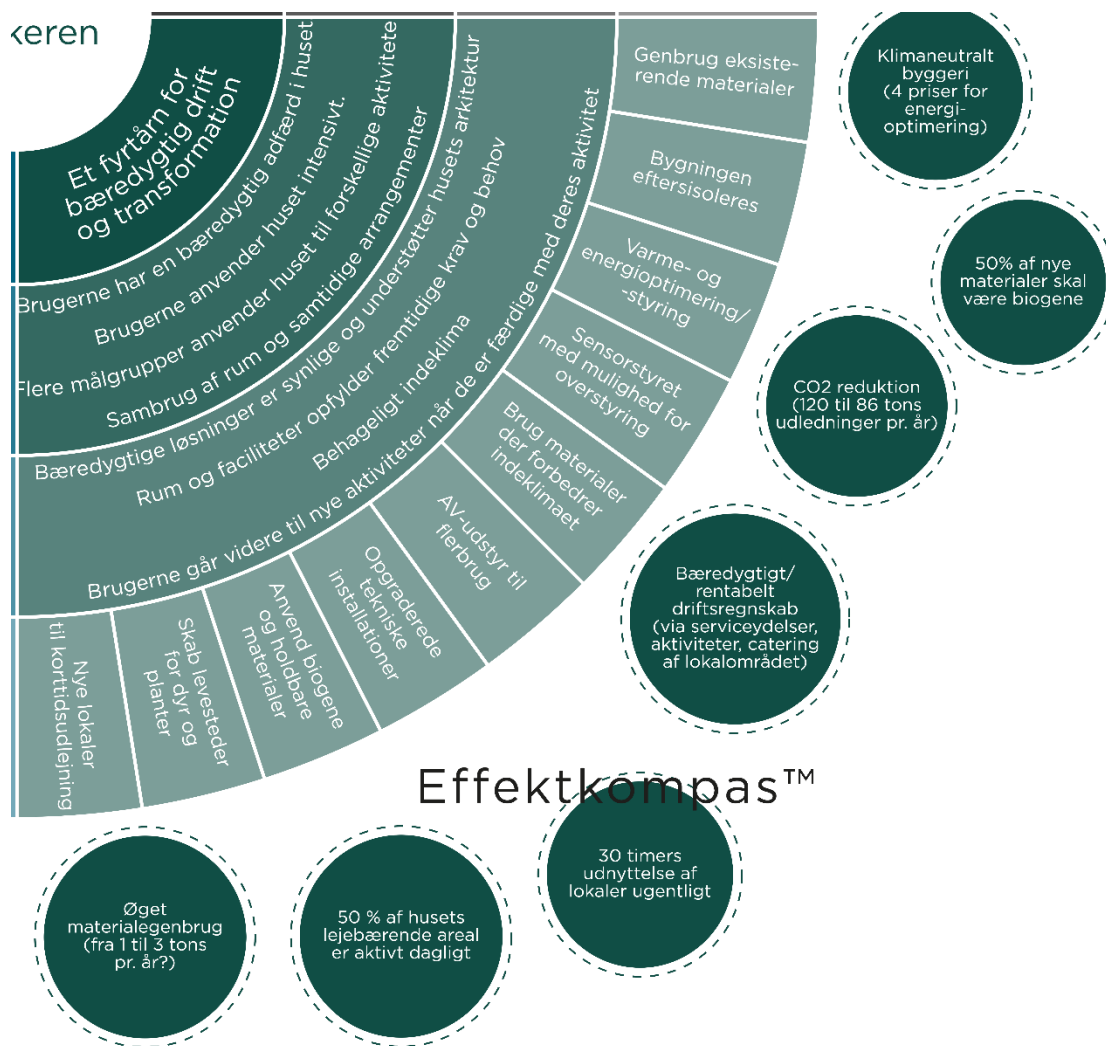
Effektkompasset er et styringsredskab, der ud fra fire hovedoverskrifter viser visionerne for transformationen af Kulturhus Bunkeren.

Effektkompas™ er et strategisk værktøj, som AART har udviklet. Det læses fra midten og ud og starter med en *effektvision*, der er projektets vision for byggeprojektet. Dernæst beskrives den konkrete, ønskede *brugeradfærd* og dernæst *brugeroplevelse* (efter ibrugtagning), der skal understøttes for at indfri effektmålene. Yderst i den store cirkel findes de *arkitektoniske virkemidler*, som er den arkitektur, der med sine virkemidler understøtter den ønskede adfærd og oplevelse. I boblerne rundt om findes *effektmaal*, der konkretiserer visionen til en række klart definerede og dokumenterbare effekter, der kan måles på.

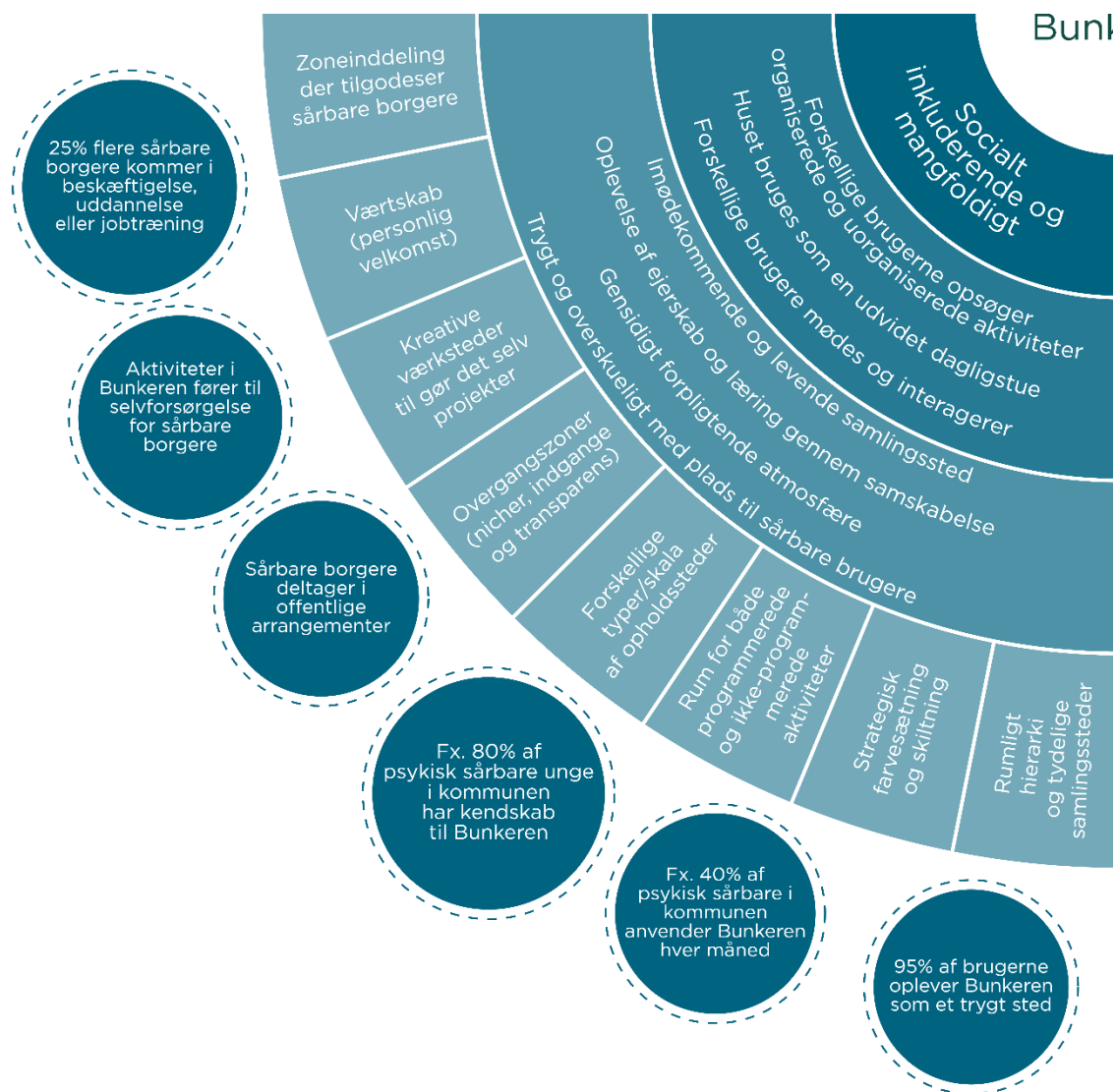
Figur 8: Kulturarven som identitetsbærer

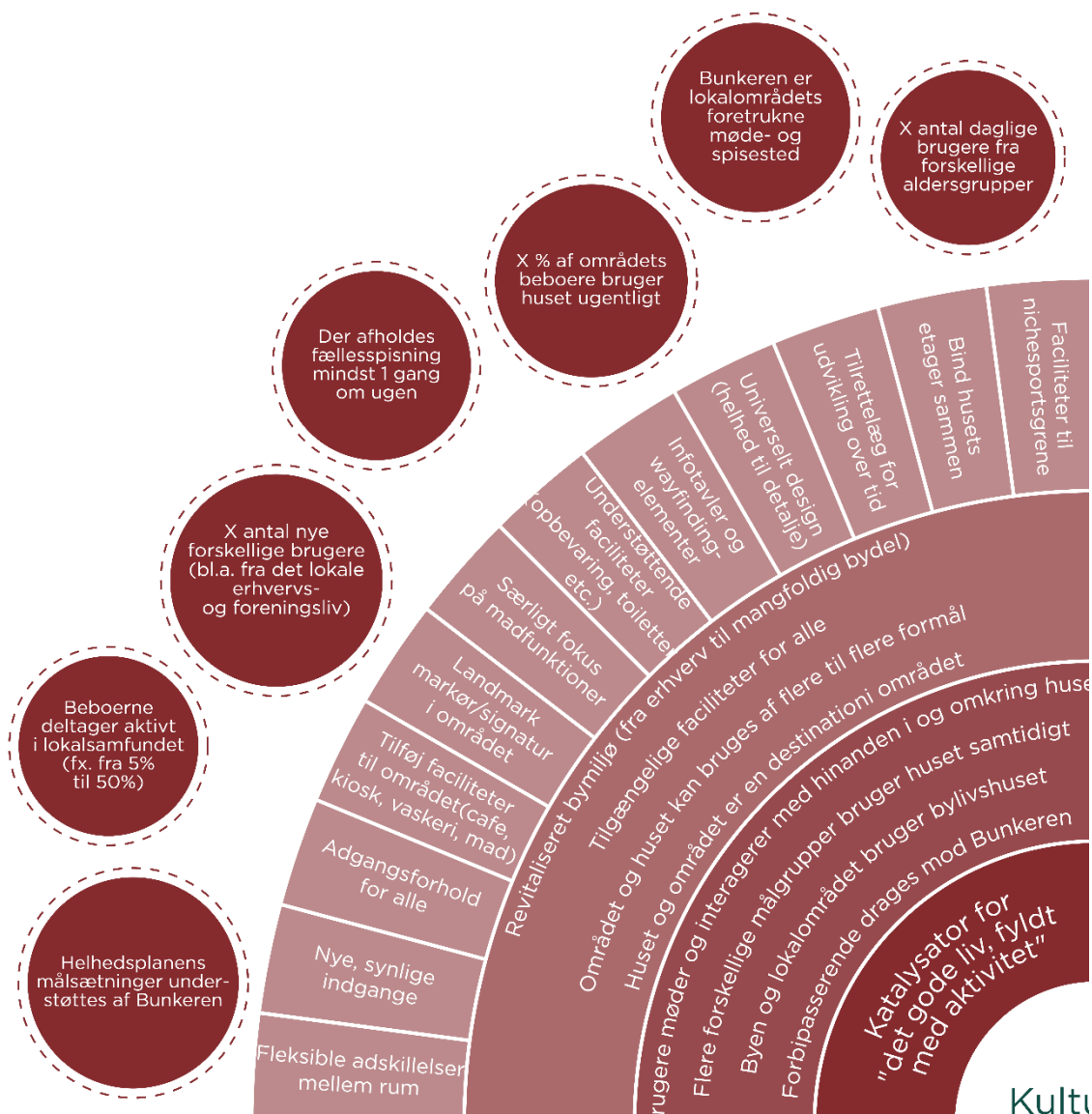
Figur 9: Fyrtårn for bæredygtig drift og transformation

Figur 10: Socialt inkluderende og mangfoldigt

Figur 11: Katalysator for det gode liv

Kultu

Bilag 2: Rambøll interviewguide til fokusgrupper

KULTURHUS BUNKEREN FOKUSGRUPPER

GUIDE OG MATERIALER TIL BRUG VED FOKUSGRUPPER

Dette dokument er en guide til brug for forberedelse og gennemførelse af fokusgruppe interviews i forbindelse med transformationen af Kulturhus Bunkeren.

Målgruppen for guiden er primært det team, som gennemfører fokusgrupperne, men guiden er også relevant i forbindelse med planlægning af fokusgrupperne, ligesom evaluator og skal have adgang til denne guide, samt planen for afvikling af fokusgrupperne.

Som supplement til denne guide foreslår vi, at der holdes møde med det team, som skal gennemføre fokusgrupperne, hvor vi gennemgår områder såsom:

- Formålet med fokusgrupperne, og hvordan de er vigtigt element i projektets inddragelse
- Strukturen for fokusgrupperne
- Arbejdet før selve fokusgruppen
- Gennemførelsen af fokusgruppen
- Opfølgningen efter fokusgruppen.

INVITATION TIL DELTAGERNE FØR FOKUSGRUPPEN

Herunder forslag til mailtekst, der kan sendes ud sammen med kalenderinvitation til deltagerne i fokusgrupperne:

- Kære (navn),
Tak for du vil deltage i udviklingen og transformationen af Kulturhus Bunkeren. Med støtte fra Nordea Fonden er vi i gang med en spændende proces, hvor den tidligere Journalisthøjskole transformeres til bydels- og kulturhus til gavn for beboere og brugere i lokalområdet, til lejere i huset, til arrangementer, og til Museum Overtaci.

Inddragelse er helt centralt i udviklingsprocessen, da det er ambitionen at udvikle huset sammen med de mange forskelligartede brugere af huset. Derfor har du helt fra processens start mulighed for at påvirke, hvilke rammer og faciliteter bydels- og kulturhuset skal rumme i fremtiden.

Du inviteres til fokusgruppe den XX (dato) kl XX (tidspunkt). Fokusgruppen afholdes i KulthusBunkeren, Olof Palmes Alle 11 i glassalen. Fokusgruppen er sammensat med personer, som repræsenterer XXX (beboere, lejere, virksomheder...), og der vil være forplejning med kaffe, vand og kage.

Der er mulighed for en rundvisning i Kulturhus Bunkeren forud for fokusgruppen, rundvisningen tager ca en halv time, altså fra kl XX til kl XX, hvor fokusgruppen starter.

Svar retur til mig i forhold til din deltagelse i fokusgruppen senest XXX, og om du i givet fald også ønsker rundvisning.

Der vil blive mulighed for at blive inddraget igen senere i projektforsløbet, hvilket vi orienterer om i forbindelse med fokusgruppeinterviewet.

KVITTERING MED TAK EFTER FOKUSGRUPPEN

Herunder forslag til tekst, der kan sendes ud til deltagerne efter fokusgruppen, er afholdt.

- Kære (navn)
Tak for din deltagelse i fokusgruppeinterview i forbindelse med udviklingen af Kulturhus Bunkeren. Det betyder meget for os, at vi hører så mange stemmer og perspektiver som mulig i udviklingsarbejdet – også din stemme og dine perspektiver. Vi er sikre på det skaber det bedst mulige projekt, og dermed det bedst mulige bydels- og kulturhus.

Som aftalt sender vi hermed også den overordnede plan for udviklingsprocessen vi viste på mødet. Den strækker sig frem til efteråret 2024, og der vil hen over udviklingsprocessen være muligheder for igen at være med i udviklingsarbejdet. Du kan følge processen på Kulturhus Bunkeren's facebookgruppe, som vi opdaterer løbende: [Kulturhus Bunkeren](#) | [Aarhus](#) | [Facebook](#)

CHECKLISTE FOR DIG, DER AFHOLDER FOKUSGRUPPE

Dette er en checkliste til den/de personer, som faciliterer fokusgruppen.

- Check at lokale/forplejning er booket.
- Sørg for, at du har computer, telefon og kabler klar til at optage fokusgruppen.
- Følg guide for optagelse af fokusgruppe. Lav testoptagelse og check optagelse fungerer.
- Sørg for at printe/medbringe materiale (liste udarbejdes).
- Efter fokusgruppen sendes optagelsen til Rambøll, se guide for optagelse af fokusgruppe detaljer om, hvordan du gør.

GUIDE TIL SELVE FOKUSGRUPPEN

Denne guide er til brug for dig, som er med til at gennemføre fokusgrupperne. Guiden er til intern brug, og skal således ikke udleveres til deltagerne. Teksten i rammesætning i starten og til sidst er skrevet som forslag til dig, du behøver naturligvis ikke bruge det ordret, men det er vigtigt at få budskaberne med, så vi sikrer god forståelse ved deltagerne for de helt centrale emner:

- Hvad de inddrages i? Transformation af bunkeren til levende bydelshus.
- Hvorfor de inddrages? Fordi vi gerne vil skabe det bedst mulige bydelshus sammen med dem.

- Hvad sker der med det de siger? Vi transskriberer/anonymiserer
- Hvad sker der nu, kan de være med igen? Vis plan, der bliver flere muligheder for inddragelse.

Start på fokusgruppen – alle hilser på hinanden

Byd folk velkommen, og sig tak for deres tid i udvikling af Bunkeren. Lav en hurtig præsentationsrunde, så folk får hilst på hinanden.

Rammesætning og formål med fokusgrupperne

'Kulturhus Bunkeren' bliver de kommende år transformeret og omdannet til et levende bydelshus, der fungerer som samlingspunkt og aktivitetshus med forskellige funktioner og tilbud for beboere og brugere i området. Det kan være alt fra lokale beboere, som bare gerne vil drikke en kop kaffe, til foreningsaktiviteter, som bruger bygningen som klubhus, og dertil en masse arrangementer, som løbende bookes i huset. Og meget mere 😊

Du har muligheden for at **"blive arkitekt for en dag"** nu hvor du helt fra starten har indflydelse på udviklingen af bydelshuset.

For at skabe det bedst mulige hus er det vigtigt, at det bliver skabt sammen med bydelen, sammen med jer, så det også bedst muligt matcher jeres behov. Derfor inddrager vi jer nu, helt fra starten i processen, og der vil blive mulighed for at blive inddraget igen senere. Her i starten handler det meget om at forstå, hvem I er? Hvad I laver? Hvilke behov I har til jeres aktiviteter? Og vi vil også meget gerne høre jeres idéer og drømme til et nyt bydelshus? Når vi kommer hen senere i processen, vil inddragelse handle mere om at arbejde med konkrete løsninger til huset, det skal vi nok vende tilbage til senere i processen, som kommer til at vare et lille års tid. [Her vises overordnet tids/faseplan.](#)

Vi holder 7 fokusgrupper på tværs af forskellige målgrupper, og samler alle inputs til det videre arbejde med transformationen af Bunkeren. Vi bestræber os på at realisere mest mulig, men naturligvis er der også grænser for, hvad bygning og budget kan rumme, så vi kan ikke garantere alt kan realiseres. Men som nævnt har I mulighed for at blive inddraget igen senere, hvor I igen kan bidrage og påvirke transformationen, så vi skaber det bedst mulige bydelshus sammen.

- Tidsrammen for mødet her er 45 – 60 minutter.
- [Husk at orientere om, at vi optager dialogen i fokusgruppen.](#) Forklar deltagerne, at optagelsen udelukkende bruges til transskribering for at vi kan søge på kryds og tværs af fokusgrupperne, og at alle optræder anonymt. Derfor starter vi først optagelsen efter introduktionen, hvor folk får hilst på hinanden og fokusgruppen rammesættes.
- Er der nogen umiddelbare spørgsmål eller kommentarer inden vi går i gang?

Start optagelsen hér.

Som vært for fokusgruppen må du gerne starte med at sige, hvilken fokusgruppe der er tale om, f.eks. en fokusgruppe med beboere i området, lejere i huset osv.

Stamdata:

Her indledningsvis, vil I sige lidt om hvilke organisationer I repræsenterer?

Note: De næste spørgsmål stilles kun ved fokusgrupper, hvor det giver mening. Hvis vi ved, de ikke har aktivitet i bunkeren i dag, da spørges kun til hvor de kommer fra / repræsenterer.

Har I allerede aktivitet i Bunkeren? J/N

Hvis J: Hvordan foregår det i dag? Hvilke rum/arealer bruger I? Hvordan fungerer det?

Hvis N: Har I jeres aktivitet andet sted? Ved J: Hvor? Og hvordan fungerer det?

Bydelshus:

Når vi siger Bunkeren transformeres til bydelshus, har I så umiddelbare tanker eller idéer til, hvad et bydelshus skal kunne? Har I oplevet gode bydelshuse? Hvilke var det? Og hvad var godt ved dem?

Lyt og stil gerne uddybende spørgsmål. Snakken må gerne tage op til 10 minutter, men helst ikke mere.

Bring materialet fra AART i spil, især hvis der er lidt stille. Brug det som inspiration, og bed da deltagerne fortælle om, hvilke situationer/billeder de synes er interessante? Og hvorfor? Her vigtigt du som facilitator sikrer at gentage, hvilket billede der peges på, for at vi efterfølgende kan transskribere.

Aktivitet:

Hvad er det for aktiviteter I kunne forestille jer at bruge bydelshuset til?

Fortæl lidt mere om, hvordan det kunne foregå? Hvad skal til for at det virker bedst mulig for jer?

Hvor ofte og hvordan vil I bruge stedet til jeres aktiviteter? Og hvordan foreløber en typisk aktivitet?

Note: Her er det helt OK at svare "det bliver svært at realisere i huset" eller lignende, hvis der kommer noget helt uden for skiven. OK at forventningsafstemme lidt, men pas på med ikke at skyde idéer ned!

Behov:

Hvilke behov har I rundt om selve aktiviteten og jeres brug af huset? (Alt fra mad, til bedefaciliteter osv osv).

Hvad har I brug for af plads? Og fordrer aktiviteten noget specielt? Grej, avdstyr, ro til fordybelse, plads til larm?

Er der andre behov eller ønsker relateret til den måde I gerne vil bruge stedet?

Forslag:

Her afslutningsvis, har I konkrete idéer til, hvad man skal gøre med Bunkereren for at få det bedst mulige bydelshus, både til jeres aktivitet/behov, og til alt mulig andet?

Afrunding:

Tiden er ved at være gået, og vi skal til at runde af. Har I mere I gerne vil dele for nu? Er der noget vigtigt vi ikke har fået talt om?

Evaluering:

Brug de sidste par minutter på en kort evaluering af mødet:

- Giver det mening at være involveret fra starten i processen? Og hvorfor?
- Hvordan har mødet her fungeret?
- Har du forslag til, hvordan vi kan gøre de her fokusgruppe møder endnu bedre?

Kort rammesætning ved afslutning af fokusgrupperne

Tusind tak for jeres tid og rigtig gode inputs her fra starten af processen med at transformere 'Bunkereren'. Som nævnt indledningsvis bliver lydfilen nu transskriberet og anonymiseret, og lydfilen bruges ikke videre i projektet.

Som nævnt i indledningen holder vi nu en række af disse fokusgrupper i projektets start, hvor vi lytter og får en masse inputs, og alt kommer til at indgå i det videre arbejde.

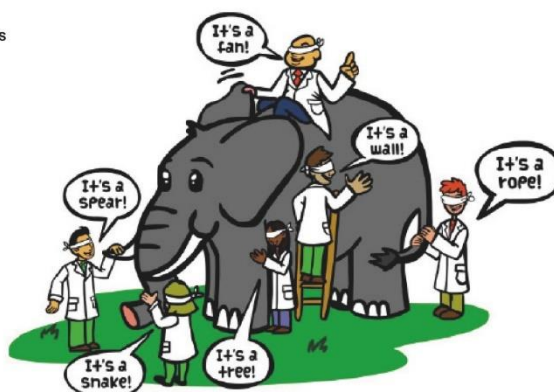
Husk at dele procesplanen ud til deltagerne, og gør dem opmærksom på Torben som kontaktperson, og at Kulturhus Bunkerens facebook gruppe løbende opdateres, som processen skrider frem, også med info om, hvornår og hvordan man kan blive involveret igen.

Bilag 3: AART inspiration til fokusgruppeinterviews

Kulturhus Bunkeren / Inspiration

Hvad rummer et godt bydelshus?

- Champagne eller håndbajer
- Flexibilitet
- Events
- Faste funktioner
- Et moderne forsamlingshus
- Åbningstider / komme og gå
- Repræsentation
- Formelt el. uformelt

AART

Kulturhus Bunkeren / Inspiration

Hvad rummer et godt bydelshus?

Uformelle samlingssteder? Planlagte aktiviteter? Hvilke?

AART

Hvad rummer et godt bydelshus?

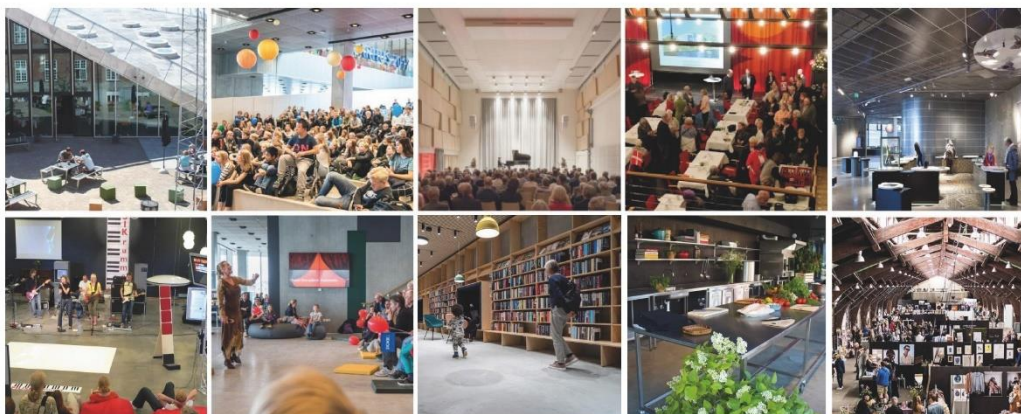
Aktiviteter - inde eller ude? Hvilke?

AART

Hvad rummer et godt bydelshus?

Optrædere? Udstillinger? Workshops? For alle generationer?

AART

Bilag 4: Oversigt over input fra fokusgrupperne

Tabel 9: Hovedpointer fra fokusgrupperne

Målgrupper	Fremhævede pointer
Faste lejere Foreninger og virksomheder	Der er behov for: Fysiske rammer, der skaber fællesskab mellem brugere og besøgende Fysiske rammer, der understøtter bygningens tilgængelighed Fysiske rammer, der understøtter de nuværende brugeres aktiviteter i huset
Eventlejere Foreninger og virksomheder	Kulturhus Bunkeren har en vigtig historie at fortælle Multifleksibilitet og bevaring går hånd i hånd (lokaler som 'rå skal' kan tilpasses og anvendes til mange formål) Kulturhus Bunkeren skal udnytte alle niveauer (kælder, stue, taget) Kulturhus Bunkeren som arrangør af events (har potentiale ved optimering af parkering, servering mm.)
Beboere på matriklen Beboere i Storbylandsby 2, Blækhuset, Lyspunktet og fra grund-ejerforeningen	Kulturhus Bunkeren benyttes i dag til forskellige aktiviteter (f.eks. det kreative værksted, brætspil og julefrokost) Beboerne ønsker bedre køkkenfaciliteter, bedre akustik, at bruge lokalerne til kor eller fællessang, udendørs fællesaktiviteter på de grønne arealer omkring Vestereng
Kollegier og 'ny i by' Lokale kollegier, Unity og Fællesrådet for Christiansbjerg	Kulturhus Bunkeren skal finde sin unikke identitet Transformation skal hænge sammen med Kulturhus Bunkerenes historie Skab fællesskaber gennem fællesspisninger og fælles kommunikationsplatform
Uddannelsesinstitutioner Skoler i lokalområdet	Det skal være muligt for eksterne at leje Kulturhus Bunkerenes lokaler Forplejning er en afgørende faktor for at kunne drive udlejningsvirksomhed Kulturhus Bunkeren har potentiale til at blive et samlingspunkt for unge studerende i lokalområdet
Skejby Business Park Virksomheder i lokalområdet	Husets lokaler kan bruges som mødelokaler og kontorpladser Kulturhuset kan benyttes til firmaarrangementer Kulturhus Bunkeren kan brande sig mere på sin sociale profil
Sportsforeninger Lokale foreninger og idrætsfaciliteter	Kulturhus Bunkeren kan blive foreningernes fælles klubhus Klubhusdriften kan gøre Kulturhus Bunkeren til samlingssted Kulturhus Bunkeren skal være et sted, hvor besøgende kommer uden et bestemt formål

Opsamlingen er foretaget af Rambøll og baserer sig på de første syv fokusgruppeinterviews.

Bilag 5: AARTs skabelon til hands-on brugermøder

NUVÆRENDE BRUGERE

Kulturhus Bunkeren
Uformelle interviews – Huset nuværende brugere

SAG / SAGSNR. 1023054

DATO

AART

AART architects DK A/S
Arkitekter MAA / Medlem af Danske Ark
CVR-nr. 2033 5300

Struenseegade 9, 3.th
DK-2200 København N

T: +45 8730 3286
aart@aart.dk
www.aart.dk

NUTID	
Hvem er I?	
Hvad laver I i Kulturhus Bunkeren?	
Hvor mange er I?	
Hvor mange er I til arrangementer?	
Hvornår bruger I huset?	
Hvad er udfordret i dag?	

FREMTID	
Hvad har I behov for i fremtiden?	
Hvilke faciliteter mangler I?	
Hvilke faciliteter drømmer I om?	
Hvem vil I gerne dele med?	
Øvrige ønsker	

xxx

Med venlig hilsen,
Navn Navn, Titel
AART

Bilag 6: Oversigt over inspiration fra andre kulturhuse

Der har været dialog med 14 andre kulturhuse geografisk spredt i Danmark. De har givet input ud fra følgende spørgsmål:

- En målgruppe, man ikke havde tænkt over
- En aha-oplevelse
- En særlig problemstilling
- En overraskende samarbejds mulighed
- En økonomisk udfordring

Indsigterne herfra er inddelt i otte temaer og er kondenseret i følgende tabel.

Tabel 10: Pointer fra andre kulturhuse

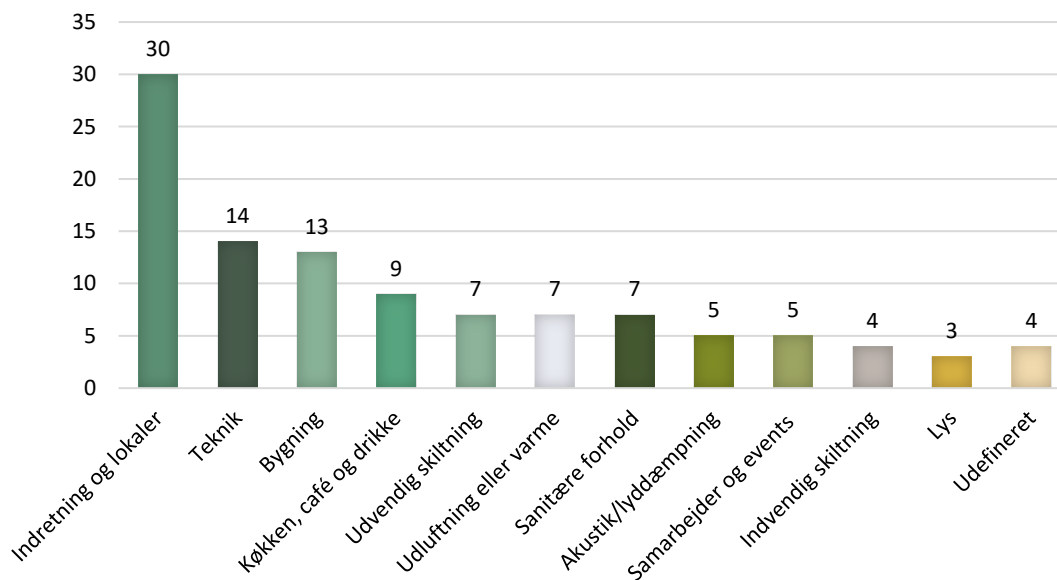
Tema	Fremhævede pointer
Identitet og DNA	Flere kulturhuse har haft en kompliceret rejse mod at finde deres særlige identitet og en rødåd og et fokus i, hvad kultur-/folkehuset vil. Flere har sagt ja til alt for mange ting og lukket alle idéer ind, men ret hurtigt har de været nødt til at prioritere, hvad der kan betale sig, og hvad de egentlig vil. Samtidig fremhæver de det som vigtigt, at man ikke lukker sig om sig selv, får for snæver en målgruppe og kommer til at udstråle til andre borgere/målgrupper, at 'her må man ikke gå ind'. Det er derfor væsentligt at arbejde med ikke at få for snæver en målgruppe fra starten, da det er svært og ressourcekrævende at ændre på, når først der er en fortælling i samfundet.
Det fysiske rum	Bygning og arkitektur er med til at definere kulturhusets identitet og sætte en retning for kulturhusets muligheder. Det er vigtigt at være tro mod den stil, man indretningsmæssigt har lagt sig fast på, og være bevidst om fravalg, så man ikke siger ja til alt. Der skal være fokus på en god brugerrejse, hvor brugeren mødes af "den gode stemning og det gode vært-skab".
Aktiviteter og events	Foredrag, koncerter og udstilling af billedkunst og kunsthåndværk er de tre mest udbredte publikumsaktiviteter hos andre kulturhuse. Blandt aktiviteter, borgerne selv kan prakti-sere, ses borgermøder/politisk aktivisme, musik og bevægelse som de tre aktiviteter, der er mest udbredte. Det er en langsom proces at bygge et succesfuldt kulturhus op, og det kræver stor tålmodighed. Det er vigtigere at måle på glæden og oplevelsen hos de deltagere, man har til sine aktiviteter, snarere end på, hvor mange der dukker op.
Mad- og spisefællesskaber	Caféer og madbarer opleves som 'hertet i huset'. Hos nogle huse opleves det, at de faste spisefællesskaber er meget vigtige, særligt for sårbare målgrupper. Kulturhusene er derfor meget opmærksomme på ikke at aflyse, fordi det opleves, at nogle deltagere sikrer sig mad til flere dage ved fast at deltage i spisefællesskaber. Samtidig har spisefællesskaberne en vigtig rolle i forhold til at gøre husene til en socialøkonomisk arbejdsplads. Der er både ansatte i flexjobs, jobafklaring og samfundstjeneste, og det betyder at arbejdspladsen løfter et stort socialt ansvar.
Ansatte og frivillige	Det er afgørende, at brugerne/borgerne selv skal drive fællesskaberne. Det kan derfor være en god investering at prioritere medarbejdere, der kan støtte, bakke op, sparre og hjælpe husets brugere med selv at arrangere initiativer. Det er en vigtig øvelse for kulturhusets medarbejdere, at man tør lade fællesskaber dø ud. Fællesskaber og aktiviteter skal være motiveret af brugerne, og kulturhuset skal acceptere, at for at skabe et dynamisk hus vil der være en konstant udskiftning af aktiviteter og fællesskaber. Dette er et sundheds-tegn. Det anbefales, at kulturhuse henter nye frivillige kræfter til huset, ved for eksempel at være aktivt til stede på de lokale uddannelsesinstitutioner og holde oplæg for at gøre unge opmærksomme på de mange muligheder for frivilligt arbejde.

Økonomi og forretningsmodeller	Grundlæggende er kulturhusene i Danmark absolut mest afhængige af kommunale driftsmidler og af gratis/billige kommunale lokaler. Herudover er en stor andel meget afhængige af egenindtægter. De vigtigste indtægtskilder for andre kulturhuse er udlejning af lokaler og kontorpladser samt støtte fra EU-projektmidler. Flere kulturhuse bruger private arrangementer såsom bryllupper og møder, hvor de udlejer lokaler og står for forplejning, som en god 'showcase', hvor der kommer mange gæster, som ellers ikke havde besøgt kulturhuset.
Organisation og strategi	Det opleves som en vigtig strategisk refleksion, at man ikke underkender værdien af at bygge relationer ud af huset, for eksempel med erhvervslivet og andre kulturhuse. Kulturhuse oplever at løse opgaver på tværs af kommunens forvaltninger, at gøre en stor forskel og at have en styrke i at være på forkant med mange områder, fordi de helt naturligt er berøring med mennesker og derfor fornemmer, hvad der sker/er af behov, før kommunen. Der er store anbefalinger til at engagere et advisory board, der kan udfordre konstruktivt, og det skal indeholde én eller flere med en kommerciel baggrund.

Opsamlingen er foretaget af Rambøll og baserer sig på interviews med andre kulturhuset. Her i forkortet udgave.

Bilag 7: Vifos opsamling af mailinputs

Figur 12: Oversigt over inputs

108 inputs fra 26 mails kodet i 12 forskellige temaer

Indretning og lokaler

- Mere indbydende vandrehal
- Bedre ophængningssystem af kunst og billeder i vandrehal
- Give liv til betonen i vandrehallen
- Nyt lyssystem og fleksible arbejdspladser i museets "gule rum"
- Mulighed for at benytte loftsrum til fx arkiv eller mødelokale
- Trappe mellem Frirummet og keramikrum i kælder
- Større trappe ned til kælderen
- Små møderum i vandrehallen
- Glasdøre til lokaler i kælderen (gøre brugerne mere synlige)
- Etablering af cykelværksted
- Etablering af systue
- Etablering af upcyclingværksted
- Små mødelokaler i vandrehallen
- Fjerne betonbænke fra vandrehallen
- Skydedør på tværs i den store kantine
- Hyggeområde i vandrehal
- Etablering af kreativt værksted for alle med chip
- Et lokale/værested til ældre over 60 år
- Fjerne borde foran lydpudd i det store auditorium
- Ønske om at kunne anvende vandrehallen til arrangementer
- Gøre vandrehallen mere indbydende til hygge og arbejde

Lydisolerede mindre rum i vandrehallen
Mulighed for at opdele personalekantin
Skabe bagest i auditorium
Ophæng i loftet i kælderen/baren
Egen indgang
Adgang/nøgle
Musiklokale
Bordfodbold, bordtennis, poolbord, dart
Træningslokale

Teknik

Synlige ledninger
Dysfunktionelle stikkontakter
Huller i lærred i det store auditorium
Sikrer at strøm i store auditorium virker
Urene kan ikke indstilles
Etablering af kabelbakke forrest i det store auditorium
Etablering af lydpuke bagest i det store auditorium
HDMI-forbindelse mellem lydpuke og lydracket/lyspuke i det store auditorium
Etablering af netledning omkring lydracket/lyspuke i det store auditorium
Højtalere og subwoofer på hver side af lærred i det store auditorium
Omprogrammering af lydracket
Etablering af fast netledning til Hillsongs lokale i kælder
Mikrofoner virker ikke og løber hurtigt tør for batteri
Dårlige mikrofoner

Bygning

Utæt tag over museum og udstilling
Utætte vinduer
Problemer med at lukke/åbne vinduer
Utætte skydedøre
Museets indgangsdør kan ikke åbnes indefra udenfor åbningstider
Slibning af gulv på toiletter i kælder ved museet
Vinduer eller terassedør i det lille auditorium
Vinduer eller terassedør i den store kantine
Flere vinduer i bygningen
Etablering af 200kvm grønt areal på taget af bunkeren (biavl og naturcenter)
Fylde fuger i gulv op
Selvstændig dør til "Frirummet"/museets værksteder
Grimme bygninger

Køkken, café og drikke

- Opdaterede køkkenfaciliteter
- Kaffestation i vandrehal
- Renovering af køkken
- Ny café
- Kaffeautomat i vandrehal
- Folkekøkken
- Fællesspisning
- Mulighed for at låne køkken
- Mulighed for billigt måltid i café

Udvendig skiltning

- Mere synlighed omkring museets indgang (fx en træ-allé)
- Mere synlighed omkring at stedet er et kulturhus (udvendig skiltning)
- Bedre skiltning udvendigt ift. indgang (den tidl. hovedindgang)
- Tydligere markering af P-pladser
- Bedre skiltning generelt udvendigt
- Bedre skiltning af p-pladser
- Bedre skiltning ift. indgange

Udluftning eller varme

- Nyt varme- og ventilationssystem ved museum
- Nyt varme- og ventilationssystem i rum (fx glassal og Housekeepings lokaler)
- Bedre udluftning eller indeklime i auditorium
- Bedre udluftning i kælder
- Aircondition i kælderlokaler
- Koldt i auditorium
- Koldt generelt om vinteren

Sanitære forhold

- Handicptoilet i vandrehal
- Renovering af toiletter i kælder
- Etablering af bademuligheder i kælderen
- Fri adgang til handicptoilet
- Nye/reparation toiletter i kælder
- Nye toiletter i kælder
- Vandhane i lokale

Akustik/lyddæmpning

Bedre akustik i vandrehal
Lyddæmpning i vandrehal
Lyddæmpning i café
Akustikken er dårlig i vandrehallen
Lydisolering af lokale

Samarbejder, events og samlingssted

Klasselokaler og værksteder til STU
Med inspiration fra historien danne ramme om demokratiske oplysende aktiviteter
Fællesspisningsarrangementer
Mulighed for at sidde sammen ved fællesspisning
Events som biografklub, foredrag, torsdagsbar

Indvendig skiltning

Elektroniske tavler med information (ift. aktivitet i lokalerne)
Bedre skiltning generelt indvendigt
En tavle med oversigt over hvem der bruger huset
Informationstavler i vandrehal

Lys

Bedre og mere varmt lys i vandrehal
Mulighed for at kunne styre lyset i baren (alternativ til sensor)
Mindre skarpt lys

Udefineret

Gøre museets pavillon til et fælles gode
Bedre og mere tilstedeværelse på nettet (opdater hjemmeside med priser og lign)
Bøvlet at komme til (der er rodet ude foran)
ChatGPT forslag

Bilag 8: Projektchefens indarbejdelse af mailinputs

Tabel 11: Inarbejdelse af mailinputs

Ønsker fra brugerinddragelses-processen	Arkitektskitser pr. 12. juli 2024
Udvendig skiltning	
Mere synlighed omkring museets indgang (fx en træ-allé)	Nej
Mere synlighed omkring at stedet er et kulturhus (udvendig skiltning)	Ja
Bedre skiltning udvendigt ift. indgang (den tidl. hovedindgang)	Ja
Tydligere markering af P-pladser	Vi skal have fundet principper for parkering før skiltning
Bedre skiltning generelt udvendigt	Ja
Bedre skiltning af p-pladser	Vi skal have fundet principper for parkering før skiltning
Bedre skiltning ift. indgange	Ja
Indvendig skiltning	
Elektroniske tavler med information (ift. aktivitet i lokalerne)	Ja
Bedre skiltning generelt indvendigt	Ja
En tavle med oversigt over hvem der bruger huset	Ja
Informationstavler i vandrehal	Ja
Bygning	
Utæt tag over museum og udstilling	Ja
Utætte vinduer	Ja
Problemer med at lukke/åbne vinduer	Ja
Utætte skydedøre	Ja
Museets indgangsdør kan ikke åbnes indefra udenfor åbningstider	?
Slibning af gulv på toiletter i kælder i den nordlige ende	Ja
Vinduer eller terassedør i det lille auditorium	Ja, øverst på bagvæggen
Vinduer eller terassedør i den store kantine	Nej
Flere vinduer i bygningen	Ja
Etablering af 200kvm grønt areal på taget af bunkeren (biavl og naturcenter)	Ja
Fylde fuger i gulv op	Ja
Selvstændig dør til "Frirummet"/museets værksteder	Ja, hvis museet ønsker det
Grimme bygninger	
Teknik	
Synlige ledninger	Ja
Dysfunktionelle stikkontakter	Ja
Huller i lærred i det store auditorium	Ja

Sikrer at strøm i store auditorium virker	Ja
Urene kan ikke indstilles	Ja
Etablering af kabelbakke forrest i det store auditorium	Ja
Etablering af lydpuvt bagest i det store auditorium	Ja
HDMI-forbindelse mellem lydpuvt og lydracket/lyspuvt i det store auditorium	Ja
Etablering af netledning omkring lydracket/lyspuvt i det store auditorium	Ja
Højtalere og subwoofer på hver side af lærred i det store auditorium	Ja
Omprogrammering af lydracket	Ja
Etablering af fast netledning til Hillsongs lokale i kælder	Nej
Mikrofoner virker ikke og løber hurtigt tør for batteri	Ja
Dårlige mikrofoner	Ja
Akustik/lyddæmpning	
Bedre akustik i vandrehal	Ja
Lyddæmpning i vandrehal	Ja
Lyddæmpning i café	Ja
Akustikken er dårlig i vandrehallen	Ja
Lydisolering af lokale	Ja
Lys	
Bedre og mere varmt lys i vandrehal	Ja
Mulighed for at kunne styre lyset i baren (alternativ til sensor)	Ja
Mindre skarpt lys	Ja
Udluftning eller varme	
Nyt varme- og ventilationssystem ved museum	Ja, i hele huset
Nyt varme- og ventilationssystem i rum (fx glassal og Housekeepings lokaler)	Ja, i hele huset
Bedre udluftning eller indeklima i auditorium	Ja
Bedre udluftning i kælder	Ja
Aircondition i kælderlokaler	Nej
Koldt i auditorium	Ja
Koldt generelt om vinteren	Ja
Sanitære forhold	
Handicptoilet i vandrehal	Ja
Renovering af toiletter i kælder	Ja
Etablering af bademuligheder i kælderen	Måske
Fri adgang til handicptoilet	Ja
Nye/reparation toiletter i kælder	Ja
Nye toiletter i kælder	Ja, nyt handicptoilet

Vandhane i lokale	Ja = hos Storbylandsby 2
Indretning, ruminddeling og lokaler	
Mere indbydende vandrehal	Ja
Bedre ophængningssystem af kunst og billeder i vandrehal	Ja
Give liv til betonen i vandrehallen	?
Nyt lyssystem og fleksible arbejdspladser i museets "gule rum"	?
Mulighed for at benytte loftsrum til fx arkiv eller mødelokale	?
Trappe mellem Frirummet og keramikrum i kælder	?
Større trappe ned til kælderen	Ja, der kommer ekstra trappe til kælderen
Små møderum i vandrehallen	Ja
Glasdøre til lokaler i kælderen (gøre brugerne mere synlige)	Ja
Etablering af cykelværksted	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Etablering af systue	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Etablering af upcyclingværksted	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Små mødelokaler i vandrehallen	Ja
Fjerne betonbænke fra vandrehallen	Ja, de fleste - hvis de overhovedet kan flyttes
Skydedør på tværs i den store kantine	Ja via gardiner
Hyggeområde i vandrehal	Ja
Etablering af kreativt værksted for alle med chip	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Et lokale/værested til ældre over 60 år	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Fjerne borde foran lydpudd i det store auditorium	?
Ønske om at kunne anvende vandrehallen til arrangementer	Ja, det er målet
Gøre vandrehallen mere indbydende til hygge og arbejde	Ja
Lydisolerede mindre rum i vandrehallen	Ja, dog ikke lydisolerede
Mulighed for at opdele personalekantin	Den bliver mindre
Skabe bagest i auditorium	Ja
Ophæng i loftet i kælderen/baren	?
Egen indgang	Ja til Storbylandsby 2
Adgang/nøgle	Ja til Storbylandsby 2
Musiklokale	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet
Bordfodbold, bordtennis, poolbord, dart	Ja, tæt på Kurt Strandbar
Træningslokale	Hvis vi kan finde en forretningsmodel, der kan betale for lokalet

Køkken, café og drikke	
Opdaterede køkkenfaciliteter	Ja
Kaffestation i vandrehal	Cafesalg
Renovering af køkken	Ja
Ny café	Ja
Kaffeautomat i vandrehal	Cafesalg
Folkekøkken	Ja
Fællesspisning	Ja, er allerede etableret
Mulighed for at låne køkken	Ja
Mulighed for billigt måltid i café	Ja
Udefineret	
Gøre museets pavillon til et fælles gode	?
Bedre og mere tilstedeværelse på nettet (opdater hjemmeside med priser og lign)	Ja
Bøvlet at komme til (der er rodet ude foran)	Ja
ChatGPT forslag	?
Samarbejder, events og samlingssted	
Klasselokaler og værksteder til STU	Det er håbet, når vi får ekstra lokaler
Med inspiration fra historien danne ramme om demokratiske oplysende aktiviteter	I samarbejde med andre, der har ideer og mandskab
Fællesspisningsarrangementer	Ja, er allerede etableret
Mulighed for at sidde sammen ved fællesspisning	Ja, er allerede arrangeret
Events som biografklub, foredrag, torsdagsbar	I samarbejde med beboerne

Videncenter

for Folkeoplysning